

ภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้
ในเรื่องสั้น ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวนิธิตา งามเอก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งขอการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขา วิชาภาษาไทย

ตุลาคม 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

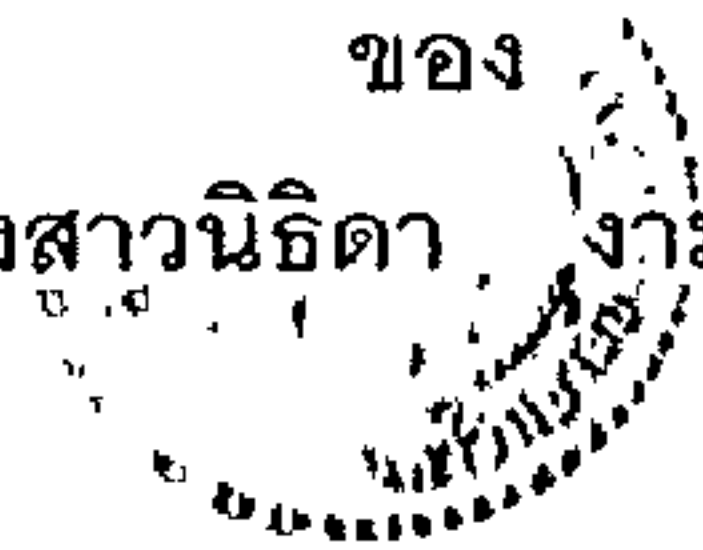
808.831
พ 614 ๗
ร.3

ภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้
ในเรื่องสั้น ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวนิธิดา งามเอก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขา วิชาภาษาไทย

ตุลาคม 2547

h 258401

26 ม.ค. 2548

นิติดา งามเอก. (2547). ภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ ใน
เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์. สารนิพนธ์ กศม. (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : รองศาสตราจารย์สายทิพย์ นุกูลกิจ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ ในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากรวมเรื่องสั้น 3 ชุด จำนวน 12 เรื่อง และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เสนอภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ ไว้ในเรื่องสั้น 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านการดำรงชีวิต ได้สะท้อนภาพการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การขยายตัวทางด้านธุรกิจ การใช้เครื่องผ่อนแรงในการประกอบอาชีพ และการประกอบอาชีพใหม่ของชาวบ้าน ส่งผลให้ชาวใต้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและชีวิตประจำวันที่สะดวกสบายทันสมัยเหมือนคนในสังคมเมือง แต่ในเวลาเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึง การเอาตัวรอดของคนในสังคม

ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ ได้สะท้อนไว้ ดังนี้ ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้สะท้อนถึงการรับอิทธิพลของศิลปวัฒนธรรมต่างชาติผ่านทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ แผ่นป้ายโฆษณา และการที่นายทุนมุ่งแข่งขันการประกอบธุรกิจเพื่อหวังผลกำไร ส่งผลให้เกิดการขาดผู้สืบทอดศิลปปะการแสดงพื้นบ้าน (โนรา) การไม่ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง และการไม่ให้ความสำคัญในการสืบค้นหารากเหง้าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่วนด้านความเชื่อได้สะท้อนถึงการรับความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์แผนปัจจุบันเข้ามาในสังคม ส่งผลให้เสื่อมความศรัทธาในหลักคำสอนศาสนาและบรรพบุรุษ เสื่อมความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ และเสื่อมความเชื่อถือในเรื่องยาสมุนไพร

ด้านค่านิยม ได้สะท้อนไว้ 2 ด้านดังนี้ ค่านิยมด้านจิตใจ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ความสำคัญของเงินตรา และอำนาจในหน้าที่การงาน ส่งผลให้ชาวใต้มีการยกย่องคนมีการศึกษา การยกย่องคนมีฐานะ และการยกย่องคนมีอำนาจหน้าที่ ส่วนค่านิยมด้านวัตถุ ได้สะท้อนความต้องการในการบริโภควัตถุของยุคทุนนิยม

ด้านการศึกษา ได้สะท้อนถึงอิทธิพลของการศึกษาในยุคทุนนิยมที่ส่งผลให้เกิดความต้องการบริโภควัตถุของผู้มีการศึกษาและการเกิดใช้ความรู้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ ทำให้คนที่จะได้รับการศึกษา มุ่งที่จะนำความรู้ไปแสวงหาผลประโยชน์ตนเองมากกว่าชุมชน

THE REFLECTION OF TECHNOLOGICAL EFFECTS ON THE WAY OF
LIFE OF PEOPLE IN THE SOUTH OF THAILAND IN KANOKPONG
SONGSOMPAN ' S SHORT STORIES

AN ABSTRACT
BY
MISS. NITIDA NGARM-AKE

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Thai
At Srinakarinwirot University
October 2004

Nitida Ngarm-ake. (2004) *The Reflection of Technological Effects on The Way of Life of People in The South of Thailand in Kanokpong Songsompan ' s Short Stories*.

Master Project,M.Ed (Thai). Bangkok : Graduate School,Srinakarinwirot University.

Advisor : Assoc Prof. Saithip Nukulkit.

This thesis aims to analyze reflections of technology towards Southern life by analyzing 3 series of 12 short stories written by Kanokpong Songsompan and present this study in narration,.

The study reveals Kanokpong Songsompan reflection of technology towards Southern life in four short aspects as follows :

The reflections on lifestyle : Reflecting the development of public utilities, expansion of Business and Investment, including the utilization of modern devices at work. This supports people in the south to live their daily lives as conveniently and modern as urban people. However, this creates more competition, self-survival, tactics, taking advantage of others and the decrease of moral standards in present society.

The reflections on value : Reflecting a decrease within the younger generation to carry on with local cultures and art performances (NORA),while some religious ceremonies are ignored. Civilization and modernization decrease the southerner's faith in religion and ancestry, belief of superstition, and use of local herbs.

The reflections on belief : Reflecting that southerner's value people with education, money and power. They also follow current value my becoming materialistic.

The reflections on education : Reflecting on the behavior of the educated people who uses their knowledge to take advantage of others, which causes a less peaceful society.

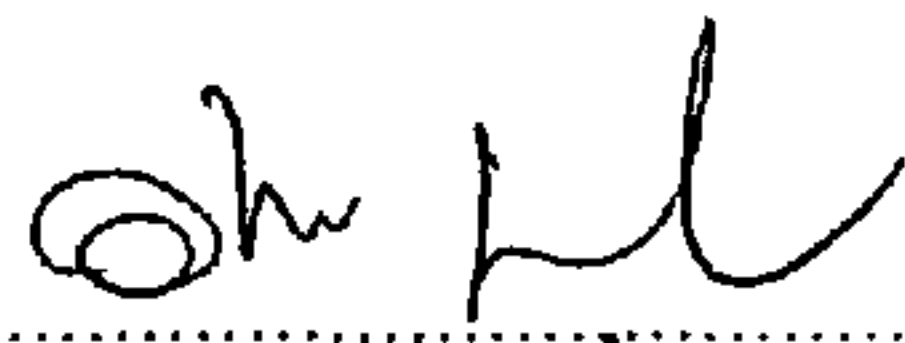
อาจารย์ที่ปรึกษาประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้
พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์สายทิพย์ นุกูลกิจ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

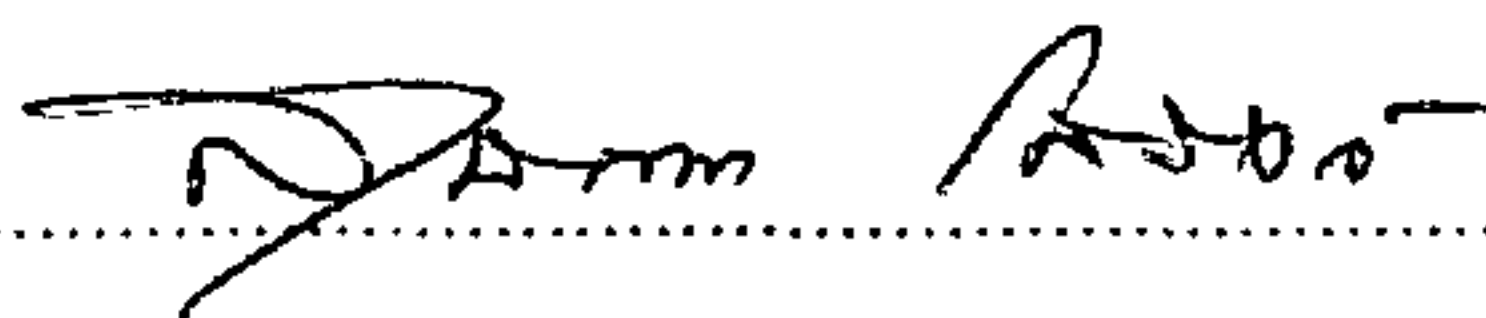
(รองศาสตราจารย์อัครา บุญทิพย์)

คณะกรรมการสอบ

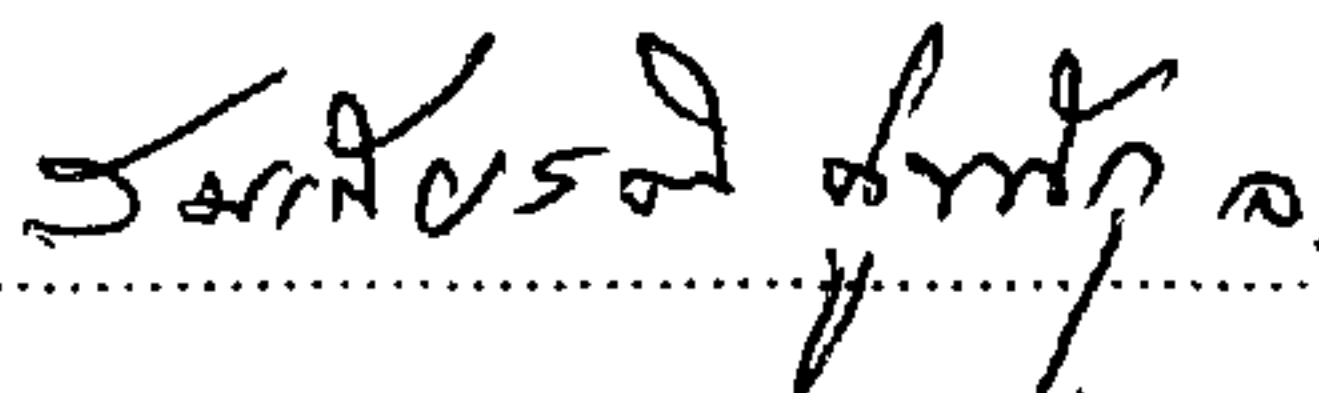
.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์สายทิพย์ นุกูลกิจ)

.....กรรมการสอบสารนิพนธ์

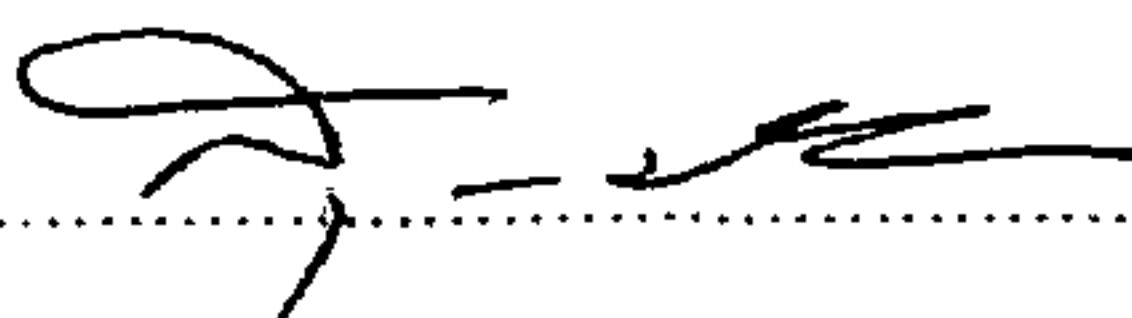
(รองศาสตราจารย์สุนันทา ไสรัจจ์)

.....กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คู่ทวีกุล)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

(รองศาสตราจารย์สุภา ปานเจริญ)

วันที่ 21 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้โดยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์สายทิพย์ นุกุลกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่เสียสละเวลาให้คำปรึกษา และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ด้วยความเอาใจใส่ตลอดเวลาอย่างยิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สุนันทา ไสรัจจ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คู่ทวีกุล คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำต่างๆ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย ในสถานศึกษาแห่งนี้ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณท่านเจ้าของเอกสารและงานวิจัยทุกท่านที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงไว้ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนพี่ๆ เพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท วิชาเอกภาษาไทย ที่ให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์

ขอขอบคุณ คุณจิราภรณ์ วรรณะบุรณ์ คุณศิริวรรณ วิมังคลวณิชย์ คุณวันวิสาข์ เจริญ ผู้ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจ ตลอดจนคุณณณกามาศ ด้วงโสน คุณอพัชชา วิเศษกุล และคุณอรลักษณ์ จินดาวัฒน์ ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ

ท้ายที่สุด คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่ดวงวิญญาณของคุณพ่อผู้มีพระคุณ และกราบขอบพระคุณ คุณแม่ที่เคารพรักยิ่งที่ท่านเป็นผู้ให้ความรัก ความห่วงใย จนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

นิตดา งามเอก

บทที่	สารบัญ	หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	จุดมุ่งหมายในการทำสารนิพนธ์.....	2
	ประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์.....	2
	ขอบเขตในการทำสารนิพนธ์.....	3
	วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
2	ภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในจังหวัดภาคใต้.....	10
	ภาพสะท้อนด้านการดำรงชีวิต.....	11
	การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค.....	11
	การขยายตัวทางด้านธุรกิจ.....	15
	การใช้เครื่องผ่อนแรงในการทำงาน.....	21
	การประกอบอาชีพของชาวบ้าน.....	25
	การเอาตัวรอดของคนในสังคม.....	28
	ภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรมความเชื่อ.....	34
	ภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรม.....	34
	การไม่สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน.....	34
	การไม่ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง.....	36
	การไม่ให้ความสำคัญในการสืบทอดเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	37
	ภาพสะท้อนด้านความเชื่อ.....	38
	การเลื่อมความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาและบรรพบุรุษ.....	39
	การเลื่อมความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์.....	45
	การเลื่อมความเชื่อถือในเรื่องยาสมุนไพร.....	48

บทที่	สารบัญ(ต่อ)	หน้า
	ภาพสะท้อนค่านิยม.....	51
	ค่านิยมด้านจิตใจ.....	52
	การยกย่องคนมีการศึกษา.....	53
	การยกย่องคนมีฐานะ.....	54
	การยกย่องคนมีอำนาจหน้าที่.....	56
	ค่านิยมด้านวัตถุ.....	57
	ความต้องการในการบริโภควัตถุ.....	58
	ภาพสะท้อนด้านการศึกษา.....	61
	ความต้องการบริโภควัตถุของผู้มีการศึกษา.....	61
	การใช้ความรู้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ.....	62
	3 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	64
	บรรณานุกรม.....	68
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	72

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วรรณกรรมเป็นงานเขียนของมนุษย์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ของผู้เขียน ดังที่กุลาบ มัลลิกะมาส (2529 : 102) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดหรือสารัตถะ คือ ทรรศนะที่ผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์หรือทรรศนะที่ผู้แต่งมองดูความเป็นไปในโลกมนุษย์แล้วนำมาแสดงให้ประจักษ์แก่ผู้อ่าน โดยใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือสื่อสาร สารัตถะจึงเป็นจุดมุ่งหมายอันเป็นแก่นสารของเรื่อง หรือเป็นความคิดสำคัญในเรื่องที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่าน ดังนั้นวรรณกรรมจึงเป็นภาพสะท้อนของสังคมที่ผู้เขียนได้พยายามถ่ายทอดความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ผู้เขียนได้ประสบออกมาในรูปของวรรณกรรม

การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2531 ภาครัฐมีนโยบายเน้นการลงทุน โดยมีการรับเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญก้าวหน้าทั่วทุกภาค เนื่องจากภาคใต้มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้ภาคใต้เป็นภาคหนึ่งที่มีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อันเป็นผลเนื่องมาจากการลงทุนทำธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่มีนายทุนเข้ามาลงทุนทำธุรกิจ ด้วยการสร้างโรงแรม สถานที่พักผ่อนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ส่งผลให้ชาวใต้มีเศรษฐกิจและความสุขสบายในชีวิตเพิ่มขึ้น

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่เกิดและเติบโตในภาคใต้ เขามองเห็นความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนที่เกิดจากการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในธุรกิจอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลให้ชาวใต้มีชีวิตที่สะดวกสบายและมีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามการลงทุนทำธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการของนายทุนก็ส่งผลให้ชาวมุสลิมบางกลุ่มต้องขายที่ดินที่เคยอยู่อาศัยและเป็นที่ทำกินให้แก่นายทุน เขาจึงได้นำเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เขาเกิดและเติบโตมาถ่ายทอดลงในวรรณกรรม ดังเช่น เรื่องสั้น แพะในกุโบร์ สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งในด้านจิตใจของคนที่มีการศึกษาตามระบบทุนนิยม ที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม เพราะเขาต้องการหารายได้จากการสร้างสถานี่ขนส่งรถปรับอากาศและสถานี่เริงรมย์บนที่ดินที่เคยใช้เป็นสุสานของชาวมุสลิมใน

ชุมชน เรื่องสั้น บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญทางเทคโนโลยีที่ใช้เครื่องจักรในการผลิตยางแท่งจนยางล้นตลาด ทำให้นายทุนต้องหาทางลดต้นทุนในการผลิตโดยการลดค่าแรงคนงานให้ต่ำกว่ามาตรฐาน หรือ เรื่องสั้น โลกใบเล็กของซัลมาน สะท้อนถึงปัญหาของชาวมุสลิมที่มีที่อยู่อาศัยในบริเวณแถบชายทะเล ที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการของนายทุน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในจังหวัดภาคใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้นของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ซึ่งผลการศึกษาทำให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้และปัญหาบางประการของชาวมุสลิมที่ได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยีทั้งทางด้านบวกและด้านลบ อันอาจจะใช้เป็นแนวทางแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองในภาคใต้ได้

จุดมุ่งหมายของการทำสารนิพนธ์

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ในเรื่องสั้นของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์

ประโยชน์ของสารนิพนธ์

ผลการวิจัยจะทำให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในจังหวัดภาคใต้ และปัญหาบางประการของชาวมุสลิมทางภาคใต้ อันอาจนำไปใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมของคนในจังหวัดภาคใต้ได้ทางหนึ่ง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาหนังสือรวมเรื่องสั้นทั้ง 3 ชุด ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ โดยเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในจังหวัดภาคใต้ จำนวน 12 เรื่องดังนี้

1. รวมเรื่องสั้นชุด สะพานขาด : รวมเรื่องสั้นแห่งความคิดและจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับรางวัลช่อการะเกด ที่พิมพ์รวมเล่มในปี พ.ศ. 2534 จำนวน 2 เรื่องดังนี้

ในห้วงน้ำกว้าง

โลกใบเล็กของซัลมาน

2. รวมเรื่องสั้นชุด คนใบเลี้ยงเดี่ยว : รวมเรื่องสั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาชีวิตของสาระแห่ง จิตวิญญาณ ที่พิมพ์รวมเล่มในปี พ.ศ. 2535 จำนวน 5 เรื่องดังนี้

พระราชาราช

ในป่าลึก

วันรอ

ผีจากภูเขา

ระหว่างทาง

3. รวมเรื่องสั้นชุด แผ่นดินอื่น : บันทึกแห่งยุคสมัยใกล้ล่มสลาย ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี พ.ศ. 2539 จำนวน 5 เรื่องดังนี้

บนถนนโคลีเซียม

บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น

แม่มดแห่งหุบเขา

แพะในกุโบร์

น้ำตก

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสารและนำเสนอผลของการวิจัย แบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่อง ดังที่ระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัย

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิดในเรื่องสั้น

3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

4. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ภาพสะท้อนในวรรณกรรม

5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนที่เกิดจากผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในจังหวัดภาคใต้ในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ในด้าน

4.1 การดำรงชีวิต

4.2 ศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ

4.3 ค่านิยม

4.4 การศึกษา

6. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

7. เสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยนำเสนอเสนอตามลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิดในเรื่องสั้น
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนในวรรณกรรม

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิดในเรื่องสั้น

นักเขียนมักจะเสนอแนวคิดหรือทัศนะของตนโดยอาศัยกลวิธีการแต่งลักษณะต่างๆ โดยนักเขียนบางคนอาจใช้กลวิธีการแต่งอย่างตรงไปตรงมา ผู้อ่านสามารถเข้าใจแนวคิดโดยไม่ยากนัก แต่นักเขียนบางคนใช้กลวิธีการแต่งด้วยลีลาวรรณศิลป์ ผู้อ่านต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจึงสามารถเข้าใจแนวคิดของผู้เขียนได้บ้าง แต่ถ้าผู้อ่านมีความรู้และประสบการณ์โอกาสที่จะเข้าใจเรื่องและแนวคิดของนักเขียนก็ยังมีมากขึ้น

ในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นนั้น กุหลาบ มลลิกะมาส (2518 : 78 – 107) เสนอเกณฑ์ในการวิเคราะห์การประเมินค่าเรื่องสั้นไว้ว่าอาจจะวิเคราะห์ประเมินค่าเรื่องสั้น ตามองค์ประกอบของวรรณกรรมได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละครและบทสนทนา กลวิธีในการแต่ง ท่วงทำนองการแต่ง น้ำเสียงของผู้แต่ง และแนวคิดหรือปรัชญาในการแต่ง

สำหรับในแก่นเรื่องเสนอว่า ผู้ศึกษาควรพิจารณาให้เห็นแก่นของเรื่องนั้นๆ และสามารถประเมินค่าได้ว่า แก่นของเรื่องสมจริงทำให้ผู้อ่านเข้าใจมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ได้กว้างขวางลึกซึ้งเพียงใด ผู้แต่งสามารถแสดงลักษณะของมนุษย์ได้ชัดเจนหรือไม่ และเป็นไปในการทำนองสร้างสรรค์หรือช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในชีวิตและโลกเพียงใด

เจือ สตะเวทิน (2518 : 146 – 149) ได้กล่าวถึงการวิจารณ์เรื่องสั้นไว้ว่าองค์ประกอบของเรื่องสั้นนั้น ได้แก่ โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร และแก่นเรื่อง โดยเฉพาะการวิจารณ์แก่นของเรื่อง ผู้วิจารณ์ควรพิจารณาว่าแก่นของเรื่องคืออะไร จะเขียนแนวความคิดของเรื่องทั้งเรื่องด้วยประโยคเดียวว่าอย่างไร แก่นเรื่องเห็นได้ชัดเจนในตอนสุดยอหรือตอนปิดเรื่องหรือแก่นเรื่องซับซ้อนสนิทกับจุดสุดยอ นอกจากนั้นการพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ข้างต้นแล้วผู้วิจารณ์ควรพิจารณาไปถึงจุดมุ่งหมายในการแต่ง ตลอดจนการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์ด้วย

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2520 : 94) กล่าวถึงสารัตถะของบันเทิงคดีว่าเป็นพรรณนาหรือสาระที่ผู้เขียนต้องการส่งให้อ่านทราบ โดยใช้โครงเรื่องและตัวละครเป็นสื่อใช้บทสนทนา ฉากและบรรยายภาคเป็นเครื่องปรุงแต่ง

อุดม หนูทอง (2522 : 111-114) กล่าวถึงแนวคิดว่าเป็นสาระ หรือสัจจะที่ผู้ประพันธ์ยังเห็น เชื้อถือหรือยึดถือ และประสงค์จะสื่อสารไปยังคนอ่านนวนิยายทุกเรื่องย่อมมีแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งเสมอ แนวคิดสำคัญจะปรากฏในลักษณะที่เป็นข้อสรุปของเรื่องต้องอ่านเรื่องนั้นๆ ทั้งหมดแล้วประมวลสรุปความคิดออกมา ความคิดที่ปรากฏโดยส่วนรวมเรียกว่าแนวคิดหลักและในองค์ประกอบย่อยของเรื่องผู้ประพันธ์อาจแฝงแนวคิดเอาไว้ด้วยเช่นกัน ในเรื่องหนึ่งๆ อาจแฝงแนวคิดไว้หลายแนวคิด ทราบได้จากการสรุปในส่วนย่อยของเรื่องเรียกว่าแนวคิดย่อย

ธวัช ปุณโณทก (2527 : 109) กล่าวถึงแนวคิดสรุปได้ว่า แนวคิดพิจารณาจากการที่ผู้เขียนเป็นผู้เสนอทัศนะผ่านตัวละครหรือผ่านเรื่องราวมาสู่ผู้อ่าน แต่มีปัญหาว่าแนวคิดเหล่านั้นผู้อ่านเข้าใจหรือรับรู้เพียงใด ถ้าผู้อ่านยอมรับแนวคิดนั้นก็แสดงว่าเป็นแนวคิดร่วมกันระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน ฉะนั้นในการพิจารณาในด้านแนวคิดนี้จำเป็นจะต้องตระหนักให้แน่ชัดว่าเป็นแนวคิดร่วมของสังคมอีกด้วย ไม่เพียงแต่เห็นว่าแนวคิดแปลกใหม่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

บุญยงค์ เกศเทศ (2536 : 30) ให้คำจำกัดความว่าแนวคิด หมายถึง ความคิดที่สำคัญที่สุดของเรื่องที่นักประพันธ์ต้องการแสดงในหนังสือเล่มนั้นๆ ความคิดนี้เป็นเสมือนแนวในการดำเนินเรื่องของนักประพันธ์ด้วย นักประพันธ์จะแสดงแนวคิดของเขาได้โดยอาศัยตัวละคร นอกจากนี้ยังอาศัยบทสนทนาระหว่างตัวละคร และนักประพันธ์ก็จัดเหตุการณ์ สถานการณ์ในเรื่องเพื่อย้ำแนวคิดนั้นๆ ด้วยแนวคิดมักมองเห็นง่ายถ้าปรากฏในเรื่องที่มีทำนองแต่งเป็นเชิงสอนหรือในเรื่องที่แฝงไว้ด้วยข้อธรรมะและสั่งสอน

การศึกษาแนวคิดในเรื่องสั้น ผู้อ่านต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของเรื่องสั้นทุกส่วน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมมีผู้กล่าวไว้หลายท่านโดยเฉพาะตรีศิลป์ บุญขจร (2523 : 6-12) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

ลักษณะแรก วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนของวรรณกรรมมิใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทำนองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์

ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่ วรรณกรรมอาจสะท้อนสังคมในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรม หมายถึง ค่านิยมในชีวิตรจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ดวงมน จิตรจำนงค์ (2523 : 56) ที่กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมนั้นย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของสังคม เพราะว่าสังคมมีส่วนสร้างจินตนาการและความรู้สึกของนักประพันธ์ วรรณกรรมและสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อกัน ความคิดเห็นของกวีอาจเป็นตัวแทนความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือของสังคมทั้งหมด อาจเป็นความคิดที่คล้อยตามหรือรักษาความคิดของสังคม หรือเป็นความคิดที่คัดค้านสังคมของเขาเองก็ได้ ในลักษณะเหล่านี้ อาจสร้างสรรค์ความคิดใหม่ขึ้น จากการคิดและประสบการณ์ของเขาเอง หรือได้รับกระแสความคิดจากสังคมหรือวัฒนธรรมอื่นๆ

ลักษณะที่สอง สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ปรัชญา และการเมือง สภาพเหตุการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ของเขา การพิจารณาอิทธิพลของสังคมต่อนักเขียนควรให้ความสนใจว่านักเขียนได้รับอิทธิพลจากสังคมอย่างไรและมีท่าทีสนองตอบต่ออิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร สอดคล้องกับแนวความคิดของยุริชตร บุนยุนิ (2532 : 139 - 140) เขียนถึงวรรณกรรมกับสังคมสรุปได้ว่า กวี คือผู้สร้างวรรณกรรม สังคมเรื่องราวของกลุ่มชนที่อยู่รวมกันภายใต้ระบบวัฒนธรรมเดียวกัน และขณะเดียวกันคือหน่วยหนึ่งของสังคม สิ่งที่กวีเขียนขึ้นก็ย่อมเป็นสิ่งที่อยู่ในสังคมหรือได้รับอิทธิพลจากสังคม สิ่งแวดล้อมและระบบวัฒนธรรมรอบตัว หรือต้องการแสดงอุดมคติหรือสิ่งดีที่ควรมีในสังคม ไม่ว่ากวีจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม และรีนฤทัย สัจจพันธ์ (2522 : 109) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมโดยส่วนรวมแล้ว ก็พบว่า วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร วรรณกรรมก็เปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับสังคมนั้นด้วย และโดยทั่วไปแล้วสังคมมักจะมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม สังคมมีส่วนกระตุ้นหรือบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้วรรณกรรมเดินไปในทิศทางที่สังคมกำหนด ลักษณะของวรรณกรรม แนวโน้มของวรรณกรรม ตลอดจนคุณค่าหรือความไร้สาระของวรรณกรรม ก็ด้วยอิทธิพลของสังคมที่แฝงเร้นอยู่ทั้งนั้น

ลักษณะที่สาม วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนที่ยิ่งใหญ่นอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างวรรณกรรมให้มีชีวิตโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านแล้ว ยังเป็นผู้มีทัศนะกว้างไกลกว่าคนธรรมดา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเขามีความเข้าใจ และเข้าถึงสภาพของมนุษย์

และสังคมได้ลึกกว่าคนทั่วไปมองเห็น จึงไม่เพียงแต่เสนอภาพปัจจุบันอย่างถึงแก่นของความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังคาดคะเนความเป็นไปในอนาคตอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป สังคมมีอิทธิพลต่อนักเขียนเนื่องจากนักเขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและนักเขียนได้นำประสบการณ์ในสังคมมาเขียนวรรณกรรม ในขณะที่เดียวกันวรรณกรรมก็มีอิทธิพลต่อสังคมด้วย ผู้อ่านยอมรับเอาแนวความคิดของนักเขียนที่สะท้อนไว้ในวรรณกรรมไปใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต หรือ นำไปใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาของสังคม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมมีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

ประทีป เหมือนนิล (2523) ได้ศึกษาวิเคราะห์งานของมณัส จรรยงค์ พบว่าเรื่องสั้นของมณัส จรรยงค์ ส่วนมากสะท้อนให้เห็นแก่นแท้ของชีวิต โดยเฉพาะชีวิตในชนบทมีแนวความคิดเกี่ยวกับจิตใจมนุษย์ ในเรื่องของความรัก ความต้องการ ความเสียสละ ทำให้เข้าถึงและหยั่งถึงธรรมชาติของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง และกว้างขวางนอกจากนี้เรื่องสั้นของมณัส จรรยงค์ ยังเป็นสื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหา และสภาพของสังคมไทยได้อย่างเด่นชัดบางครั้งยังเสนอแนวคิดในเชิงเสียดสีสังคมอีกด้วย

ประเสริฐ ไสววรรณ (2532) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสานของ คำพูน บุญทวี ปริญญานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งเสนอชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชนบทอีสาน เขาได้นำประสบการณ์ชีวิตในชนบทไปใช้ชีวิตมาสร้างสรรค์เป็นงานเขียนด้วยท่วงทำนองเขียนและใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาอย่างมีศิลปะ มีผลทำให้เรื่องสั้น และนวนิยายของเขามีลักษณะเรียบง่าย ผูกพันกับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น ยึดถือค่านิยม และความเชื่อของบรรพบุรุษอย่างมั่นคง แม้จะมีฐานะยากจนผู้คนเหล่านั้นก็ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขไม่มีความขมขื่นแต่ประการใด

ธีติมา ถาวรรัตน์ (2535) ศึกษาเรื่อง ค่านิยมชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทยภาคใต้ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2521 – 2534 พบว่า ค่านิยมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งภาคใต้แบ่งเป็นภาคใต้ 10 ประเด็นใหญ่ๆ คือ ปัญหาสังคม การรายงานข่าวและบันทึกเหตุการณ์ คติ อาชีพ ความเป็นไปในวงการเพลงลูกทุ่ง ความเชื่อ สถานที่ สิ่งบันเทิง ประเพณี และแฟชั่น ในด้านค่านิยมของชาวไทยภาคใต้ สามารถแบ่งเป็น 11 ประเด็น คือ ค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองการปกครอง ศาสนา ประเพณี ภาษานันทนาการ การแต่งกาย อาหารและที่อยู่อาศัย

จันทนา อินทรรัตน์ (2536) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์นวนิยายของมาลา คำจันทร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของมาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ พบว่านวนิยายของมาลา คำจันทร์ เป็นนวนิยายแสดงสีสันของท้องถิ่น ผู้เขียนสะท้อนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตตลอดจนปัญหาในการดำรงชีวิตของชาวนาชาวเขาในชนบทภาคเหนือ ภาพของผู้คนในนวนิยายมีลักษณะการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย และผูกพันกับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น คนในชนบทภาคเหนือแม้จะมีฐานะยากจน มีปัญหาทางเศรษฐกิจ พวกเขาก็ต่อสู้เพื่อต้องการชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขตามอัตภาพ

วรุณ ฮอลลิงก้า (2536) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 – 2534 ผลการศึกษาปรากฏว่า เพลงเพื่อชีวิตแยกได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วง พ.ศ. 2516 – พ.ศ. 2519 และช่วงหลัง พ.ศ. 2519 – พ.ศ. 2534 เนื้อหาของเพลงช่วงหลังจะมีเนื้อหาหลากหลายกว่าช่วงแรก ภาพสะท้อนที่ปรากฏมากที่สุด คือ ภาพสะท้อนภาพความจริงปัญหาของประชาชน และแนวทางการแก้ปัญหาสังคม พบว่า เนื้อหาช่วงหลังมุ่งสะท้อนปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ และเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติมากกว่ามุ่งชี้้นำทางการเมืองเหมือนช่วงแรก

โชคชัย บัณฑิตศิลปะศักดิ์ (2542) ศึกษาวิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้น ในนิตยสารช่อกระเจต ช่วง 2535 – 2539 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้น ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไป สะท้อนให้เห็นชีวิตชาวชนบทที่เริ่มการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมือง ซึ่งเป็นสังคมวัตถุนิยม ที่บุคคลดำเนินชีวิตในลักษณะตัวใครตัวมัน ภาพสะท้อนด้านครอบครัวสะท้อนปัญหาต่างๆ ในครอบครัว ภาพสะท้อนด้านการเมืองการปกครองสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของนักการเมืองและข้าราชการที่แสวงหาผลประโยชน์ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจสะท้อนปัญหาการใช้ที่ดิน ปัญหาการใช้แรงงานเด็ก ภาพสะท้อนด้านการศึกษาสะท้อนเจตคติด้านลบต่อระบบการศึกษาและกิจกรรมหลักสูตร ภาพสะท้อนด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณีสะท้อนบทบาทของพระสงฆ์ในด้านไม่เหมาะสม ภาพสะท้อนที่ปรากฏในเรื่องสั้นมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง

จันทศรี สุดโต (2546) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2543 – พ.ศ. 2544 โดยแยกเนื้อหาวิเคราะห์เป็น 2 กลุ่ม คือ เพลงที่สะท้อนภาพสังคมเมือง กับเพลงที่สะท้อนภาพสังคมชนบท พบว่า ปัญหาสังคมเมืองสะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน ปัญหาเกี่ยวกับสตรี และปัญหาทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดกับครอบครัวจนทำให้เกิดการขาดอบอุ่นและการได้รับเทคโนโลยีจากการสื่อสารทำให้เกิดการให้

ความสำคัญของวัตถุมากกว่าจิตใจ ส่วนเพลงที่สะท้อนสังคมชนบท พบว่า สังคมชนบทส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากความต้องการวัตถุของชาวชนบทที่ได้รับความเจริญและความทันสมัยจากสังคมเมือง ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจมีความเห็นแก่ตัวและความความเอารัดเอาเปรียบ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ ในเรื่องสั้นของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์

บทที่ 2

ภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้

ภาคใต้ เป็นภาคที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นคาบสมุทรมลายู ซึ่งทางทิศตะวันตกเป็นทะเลอันดามันและทางทิศตะวันออกเป็นอ่าวไทย ประกอบด้วย 14 จังหวัด คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง ตรัง สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธ ประกอบอาชีพ ทำประมง ทำสวนยางพารา และทำเหมืองแร่ ซึ่งการที่ภาคใต้เป็นแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเลที่สวยงาม ทำให้ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนทั้งด้านธุรกิจการค้า ด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของภาคเอกชน ด้วยการให้งบประมาณการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคแก่ชุมชน จนส่งผลให้ชาวใต้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายเหมือนคนในสังคมเมือง แต่ขณะเดียวกันเศรษฐกิจระบบทุนนิยมที่รับเอาความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในธุรกิจอุตสาหกรรมก็ส่งผลให้ชาวใต้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชาวใต้มีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากชีวิตที่เคยสงบสุขกลายเป็นชีวิตที่มีแต่การแข่งขันกันเพื่อแสวงหารายได้ ทำให้เกิดการยกย่องคนมีฐานะ การยกย่องคนมีการศึกษา และความต้องการด้านวัตถุนิยม

ในการวิเคราะห์ภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ ในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่อง ผู้ศึกษาพบว่า ผู้เขียนสะท้อนภาพผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในจังหวัดภาคใต้ไว้ 4 ด้านดังนี้

1. การดำรงชีวิต
2. ศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ
3. ค่านิยม
4. การศึกษา

1.ภาพสะท้อนด้านการดำรงชีวิต

การที่ภาครัฐมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของภาคใต้ให้เปลี่ยนจากระบบเกษตรกรรมมาเป็นระบบอุตสาหกรรม ทำให้มีโครงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้แก่ชุมชนในชนบทและการส่งเสริมการลงทุนด้านธุรกิจของภาคเอกชน ทั้งธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการมากขึ้น ส่งผลให้ชาวใต้มีการรับเอาเทคโนโลยีมาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมและนำเครื่องช่วยผ่อนแรงมาใช้ในการทำงาน ทำให้ชาวใต้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพ จึงส่งผลให้ชาวใต้เกิดความสุขสบายและสะดวกรวดเร็วในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ขณะเดียวกันการขยายตัวทางด้านธุรกิจทำให้เกิดการแข่งขันกันสูง ส่งผลให้ชาวใต้เกิดความคิดเอาตัวรอดกันมากขึ้น

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านการดำรงชีวิตของชาวใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ปรากฏภาพสะท้อนด้านการดำรงชีวิต 5 ด้านดังนี้

- 1.1 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค
- 1.2 การขยายตัวทางด้านธุรกิจ
- 1.3 การใช้เครื่องผ่อนแรงในการทำงาน
- 1.4 การประกอบอาชีพของชาวบ้าน
- 1.5 การเอาตัวรอดของคนในสังคม

1.1 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค

หลังจากที่ภาคใต้ได้รับอิทธิพลของระบบทุนนิยมมาใช้พัฒนาประเทศ ทำให้ภาครัฐกระจายความเจริญไปสู่ชนบท ด้วยการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ทั้งในด้านการคมนาคม การไฟฟ้า การประปา และการชลประทาน

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่องพบว่าผู้เขียนสะท้อนภาพการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของรัฐไว้ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ แม่มดแห่งหุบเขา โลกใบเล็กของซัลมาน แพะในกุโบร์ ฝูจากภูเขา และระหว่างทาง ดังนี้

เรื่อง แม่มดแห่งหุบเขา สะท้อนภาพการสร้างถนนเข้าไปในหมู่บ้านแถบเทือกเขา โดยถนนที่สร้างนี้ต้องลอดผ่านช่องเขากว้างราวร้อยเมตร ทำให้ถนนทั้งสองด้านดูเหมือนขนบด้วยเสาหินชั้นตึกจาก ซึ่งคนในหมู่บ้านสามารถเดินทางติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้ชาวบ้านสามารถนำทรัพยากรตามธรรมชาติในหุบเขาลีกออกมาขายให้แก่ชาวเมือง และชาวเมืองก็สามารถเดินทางเข้าไปพบเรื่องราวแปลกๆ ในหมู่บ้านหุบเขา ดังที่ตัวละครเล่าว่า

“ ช่องเขาที่วาก็คือทางผ่านของคลองจากหมู่บ้านตรงเทือกเขาซึ่งตั้งขวางทะมึนอยู่เบื้องล่าง ช่องกว้างช่องเขาร้อยเมตรทั้งสองด้านขนานด้วยผาหินชันตั้งฉากนี้ คือ ประตูซึ่งเปิดให้คนภายนอกเข้ามาสัมผัสโลกกลับข้างในและคนข้างในผ่านออกไปพบกับความมหัศจรรย์ของโลกภายนอก ”

(แม่มดแห่งหุบเขา : 264)

การสร้างถนนแถบเทือกเขา ทำให้นายทุนทำธุรกิจการค้าได้คล่องตัวมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น แต่ขณะเดียวกันการสร้างถนนแถบเทือกเขาที่มีผู้ใหญ่นับเป็นผู้รับผิดชอบจากภาครัฐ เขาได้อำนาจสิทธิ์ให้ชาวบ้านขูดดินลูกรังบริเวณบ้านของแม่เฒ่าหมาไปขายจนบ้านแม่เฒ่ามีสภาพเหมือนตั้งกลางแอ่งใหญ่ ดังข้อความ

“ แม่เฒ่าหมาอาศัยอยู่ตรงนั้นมากกว่ายี่สิบปี แล้วจู่ๆ เมื่อสามสี่เดือนก่อน ผู้ใหญ่นับกลับอำนาจสิทธิ์เหนือพื้นดิน เพื่อให้พวกรับเหมาส่งทางเข้ามาขูดลูกรัง ผมค่อนข้างงุนงงกับข่าวนี้ หากเรื่องราวซึ่งคนขับกระบะบอกเล่า แก่เราพอมีเค้าความจริงอยู่บ้าง ก็ออกจะประหลาดไม่น้อยที่คนเช่น ผู้ใหญ่นับกล้าขูดศรัทธาและความเชื่อดั้งเดิมของพวกเขาทิ้ง เพื่อแลกกับเงินเพียงไม่กี่หมื่นบาท ”

(แม่มดแห่งหุบเขา : 271)

เรื่อง โลกใบเล็กของซัลมาน สะท้อนภาพภาครัฐสร้างถนนในหมู่บ้านกะพีพี จังหวัดกระบี่ เพื่อให้ชาวบ้านสามารถเดินทางไปหมู่บ้านกะพีพีได้สะดวกและรวดเร็ว หลังจากภาครัฐส่งเสริมให้นายทุนมาลงทำธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ บนเกาะพีพี ด้วยการสร้างโรงแรม รีสอร์ท และสถานเริงรมย์ บนที่ดินริมชายทะเล เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ดังข้อความ

“ รัฐอนุมัติเงินตัดถนนเข้ามาทันทีที่โรงแรมเริ่มทะเลา ธุรกิจการบริการนักท่องเที่ยวชนกันมาบนสะพาน ตลอดแนวฝั่งด้านนี้ ”

(โลกใบเล็กของซัลมาน : 106)

แต่การสร้างโรงแรม รีสอร์ท และสถานเริงรมย์แถบชายทะเลของพวกนายทุน ส่งผลให้ชาวประมงต้องขายที่ดินกับนายทุน และต้องย้ายที่อยู่อาศัย ที่ทำกินไปอยู่ในถิ่นอื่น ดังข้อความ

“ หมู่บ้านชาวประมงถูกถอนรากถอนโคนจนหมดสิ้นในช่วงระยะแค่ปีเดียว กลายเป็นสิ่งหายากให้นักท่องเที่ยวผู้นิยมไผ่หา บัดนี้ หกิโลเมตร จากตัวเมือง ตามถนนเลียบชายฝั่ง ข้าพเจ้าเห็นแต่ บังกะโล รีสอร์ท ”

(โลกใบเล็กของชัลมาน : 106)

เรื่อง แพะในกุโบร์ เมื่อภาครัฐมีการพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการตัดถนนระหว่างอำเภอและระหว่างจังหวัดเข้ากรุงเทพ ทำให้อาณาเขตที่ต้องการขยายธุรกิจการเดินทางปรับอากาศระหว่างจังหวัด เพื่อให้ผู้คนเดินทางติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็ว ดังข้อความ

“ อาณาเขต บุตรชายคนเดียวของท่านนายกอรรถเรียกประชุมกรรมการชุมชน ชั่วเวลาไม่ทันอาทิตย์ตกดิน ทว่าเข้าย้ายชุมชนมุสลิมออกไปเพื่อสร้างท่าจอดรถทัวร์ ”

(แพะในกุโบร์ : 299)

เรื่อง ผีจากภูเขาสะท้อนภาพจากการสร้างถนนผ่านเข้าไปแถบหมู่บ้านตามเทือกเขาสูงและในป่าลึกที่ห่างไกลจากตัวเมือง ทำให้เอกชนที่ทำธุรกิจสัมปทานป่าไม้สามารถนำท่อนซุงและไม้แปรรูปบรรทุกใส่รถบรรทุกมาส่งตลาดขายไม้ในตัวเมืองได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้คนงานป่าไม้ได้อาศัยโดยสารรถบรรทุกขนไม้จากในป่าลึกออกมาเที่ยวในตัวเมืองได้สะดวกทุกวันที่ 15 หลังจากที่พวกเขาได้ค่าจ้างแล้ว ดังข้อความ

“ หากพวกนั้นขอติดรถเข้าเมืองด้วย... วันนี้เป็นวันจ่ายเงินของกะครั้งเดือนแรก คนขับรถบรรทุกน้ำมันมา และกลับออกไปพร้อมไม้แปรรูปเต็มคันรถ เขาจะกลับมาชนไม้ที่เหลืออีกครั้ง พรุ่งนี้เช้า ”

(ผีจากภูเขาสะท้อน : 119)

นอกจากนั้น การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคในแถบเทือกเขาสูงยังมีการสร้างคลองชลประทาน เพื่อให้ชาวใต้มีแหล่งน้ำประปาในการใช้อุปโภคและบริโภคกันอย่างทั่วถึง ดังข้อความ

“ จุดซึ่งพวกหลวงรณะห่างจากตัวเมืองออกมาสองกิโลเมตรเศษๆ มีคลองชลประทานขนานไปกับถนนใหญ่ น้ำในคลองนี้ใช้เป็นน้ำประปาในตัวเมือง ”

(ผีจากภูเขา : 120)

เรื่อง ระหว่างทาง สะท้อนภาพชาวใต้โดยสารรถไฟสายใต้จากสุโขทัยไกลค จังหวัดนราธิวาสเข้ากรุงเทพได้อย่างสะดวกสบายเร็ว เนื่องจากรัฐได้ขยายกิจการการเดินทางเดินรถของรถไฟไปทุกพื้นที่ไม่ว่าภูมิประเทศเป็นภูเขา หรือ แม่น้ำ ทำให้ชาวใต้มีความนิยมเดินทางด้วยรถไฟ ดังที่ตัวละครชื่อ เล็ก แสดงความรู้สึกคุ้นเคยกับการนั่งรถไฟจากสุโขทัยไกลคเข้ากรุงเทพ ดังข้อความ

“ เสียงอื้ออึงค่อยๆ เบาลงเมื่อรถทะลุผ่านอุโมงค์ ลมพัดชูชันบนท่อนแขนลูกเกรียว เล็กหลับตาลงมองท่อนแขนพลางเปิดปากยิ้มน้อยๆ เขาเชื่อมั่นและคิดว่า นั่นคือการเอ่ยคำทักทายกับรถไฟ ตอนที่รถผ่านอุโมงค์ เขาลืมแขนซึ่งยังพาดขอบหน้าต่างเสียดสนิท ”

(ระหว่างทาง : 154)

แต่การเดินทางโดยรถไฟ ถ้าไม่ระมัดระวังในการโดยสาร เช่น ยืนมือ ยืนแขนหรือนั่งบนหลังคารถไฟ ก็อาจได้รับอุบัติเหตุ เช่นเดียวกับเล็กที่คาดคะเนว่าอาจมีคนโดนอุโมงค์ตีจนตกจากรถไฟ เนื่องจากมีละอองฝนปนเลือดกระเซ็นมาโดนแขนของเขา แต่ไม่มีผู้โดยสารคนใดให้ความสนใจ เขาจึงกระโดดลงมารถไฟรถไฟทั้งที่รถไฟยังแล่นอยู่ เพื่อต้องการลงไปช่วยเหลือคนที่ตกจากรถไฟ ซึ่งสะท้อนภาพการคมนาคมที่มีความสะดวกสบายและรวดเร็วในการเดินทาง แต่ถ้าผู้โดยสารใช้อย่างประมาทก็อาจเกิดอุบัติเหตุได้ ดังคำพูดที่เล็กบอกกับชายชราถึงสาเหตุที่ทำให้เขากระโดดรถไฟลงมาว่า

" เล็กดึงสายเบ้ให้รวบแน่นกับไหล่ ปล่อยลมหายใจยาว แล้วสูดกลับเข้าไปแรงๆ จนเต็มปอด จังหวะเดียวกับที่ ปล่อยมือจากราวเหล็ก เขาก็ดีดเหมือนสปริงยักษ์ถีบร่างหลุดออกจากขบวนรถ ร่างเขากลิ่งไปตามไหล่ทาง บนใบหญ้าคาแน่นหนา กลิ้งเหมือนก้อนหินถูกขัดและปล่อยให้หยุดเอง จุกในช่องท้องราวถูกกระทุ้งด้วยสาก ปวดแปลบตรงเข้า ข้อศอกและหัวไหล่ "

"....อย่าบอกนะว่าแกกระโดดลงมาจากรถนั่น " "ฉันสงสัยว่ามีคนตกจากหลังคารถเข้าอุโมงค์ " เล็กพูด ชายผู้นั้นมองเหมือนคาดคั้น ครู่หนึ่ง เขาพูด " ไม่มีใครจะตกจากรถนั่น " อะไรหรือ "ไม่มีใครโง่พอที่จะทำอย่างนั้นได้หรอก "

(ระหว่างทาง : 155- 156)

การที่ภาคใต้มีการพัฒนาด้านระบบสาธารณูปโภคจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น ส่งผลให้มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะเดียวกันการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่มีความเจริญทันสมัยและติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็ว นั้น อาจทำให้ชาวบ้านได้รับอุบัติเหตุได้ถ้าไม่ระมัดระวัง เช่น อุบัติเหตุที่เกิดจากเครื่องจักรกล อุบัติเหตุจากการเดินทาง เป็นต้น

1.2 การขยายตัวทางด้านธุรกิจ

ภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ทำให้ภาครัฐส่งเสริมให้ภาคเอกชนทำธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ ทำให้ชาวใต้มีรายได้และมีงานเพิ่มขึ้นจากการที่นายทุนมาประกอบ

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านการดำรงชีวิตของชาวใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้นของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ปรากฏภาพสะท้อนด้านการขยายตัวทางธุรกิจเป็น 2 ด้าน คือ ธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรม

1.2.1 ธุรกิจการค้า

ภาคใต้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจการค้าจากนักลงทุน เช่น การสร้างห้างสรรพสินค้า สถานเริงรมย์ เป็นต้น ส่งผลให้ชาวใต้มีความเป็นอยู่และมีฐานะเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ดังนี้

การวิเคราะห์เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่องพบว่าผู้เขียนสะท้อนภาพธุรกิจการค้า จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ บนถนนโคลีเซียม และแพะในกุโบร์ ดังนี้

เรื่อง บนถนนโคลีเชียม สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงของชีวิตของชาวใต้ที่อาศัยอยู่บนถนนโคลีเชียม เพราะเมื่อบ้านเรือนที่แออัดบนถนนโคลีเชียมถูกไฟไหม้หมดไป นายทุนรุ่นใหม่ก็ลงทุนทำธุรกิจการค้าขึ้นใหม่มีการก่อสร้างศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า ดิโก อาคาร และบ้านเรือนที่ทันสมัย นอกจากนั้นยังมีแหล่งบริการท่องเที่ยว เช่น โรงภาพยนตร์ ผับ ดิสโก้เธค และเปลี่ยนเป็นชื่อถนนโอเชียน ซึ่งนายทุนได้ดึงดูดผู้คนให้มาท่องเที่ยวในสถานเริงรมย์กันมากขึ้น ดังข้อความ

“ ไม่นานหลังจากนั้น พร้อมกับตึกใหม่ของศูนย์การค้ากำเนิดขึ้น....ผมได้ผ่านไปพบถนนโคลีเชียมอีกมากมายกระจัดกระจายกันอยู่แทบทุกเขตปริมณฑลของแผ่นดินคลื่นไฟ ซึ่งกวาดล้างถนนโคลีเชียมเสียราบเรียบในครานั้น ดูเหมือนยังคงคุุ่หม้ออยู่จนถึงทุกวันนี้ หลายคนอาจโล่งใจที่แห่งสลัมสกปรกถูกไฟทลายราบลงเสียได้....ผู้ใหญ่ให้มุ่งมาสู่วิถีชีวิตอันสำราญหยาบซำยิ่งกว่าเวทมนต์ของแม่เต่าเราะบุรีเป็นร้อยๆเท่า ศูนย์การค้า ดิสโก้เธค ผับ และ สถานเริงรมย์ต่าง ๆ ในรูปแบบที่ทันสมัย สิ่งเหล่านี้กำลังดึงดูดผู้คนมาจากทั่วสารทิศ ถนนโอเชียนกลับมีมนต์ขลังอย่างรุนแรงสำหรับผู้ใหญ่ทั้งที่นิยมชีวิตในทางศิวิไลซ์และไม่ศิวิไลซ์ อีกทั้งเป็นสถานที่สุดยอดเยี่ยมในความ รู้สึกของเด็ก ๆ ทุกพวกทุกเหล่า ”

(บนถนนโคลีเชียม : 47 –48)

เรื่อง แพะในกุโบร์ สะท้อนภาพการสร้างศูนย์การค้าในบริเวณฝั่งตรงข้ามกับที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวมุสลิม ทำให้นักธุรกิจลงทุนก่อสร้างศูนย์การค้า มินิมาร์ท สำนักงานทัวริศูนย์บริการนำเที่ยว สวนอาหาร และบาร์เบียร์ให้บริการลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนบนถนนที่มีสี่เลนฝั่งตรงข้ามกับชุมชนชาวมุสลิมในที่ดินของอานนที่มีความเป็นอยู่ที่ทันสมัยมากขึ้น ดังข้อความ

“ นอกจากท่าจอดรถรายรอบคือสิ่งที่เรียกกันว่ามินิมาร์ท ซึ่งเป็นแนวยาวหันหน้าเข้าหาศูนย์การค้าบนถนนสายที่สี่ ซีกโลกตะวันตกของลานจอดรถสำนักงานทัวริและศูนย์บริการนำเที่ยว ขณะสวนอาหาร บาร์ เบียร์และสถานบันเทิงเรียงรายเต็มแน่น ”

(แพะในกุโบร์ : 309-310)

นอกจากนี้นายทุนยังสร้างสถานเริงรมย์ไว้สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวยามราตรี เช่น ผับ ดิสโก้เธค คาราโอเกะ ส่งผลให้หญิงบริการมีแหล่งประกอบอาชีพขายบริการทางเพศเพื่อแลกกับเงินมากขึ้น ดังข้อความ

“ ลานจอดรถดูกว้างจนอ้ากว้าง ทวีโดยสารออกไปหมดแล้ว มีเพียงรถสี่ล้อเที่ยวกลางคืนซึ่งแหวะพัก ผู้หญิงหาเงินยัดที่นั่งผู้โดยสารเป็นที่หาเหยื่อ รายรอบลานจอด รถ ช่งโลเณถนีรูปร้านคาราโอเกะติดไฟวิบวับดูลานตา ”

(แพะในกูโบร์ : 322)

ในขณะที่เดียวกันการมองเห็นการพัฒนาธุรกิจการค้าของนายทุนฝังตรงข้ามกับชุมชนมุสลิม ส่งผลให้อานนท์ นักศึกษาจบระดับปริญญาโทด้านการบริหารที่ต้องการขยายธุรกิจการเดินทางโดยสารระหว่างอำเภอให้เป็นธุรกิจการเดินทางทัวร์ปรับอากาศระหว่างจังหวัด เพื่อให้เกิดการเดินทางที่สะดวกสบายและทำให้เขาเพิ่มรายได้จากการทำธุรกิจการเดินทางทัวร์ปรับอากาศ แต่การที่เขาจะสร้างสถานี่นั้นสงได้ เขาจำเป็นต้องย้ายกูโบร์และชุมชนชาวมุสลิมออกไปจากที่ดินของเขา ซึ่งพ่อของเขาเคยออกปากอนุญาตให้ชาวมุสลิมมาเช่าเป็นที่อยู่อาศัย ได้โดยคิดค่าเช่าราคาถูกมาตั้งแต่อานนท์ยังเป็นเด็กเล็กๆ ทำให้อานนท์เกิดความไม่สบายใจ แต่เขาได้รับฟังแง่คิดจากก่อนหน้าที่ให้คำปรึกษาเรื่องการย้ายสุสานว่าเป็นเรื่องไม่เสียหายอะไร เพราะหากทางภาครัฐต้องการขยายถนนให้กว้างออกแล้ว แม้แต่ศาสนสถานที่สำคัญ เช่น มัสยิด ก็อาจถูกโยกย้ายได้ ดังข้อความ

“ ผมเคยเล่าให้คุณฟังแล้วนี่? แม้แต่มัสยิด ถนนสี่เลนก็ยังย้ายมันออกไปได้ อานนท์ขอให้ผมได้พูด อะไรบางอย่างซึ่งออกจะฟังดูชั่วร้าย แต่มันก็แสนเป็นจริงเหลือเกิน....วันหนึ่งเมื่อพวกเขาไปเยี่ยมกูโบร์แห่งใหม่ เขาก็สามารถอ่านอันกูรอ่านส่งจิตใจมาถึงญาติมิตรในกูโบร์เก่าได้ มีถนนตั้งหลายสายซึ่งจำเป็นต้องตัดผ่านกูโบร์ ”

(แพะในกูโบร์ : 317)

เช่นเดียวกับธุรกิจการทำนาเกลือ ซึ่งเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการต้องลงทุนสูงและทำงานแข่งกับเวลาเพื่อให้ผลตอบแทนในระยะเวลารวดเร็ว ในเรื่องสะท้อนภาพพฤติกรรมของอาณานิคมที่ได้ อ่านหนังสือพิมพ์เรื่องธุรกิจการทำนาเกลือที่นายทุนใช้รถแบคโฮไถชุดดินไถกลางซากวัดโบราณ โดยไม่ฟังคำขอร้องของเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรที่ขอเวลาชุดคัน เพื่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน ทำให้อาณานิคมคิดเปรียบเทียบกับการทำธุรกิจโดยสารของเขาที่ต้องย้ายชาวมุสลิมไปอยู่ชานเมืองเหมือนกับว่าเป็นเรื่องธรรมดาของการลงทุน ดังข้อความ

“ เขานั่งอ่านข่าวนี้อีก ตอนนั้นเองที่เขาตอบได้ว่า เขากำลังเศร้าเป็นความเศร้าซึ่งเขาซึ่งรู้สึกตัวอ่อนแอ เขาหลับตาลงเพื่อคิดให้ทะลุปรุโปร่ง ความจริงเขากำลังคิดในสิ่งซึ่งรู้อยู่แล้ว เขาเข้าใจดีถึงวิถีทางบริษัททำนาเกลือ ไม่สำคัญหรอกใครจะต้องสูญเสียสิ่งใดบ้าง ผลกำไรจากทุ่งต่างหากคือคุณค่าเดียวของบริษัท ดินตะขาบแบคโฮ จึงพร้อมที่จะบดทำลายคุณค่าอื่นใดนอกจากนี้ลง ”

(แพะในกุโบร์ : 325)

การพัฒนาการระบบสาธารณูปโภค ทำให้นายทุนเกิดการขยายตัวทางธุรกิจ การสร้างโรงแรม รีสอร์ท และสถานเริงรมย์ ซึ่งทำให้ชาวใต้มีความเป็นอยู่ที่ทันสมัย แต่ในเวลาเดียวกัน การทำธุรกิจก็ทำให้เกิดการแข่งขันกันเพราะนายทุนมุ่งหวังแสวงหาผลกำไรใส่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงในความต้องการของคนในสังคม ทำให้เกิดเป็นการการทำลายสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและเกิดแหล่งอบายมุขเพิ่มขึ้น

1.2.2 ธุรกิจอุตสาหกรรม

ภาคใต้ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่มีพื้นที่ทะเลอันดามันและทะเลอ่าวไทยล้อมรอบ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี สงขลา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง ทำให้ภาคใต้มีความโดดเด่นในด้านการท่องเที่ยวและบริการ นักลงทุนจึงเน้นการลงทุนธุรกิจ การสร้างโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ สร้างโรงแรม รีสอร์ท และบังกะโลขึ้นอย่างมากมายในพื้นที่แถบฝั่งทะเลอันดามัน ทำให้ชาวบ้านบางกลุ่มมีอาชีพรับจ้างในสถานบริการท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่องพบว่าผู้เขียนสะท้อนภาพธุรกิจอุตสาหกรรมไว้ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ วันร่อ โลกใบเล็กของซัลมาน และบนถนนโคลีเซียม ดังนี้

เรื่อง วันร่อ การที่ภาครัฐให้นักลงทุนภาคเอกชน ได้รับสัมปทานในการทำเหมืองลิทไนท์ ปางไม้ และเก็บรังนก ส่งผลให้ภาครัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการลงทุนของภาคเอกชนและชาวบ้านมีรายได้จากการเป็นกรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรมก็จริง แต่ในอีกด้านหนึ่งผู้เขียนได้สะท้อนภาพโดยเฉพาะการให้สัมปทานเกาะรังนกที่จังหวัดชุมพร สะท้อนพฤติกรรมของกลุ่มนายทุนที่ได้สัมปทานในการเก็บรังนกไปขายได้ถือสิทธิ์ครอบครองที่ดินบนเกาะและขับไล่ชาวบ้านให้ออกไปจากเกาะ ดังที่ตัวละครที่ชื่อ เนียน ถูกนายทุนบีบบังคับให้ย้ายออกจากเกาะที่เป็นบ้านเกิดของเขา ส่งผลให้เขาไม่มีที่อยู่อาศัยต้องไปหางานทำในท้องถิ่นอื่น ดังข้อความ

“ เขาเคยอยู่ที่นั่น ” เล็กกล่าวกับข้าพเจ้า

“ ตอนเป็นเด็กเขาอยู่ที่นั่น เขาไม่รู้หรอกว่าเกิดอะไรขึ้น แต่วันหนึ่ง มีคนมาไล่เขาออกไป ะยำจริงๆ มัน ไล่คนออกจากเกาะเพื่อเอาน้ำลายนก น้ำลายนกแพงกว่าคน ”

“ ไซ้ ” นายคิดเหมือนมัน เล็กหัวเราะขึ้นๆ ” ไซ้เนียนกลายเป็นคนไม่มีแผ่นดิน ระเบิดไปทั่ว คนในครอบครัว แหกหายไปคนละทิศละทาง ฉันพบเขาที่ตานี ในเรืออวน เขาบอกกับฉันแต่ตอนนั้นว่า สักวันหนึ่งเขาต้องกลับมาที่ เกาะของเขา ไม่งั้นจะไม่ยอมมีเมีย ”

(วันร่อ : 100)

เรื่อง โลกใบเล็กของซัลมาน สะท้อนภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางภาคใต้ โดยให้นายทุนได้สร้างโรงแรมที่ใหญ่โตพร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังข้อความ

“ ในตัวโรงแรมมีธุรกิจบริการพร้อมมูล ทั้งบาร์เหล้า เคค มินิเธียเตอร์ ศูนย์สุขภาพ และสระว่ายน้ำขนาดใหญ่บนระเบียงดาดฟ้า ด้านหน้าโรงแรมซึ่งล้อมไว้ด้วยตัวอาคารรอบสามด้านเป็นลานกว้างปูกระเบื้องโมเสก มีสระว่ายน้ำขนาดใหญ่อยู่อีกสระหนึ่ง ซึ่งหากคนสักรอยลงไปให้พร้อมกันก็ยังไม่รู้สึกตะขีดตะขวงใดๆ โกลัซอบมีสระ บาร์เปิดขายเครื่องดื่มทุกชนิด ”

(โลกใบเล็กของซัลมาน : 98)

ในขณะเดียวกัน การลงทุนด้านอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยว ทำให้นายทุนกว้านซื้อที่ดินแถบชายทะเลจากชาวประมงจนหมด เพื่อนำมาใช้เป็นสถานที่สร้างโรงแรม รีสอร์ท และ บังกะโล ไว้รองรับนักท่องเที่ยวแทนทำให้ชาวประมงมีรายได้มาจากการขายที่ดิน ดังบทสนทนาของแหลมกับผู้เล่าเรื่องว่า

“ หมู่บ้านชาวประมงถูกถอนรากถอนโคนจนหมดสิ้นในช่วงระยะเวลาแค่ปีเดียว กลายเป็นสิ่งหายากให้นักท่องเที่ยวผู้นิยมธรรมชาติใฝ่หา บัดนี้ หกกิโลเมตรจากตัวเมือง ตามถนนเลียบชายฝั่ง ข้าพเจ้าเห็นแต่บังกะโล รีสอร์ท บาร์เหล้า แหลมบอกว่าสิบกิโลเมตรจากนี้ไปทางตะวันตกก็ไม่ต่างอันใดกัน ”

(โลกใบเล็กของชลมาน : 106)

นายทุนที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ นอกจากจะให้บริการแล้วยังมีการแข่งขันกันในการบริการเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว ด้วยการสร้างสถานเริงรมย์ที่ทันสมัย หลากหลายรูปแบบ การจัดล่องเรือสำราญไปชมธรรมชาติยังตามหมู่เกาะต่างๆ แต่การหยุดเรือสำราญชมปะการังในทะเลต้องทอดสมอ จึงส่งผลให้เกิดการเกิดการทำลายปะการังที่เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ดังข้อความ

“ สิ่งที่ข้าพเจ้าควรทำก็คือ ร่วมสนุกไปกับบาร์เหล้าหรือดิสโก้เธคบนหาดทรายที่นักธุรกิจชายทะเลสรรหาคิดมาบำเรอ เช่นเดียวกับเมื่อเดินทางไปกับเรือทัวร์ทะเลของบริษัทใหญ่ๆ ข้าพเจ้าก็พลอยสนุกสนานไปกับย่านถนน สีลมที่ยกมาอยู่บนเรือ จิตใจไม่เรียกร้องที่จะดำลงไปดูปะการังใต้ทะเลอีก ข้าพเจ้าพยายามทำใจให้คล้อยตามว่า ทุกสิ่งอันสนุกสนานและควรค่าสำหรับการท่องเที่ยว ได้รับการจัดสรรไว้บนเรือโดยหวัคิโปรงใสของนักธุรกิจบริการเหล่านั้นแล้ว ด้วยการลงทุนแข่งขันกันที่สูงทั้งมูลค่าและชีวิตและนั่นเป็นเหตุผลเพียงพอที่ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ตกอกตกใจเมื่อรู้ว่าเรือเหล่านั้นได้ทิ้งสมอลงทำลายป่าปะการังโดยไม่เห็นความสำคัญใดๆ ”

(โลกใบเล็กของชลมาน : 98)

เรื่อง บนถนนโคลีเซียม สะท้อนภาพนายทุนที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ ด้วยการลงทุนสร้างสถานเริงรมย์สำหรับนักท่องเที่ยวยามราตรี ในเรื่องถนนโคลีเซียมเต็มไปด้วยแหล่งเสื่อมโทรมและบ้านเรือนแออัดได้ถูกไฟไหม้ นายทุนจึงได้สร้างสถานเริงรมย์ เช่น ดิสโก้เธค ผับ คาราโอเกะ ขึ้นบนถนนโอเซียน เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่แทนถนนโคลีเซียมที่ถูกไฟไหม้ ส่งผลให้ถนนโอเซียนเป็นแหล่งอบายมุขแห่งใหม่ที่น่าความเสียหายมาสู่ชาวได้มากกว่าถนนโคลีเซียมเดิม ดังข้อความ

“หลายคนอาจโล่งใจที่แหล่งสลับสกปรกถูกไฟทลายราบลงเสียได้ แม่แต่เราจะบุรีลันฤทธิ์ไปพร้อมกับคลื่นไฟที่พัดมา โลกเราจะสะอาดเสียที ทว่าผู้คนแห่งถนนโคลีเซียมที่กระจัดพลัดพรายไปหลังจากไฟพัดผ่านนั้นแล้ว คนอย่างครูกูซึเมะ อย่างมือปืนซึ่งวิ่งหายเข้าไปในระหว่างชอกแถว อย่างพวกผู้ใหญ่ในร้านกาแฟ หรือเด็กๆ อย่างม็อก สูด หรือเด็กหญิงคนนั้น ทั้งหมดนี้ผมไม่ได้ข่าวคราวใครอีกเลย คลื่นไฟได้พัดพาคนเหล่านี้ไปหว่านโปรยไว้ตรงจุดไหนของประเทศ ”

(บนถนนโคลีเซียม : 47)

การที่ภาคใต้ มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ งามพารา รังนก และสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงามมี นายทุนจึงเน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ มีการสร้างโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล ศูนย์การค้า มินิมาร์ท ส่งผลให้เกิดการทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่สวยงามและการเกิดแหล่งอบายมุขเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษา สรุปได้ว่า การขยายตัวทางด้านธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรม ทำให้ชาวใต้มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันการประกอบธุรกิจที่มุ่งการแข่งขันกันของนายทุนเพื่อหวังผลกำไร ส่งผลให้นายทุนไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของชาวบ้านและสภาพสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมของชุมชน

1.3 การใช้เครื่องมือแรงในการทำงาน

การที่ภาคใต้ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ทำให้เอกชนที่ลงทุนประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม เช่น สัมปทานป่าไม้ สัมปทานรังนก โรงงานรมยาง โรงงานเหมืองลิกไนต์ ได้นำเครื่องจักรกลในรูปแบบต่างๆช่วยในการเพิ่มผลิตผลในการประกอบการของนายทุน

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อนการใช้เครื่องผ่อนแรงในการทำงาน ไว้จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ แม่มดแห่งหุบเขา บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น ในห้วงน้ำกว้าง น้ำตก ในป่าลึก แพะในกุโบร์ ดังนี้

เรื่อง แม่มดแห่งหุบเขา สะท้อนให้เห็นภาพคนงานของนายทุนผู้รับเหมางานก่อสร้างที่ใช้รถแทรกเตอร์และรถแบคโฮขุดตัดดินลูกรังบนเทือกเขาบรรทัดไปใส่รถบรรทุก เพื่อนำไปส่งขายต่อที่ในเมือง จนพื้นดินบริเวณด้านข้างบ้านแม่เฒ่ามากมายเป็นแอ่งดินขนาดใหญ่ ดังข้อความ

“ แอ่งดินลูกรังซึ่งสูงไม่ต่ำกว่าหกเมตร มีเนื้อที่เหลื้อออกมาจากชายคารอบด้านไม่เกินว่าทั้งนี้ไม่ได้เกิดจากชายคารอบด้านไม่เกินว่าทั้งนี้ไม่ได้เกิดจากปาฏิหาริย์ใดเลย นอกจากรถแทรกเตอร์และแบคโฮซึ่งตะลุยขุดเขาะทั้งวันทั้งคืนกับรถบรรทุกดินซึ่งวนเข้าวนออกตลอดเวลา ในอาณาพื้นที่กว่าห้าไร่ถูกเขาะลงเป็นแอ่งใหญ่ เน้นครึ่งลูกถูกตัดตรงกลายเป็นหน้าผาชัน ”

(แม่มดแห่งหุบเขา : 263)

เมื่อถนนที่ตัดเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกจากการใช้รถบรรทุกขนไม้แทนที่จะต้องใช้แรงงานช้างชักลากต้นตะเคียนไปขายในเมือง แต่ในเวลาเดียวกันก็ส่งผลให้ชาวบ้านที่ลักลอบตัดต้นตะเคียน พวกเผ่าถ่านและขายดินลูกรัง สามารถขนสินค้าขึ้นรถบรรทุกไปขายได้อย่างสะดวกเช่นกัน ส่งผลให้สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากต้นตะเคียนที่ถูกตัดไปขายไม่มีใครปลูกทดแทนขึ้นมาใหม่ทำให้ป่ามีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ดังข้อความ

“ ทั้งนี้ผมกล่าวเอาจากประสบการณ์ซึ่งผ่านพบมาทุกครั้งที่ได้ถนนลูกรังเข้าไปหาสวนยางแถบเทือกเขา เราต้องคอยหลบหลีกรถบรรทุกซึ่งใคร่สื้อเหลี่ยมซึ่งหื้อตะบึงมาอย่างบ้าคลั่ง ช้างบนนั้นนางพรายตะเคียนนั่งร้องไห้กระซิก ร่างกระดอนตามจังหวะกระแทกกระทั้น มีออกบ่อยไปที่เราพบนางพรายตัวน้อยๆ เหล่านี้พลัดตกอยู่ในคูข้างทาง ไม่มีใครรู้หรือว่าจะมีวิธีจัดการกับพวกเธออย่างไร นอกจากปล่อยให้หิวโหยและไร่ที่ปักฝังอยู่เยี่ยงนั้น ”

(แม่มดแห่งหุบเขา . 261)

เรื่อง บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น สะท้อนภาพการใช้เครื่องไฮโดรลิกผลิตยางแท่งในโรงงาน
รมยาง ทำให้โรงงานสามารถผลิตยางแท่งที่มีคุณภาพได้อย่างรวดเร็ว ดังข้อความ

“ ไม่มีเสียงเครื่องไฮโดรลิกบีบยางแท่งซึ่งดังสนั่นหวั่นไหว...ทุกแห่งทาแป้งสีขาวโพลน เมื่อพวก
คนงานบีบอักษรสีแดง ”

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : 170)

เรื่อง ในห้วงน้ำกว้าง สะท้อนภาพการใช้เครื่องจักรกลที่มีก๊าซในการเปิด-ปิดวาล์วไฟฟ้า
อัตโนมัติบนยอดประภาคาร ช่วยให้ไฟบนที่ประภาคารส่งสัญญาณให้แก่คนเดินทางในทะเลได้
ตลอดเวลา ส่งผลให้เกิดความสะดวกและไม่ต้องเปลืองแรงงานคนที่จะต้องมาควบคุมเครื่องกล
ในการปิด-เปิดไฟที่ประภาคาร ดังข้อความ

“ ดวงไฟประภาคารใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิง มีระบบจุดติดอัตโนมัติด้วยเครื่องบังคับแสง ซึ่งทำให้
สัมพันธ์กับลิ้นเปิด-ปิดแก๊ส เครื่องจะจุดติดเองหลังพระอาทิตย์ตกสิบห้านาที หรือแม้ฟ้าครึ้มหมอก
ทึบและเช่นเดียวกันหลังพระอาทิตย์ตกสิบห้านาที ไฟจะดับได้ด้วยลิ้นที่เลื่อนไปปิดท่อแก๊ส จึงไม่มี
ปัญหาว่าจะมีใครเฝ้าประภาคาร หรือไม่ ”

(ในห้วงน้ำกว้าง : 33)

เรื่อง น้ำตก สะท้อนภาพการใช้เลื่อยยนต์ตัดไม้ของนายทุนโดยใช้ระยะเวลาภายใน 2 วัน
หลังจากที่ผู้เล่าเรื่องขึ้นไปที่น้ำตก และกลับลงมาพบต้นยางพารามากมายที่ถูกตัดมาวางไว้ที่พื้น
ราบบนทางไปน้ำตก ส่งผลให้เห็นถึงประสิทธิภาพของเลื่อยยนต์ที่สามารถช่วยในการทำงานได้
อย่างรวดเร็ว ดังข้อความ

“ บ่ายคล้อยอีกสองวัน เรากลับลงมาพื้นราบ เสียงเลื่อยยนต์หักทลายมาจากปากทางเข้าน้ำตก
เนินลูกนั้นเตียนโล่ง ทุ่งกว้างขวาง ดอยางเรียงเป็นแถวขนต้นตาทิ้งยางถูกตัดไปกองลุ่มไว้เป็นหย่อมๆ

ต้นยางพาดวางเรียงราย ตามลาดเนินที่ตื้นเนินต้นยางพาดวางเรียงรายตามลาดเนิน ที่ตื้นเนินต้นยาง ถูกลากมากองไว้ ”

(น้ำตก : 374)

ในขณะที่เดียวกันความโลภของมนุษย์ก็อาจส่งผลให้มีการใช้เครื่องผ่อนแรงงานตัดไม้ ทำลายป่ามากเกินไปจนขอบเขตได้เช่นกัน เรื่อง ในป่าลึก สะท้อนภาพความคิดของคนงานที่ซื้อ เล็ก ที่ต้องการใช้เลื่อยยนต์ตัดไม้แทนการใช้แรงงานคน เนื่องจากการใช้เลื่อยยนต์ประหยัดแรงงานและสามารถตัดไม้ได้ปริมาณมากในเวลาอันรวดเร็ว เพื่อนำผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ดังบทสนทนาของเล็กที่กล่าวกับเสริมว่า

“ถ้าหากคิดจะทำจริงๆ ฉันเห็นเราต้องซื้อเครื่องเลื่อยนั่นแหละ แกไม่เห็นของพวกโรงเลื่อยนั่นรึ ชุงต้นหนึ่งมันทำ เสร็จวันเดียวเอง บัดซบใหม่ล่ะ พวกเราก็เหมือนมอดกัดไม้นั่นแหละ ”

(ในป่าลึก : 71)

เรื่อง แพะในกุโบร์ สะท้อนให้เห็นถึงนายทุนที่นำเครื่องจักรมาใช้ในการขุดดินเพื่อสร้างถนน เพื่อช่วยแรงงานคนทำให้งานเสร็จรวดเร็วขึ้น ดังที่ อานนท์ ได้อ่านข่าวการทำธุรกิจนาถุ้งของนายทุนที่รุดแบบคโฮขุดเจาะทำลายวัดกุโบราณและซากปรักหักพังของวัดที่อยู่ใต้ดินบริเวณที่เขาจะทำนาถุ้ง แล้วคิดเปรียบเทียบกับการทำธุรกิจรถโดยสารของเขาที่ต้องใช้ที่ดินบริเวณสุสาน ซึ่งเขาก็ต้องใช้เครื่องจักรกลที่ใช้รถแบบคโฮขุดดินทำบ่อเลี้ยงกุ้ง ดังข้อความ

“ ชีวิต คือ ปัจจุบัน ไม่มีผลกรรมที่จะต้องชดใช้ในโลกหน้าและไม่มีความลี้ลับใด คอยตามเล่นงานเราในโลกนี้ ดินตะขาบแบบคโฮตะลุยซึ่งบดลงไป....เขานึกเห็นภาพ แบบคโฮตะลุยทำงานทั้งกลางวัน กลางคืน คนงานอาจชะงักบ้าง เมื่อขุดเจอซากวัดแต่ไม่ก็อดใจต่อมา พวกเขาก็กลับโหมขุดอย่างบ้าคลั่ง เพื่อเจอของมีค่าอันเป็นกำไรนอกเหนือ ค่าแรง ”

(แพะในกุโบร์ : 327)

จะเห็นได้ว่า การที่ชาวได้นำเครื่องจักรกลขนาดใหญ่มาช่วยผ่อนแรงเป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานเพื่อให้ผลิตผลอย่างรวดเร็ว แต่การที่มนุษย์นำเครื่องจักรกลมาใช้งานที่ผิดกฎหมาย เพื่อสนองกิเลสของตนเองอาจทำให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติจนเกินขอบเขต

1.4 การประกอบอาชีพของชาวบ้าน

การที่รัฐส่งเสริมธุรกิจการลงทุนของภาคเอกชน ส่งผลให้ชาวชนบทส่วนใหญ่ที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้หันมานิยมทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมกันมากขึ้น เพราะชาวบ้านได้ขายที่ดินที่ทำกินที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษให้กับนักลงทุน เพื่อเปลี่ยนเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและบ้านจัดสรรสำหรับที่อยู่อาศัย ทำให้ชาวได้ส่วนหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพเดิม เช่น การประมง การทำสวนยางพารา การทำเหมืองแร่ มาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการมากขึ้น เช่น พนักงานโรงแรม ห้างสรรพสินค้า หรือกรรมกรก่อสร้างและกรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรม

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อนการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ไว้ 4 เรื่อง ได้แก่ แพะในกูโบร์ ในป่าลึก ฝูจากภูเขา และโลกใบเล็กของซัลมาน ดังนี้

เรื่อง **แพะในกูโบร์** สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่ได้รับอิทธิพลของระบบทุนนิยมมาใช้เพื่อเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมให้เป็นภาคอุตสาหกรรม ทำให้ให้มีการก่อสร้างตึกอาคาร โรงงาน คอนโดมิเนียมและโรงแรมให้มีรูปแบบทันสมัยน่าอยู่อาศัย ซึ่งการสร้างอาคารดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยแรงงานคนเป็นจำนวนมาก นายทุนจึงใช้วิธีหาแรงงานจากชาวบ้านมาช่วยในการทำงาน ทำให้มีการรับสมัครแรงงานจากชาวบ้านมาช่วยในการก่อสร้างมากขึ้น ดังที่ กอเข้ม ที่เลือกมาประกอบอาชีพเป็นกรรมกรก่อสร้างในตำแหน่งช่างปูน ดังข้อความ

“ ในวิถีโคจรแห่งอาทิตย์และจันทร์ การเปลี่ยนแปลงแปรเมืองเล็กมาสู่เมืองใหญ่ โชคร้ายที่เราไม่อาจดำรงตนอยู่ในสถานะผู้เฝ้ามอง ทุกคนต่างวิ่งเล่นไปกับมันดังหนึ่งได้รับฉันทานุมัติจากพระผู้เป็นเจ้า กอเข้มร่วมลงแรงก่อสร้างเมืองด้วยสองมือในตำแหน่งช่างปูน ”

(แพะในกูโบร์ : 297)

การขยายตัวทางธุรกิจการทำให้ ส่งผลให้ชาวใต้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่มั่นคง มีรายได้และทำงานสบายมากขึ้น เช่น การประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม โรงงาน โรงแรม ที่มีความทันสมัย แต่การประกอบอาชีพดังกล่าวนี้ก็อาจได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานและอาจจะไม่ได้รับสวัสดิการตอบแทน ดังที่ กอเซ็ม ที่เป็นกรรมกรก่อสร้างประสบอุบัติเหตุตกนั่งร้านตาย และครอบครัวไม่ได้รับความช่วยเหลือจากนายทุน เนื่องมาจากนายทุนสนใจแต่ผลประโยชน์ของตัวเองว่าจะได้รับความเสียหายหรือไม่ แสดงให้เห็นว่าระบบนายทุนให้ความสำคัญของธุรกิจมากกว่าชีวิตของคนงาน ดังข้อความ

“ ถัดมาไม่กี่ช่วงเดือน เพื่อนบ้านกลับต้องร่วมละหมาดญะนาซะฮ์ให้แก่ร่างไร้วิญญาณของกอเซ็ม อาบีเนะ ไม่ยอมเชื่อว่ามันคือสามีที่ตกจากนั่งร้าน ต่อเมื่อร่างกอเซ็มถูกหย่อนลงในหลุม นางกลับทรุดฮวบลงโลกพลงมิดมิด อย่างไรก็ตามเมืองยังคงขยายอาณาเขตอันเรืองรองออกไปโดยไม่พะวัภพะวนกับความตายของช่างปูน ”

(แพะในกุโบร์ : 298)

จากการที่นายทุนพัฒนาธุรกิจการสร้างศูนย์การค้าในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชาวใต้ประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการเป็นทางเลือกอีกหนึ่งอาชีพ เช่นเดียวกับ นัสรีน หญิงชาวมุสลิมที่เลือกการประกอบอาชีพเป็นพนักงานขายเครื่องสำอางค์ที่ห้างสรรพสินค้าที่เปิดใหม่ แต่การเลือกอาชีพการให้บริการ ส่งผลให้เธอละทิ้งการแต่งกายแบบชาวมุสลิมเพราะต้องการให้สวยงามทันสมัยและเหมาะสมกับอาชีพที่ต้องใช้ความงามควบคู่กับการขายสินค้า ดังข้อความ

“ นัสรีน – บุตรสาว เปลี่ยนผ้าปาเต๊ะมาเป็นกระโปรงสั้น เข้าชุดกับชุดแฟชั่นผ้าชีฟอง ปลดผ้าคลุมศรีษะออกเพื่ออวดทรงผมแบบสมัยใหม่ ปิดอายชายโดว์ขีดดวงตาให้ยิ่งคมเข้ม ยืนยิ้มต้อนรับลูกค้าแผนกเครื่องสำอางค์ ตั้งแต่สี่โมงเช้าถึงสามทุ่ม ”

(แพะในกุโบร์ : 298)

เรื่อง ในปาสิก สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของตัวละครที่กำลังลักลอบตัดไม้ในปาสิกของเล็กกับเสริม ซึ่งเล็กคิดว่าการประกอบเป็นอาชีพกรรมกรในเมืองลิกันส์ เป็นอาชีพที่มีความ

มั่นคง มีศักดิ์ศรี และเป็นอาชีพที่ใช้แรงงาน โดยไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูง นอกจากนี้อาชีพกรรมกรยังเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง มีศักดิ์ศรี ได้อาชีพหนึ่ง เขาจึงเห็นว่าถ้ากรรมกรมีขันความอดทนก็ย่อมจะมีรายได้ที่แน่นอนดีกว่าการประกอบอาชีพลักลอบตัดไม้ของเขา แต่เสริมกลับเห็นว่าการมีอาชีพเป็นกรรมกรต้องใช้เครื่องจักรช่วยผ่อนแรงในการทำงานเพื่อให้ได้ผลผลิตอย่างรวดเร็ว นั้น ทำให้กรรมกรไม่เห็นคุณค่าในการใช้แรงงานของตนเอง ดังบทสนทนาของเล็กกับเสริม ที่กล่าวว่า

“ แกทำงานเหมืองก็เหมือนกันนั่นแหละ ไม่หрок ” เล็กพูด

“ มันไม่เหมือนกันหрок แม้ฉันจะรียำขนาดไหนเขาก็ยังเห็นว่าฉันมีงานทำนั่นแหละ อย่างว่า ที่ฉันทำอยู่นี้เขาก็ว่าฉันไ้คนไม่เอาถ่านนั่นแหละ ” “ ลูกอีตอก ” เสริมคำราม

.....เล็กหัวเราะ “ ฉันไม่เห็นมันจะบัดขบตรงไหน ถ้าเป็นไอ้มอดกัดไม้ฉันสิบัดขบแน่ ”

“ แกไม่เข้าใจ อย่าพูดเลย ” เสริมว่า “ ช้างยัด แกคิดว่ามันง่ายดีใช้ไหมกะการที่เพียงยีนถือไอ้สตั๊วนั่นไว้เฉยๆ แล้ว ปล่อยให้เขี้ยวของมันกัดเนื้อไม้เอาเอง แกคิดว่าไ้การที่ไม่ต้องออกแรงนั่นดีใช้ไหม แกเคยรู้สึกเหมือนฉันบ้างไหมทุกครั้งที่คุณออกแรงเลื่อย ฉันรักส่วนของร่างกายฉันนั่นแหละที่ผู้ชายควรเป็น”

(ในป่าลึก : 71)

เรื่อง ผีจากภูเข การที่ภาคเอกชนได้สัมปทานป่าไม้ ทำให้นายทุนจ้างชาวบ้านไปประกอบอาชีพกรรมกรในป่าไม้ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ประจำ ดังที่ตัวละครทั้ง 6 คน เป็นกรรมกรในป่าไม้ได้รับค่าแรงทุก 15 วัน หลังจากรับค่าแรงพวกเขาต้องมาเที่ยวในเมืองและใช้จ่ายเงินอย่างมีความสุข ดังข้อความ

“ ตลอดคืนนี้ทั้งคืน ไม่มีลูกค้ายื่นนอกจากพวกเขา อาจเป็นได้ว่าเพราะเมื่อคืนเป็นคืนวันที่ 15 หล่อนคิด แน่ละ คืนวันที่ 15 มักหาลูกค้ายาก หรืออีกที่หนึ่ง พวกเขาว่ามีพวกป่าไม้ลงมา มันจะเป็นเช่นนี้อีกในวันที่ 30 แม้ตอนนั้นลูกค้าจะมีเงินเต็มกระเป๋ แต่พวกป่าไม้ก็มีเงินเต็มกระเป๋ด้วยเช่นกัน หล่อนเพลื่อยั้ม ”

(ผีจากภูเข : 140)

เรื่อง โลกใบเล็กของซัลมาน การที่มีนักธุรกิจเข้ามาลงทุนแข่งขันการทำธุรกิจโรงแรมในที่ดินแถบชายทะเล ทำให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นเพราะสามารถสมัครเป็นพนักงานแผนกต่างๆ ของโรงแรม เช่นตัวละครที่ชื่อ แหลม เดิมมีอาชีพเป็นชาวประมง แต่เมื่อเขาใช้จ่ายเงินที่ได้รับส่วนแบ่งจากการขายที่ดินจากพ่อไปจนหมดแล้ว เขาก็ไปสมัครทำงานเป็นบาร์เทนเดอร์ หรือ พนักงานผสมเหล้าในโรงแรม ซึ่งเขาคิดว่าอาชีพการให้บริการในโรงแรมก็นับว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงอาชีพหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นอาชีพที่ทำให้เขาได้ทำงานสบายและมีรายได้ประจำ ดังข้อความ

“บาร์เทนเดอร์คู่สนทนาเลื่อนแก้วให้ข้าพเจ้า แต่ในที่สุดเห็นใหม่ว่าเป็นอย่างไร...นายอาจยิ้มเยาะผม ไซ้ ผมขายที่ไป ต้องกลับมาเป็นลูกจ้างของที่นี่อีก แต่เห็นมัยว่าอย่างน้อยผมก็มีกิน มีความสุขดี สนุกดีด้วย ผมยังได้ แต่งชุดสวยๆแกดูเ่่มากกับไอ้ชุดทักษิได้นั้น ”

(โลกใบเล็กของซัลมาน : 111)

จะเห็นได้ว่า การนำระบบทุนนิยมเข้ามามีส่วนในการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพในการทำมาหากินเปลี่ยนจากชาวประมงไปเป็นกรรมกรในโรงแรมยาง เช่น ลูกจ้างในโรงงาน พนักงานบริการ หรือบริการในโรงแรม ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เลี้ยงครอบครัวได้มากขึ้น

1.5 การเอาตัวรอดของคนในสังคม

การที่นายทุนจะต้องการให้ผลประโยชน์จากธุรกิจการลงทุนให้ได้มากที่สุด ทำให้นายทุนเป็นผู้กำหนดนโยบายการทำงานในโรงงานหรือบริษัท เพราะนายทุนต้องการกำไรจากการทำธุรกิจที่มีแต่การแข่งขัน นายทุนจึงเห็นความสำคัญและผลประโยชน์ทางธุรกิจมากกว่าสิ่งอื่น ลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานย่อมเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ส่งผลให้ผู้ใช้แรงงานต้องแข่งขันหาทางเอาตัวรอดและแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองในสังคมปัจจุบัน

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อนการเอาตัวรอดของคนในสังคมไว้ 8 เรื่อง ได้แก่ บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น ในป่าลึก โลกใบเล็กของซัลมาน แพะในกุโบร์ ฝูจากภูเขา พระราชาธิราช และแม่มดแห่งหุบเขา ดังนี้

เรื่อง บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น สะท้อนภาพเงาแก่โรงมยางที่ลดค่าแรงลูกจ้างในโรงมยางให้ต่ำกว่ามาตรฐาน เพื่อให้โรงมยางของเขาประสบภาวะขาดทุนน้อยลง เนื่องจากเงาแก่จำเป็นต้องรับซื้อราคายางสูง เพื่อแข่งกับประเทศมาเลเซียที่เป็นคู่แข่งในการผลิตยางการที่จะไม่ให้โรงงานขาดทุนจนเกินไป นายทุนต้องจึงต้องลดค่าแรงงานเงินเดือนลูกจ้างในโรงมยางส่งผลให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ชาวบ้าน ดังข้อความ

“ เงาแก่ยังบอกเลยพ่อที่ว่าทุกวันนี้โรงมยางอยู่ภาวะขาดทุนนั้นไม่ได้แก้งฟุด ก็ในเมื่อราคาซื้อในประเทศจำเป็นต้องสูงตามตลาดกลาง ขณะในตลาดโลกมีคู่แข่งมากมายคอยตัดราคาเพื่อแย่งชิงตลาด โรงมยางจำเป็นต้องตั้งราคาเพื่อแย่งชิงตลาดไว้ อีกทั้งต้องเข้าแบกรับภาระค่าขนส่งเอง พ่อแล้วอะไรที่เกิดขึ้นตามาละ ค่าแรงของเราไล่พ่อ มัมนจะทุนไปไม่เท่าไรหรอก แต่ในภาวะเช่นนี้โรงมยางจำเป็นต้องประหยัดค่าใช้จ่ายทุกทาง พ่อมันมีทางเลือกอยู่ไม่กี่ทางหรอก ”

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : 194)

เรื่อง ในป่าลึก สะท้อนให้เห็นถึงตัวละครที่ชื่อ เล็ก ที่ลักลอบตัดไม้ในป่าลึกแต่อยากจะทำงานในเหมืองลิไนท์ ซึ่งเขารู้ดีว่าการต้องทำงานในเหมืองต้องทำงานอย่างหนักและถูกเหยียดหยามจากนายจ้าง แต่เล็กคิดว่าเขายอมได้เพราะเขาต้องการเงินและความมั่นคงเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับการทำงานหนัก ส่งผลให้เขาไม่คำนึงถึงการที่นายจ้างจะใช้แรงงานเขาอย่างหนักในเหมืองลิไนท์ ดังบทสนทนาที่เล็กพูดกับเสริมว่า

“ ช่างยึดแท้ๆ ความเป็นคนมันไปแอบอยู่เสียที่ไหน ถึงปล่อยให้เราไขก๊อกลับเหมือนอย่างควาย ”

“ ไม่หรอก ” เล็กพูด

“ ฉันเพียงคิดถึงวันข้างหน้า เมื่อเกิดมีครอบครัว ฉันก็ต้องหาเลี้ยงพวกเขา อย่างว่าแม้งานจะหนักและโดนไขก๊อกลับเหมือนควาย แต่กว่าคนอย่างฉันสักวันหนึ่งพอที่จะเก็บเงินไว้ซื้อไร้สักแปลงมัย ”

(ในป่าลึก : 67 – 68)

เรื่อง โลกใบเล็กของชัลมาน สะท้อนภาพพฤติกรรมของนายทุนต้องการซื้อที่ดินของชัลมานเพื่อสร้างโรงแรม เมื่อชัลมานไม่ยอมขายที่ดิน เจ้าของโรงแรมจึงหาทางออกให้แก่ตัวเองด้วย

การสร้างโรงแรมล้อมรอบที่ดินและบ้านของซัลมานแล้วใช้วิถีการดำรงชีวิตของซัลมานและครอบครัวให้เป็นจุดขายของโรงแรม เพื่อผลประโยชน์ให้นักท่องเที่ยวที่สนใจวิถีชีวิตชาวประมงได้มาสัมผัสด้วยตนเอง โดยเจ้าของโรงแรมไม่สนใจชีวิตที่เป็นส่วนตัวของซัลมานและครอบครัว ดังข้อความ

“ แต่ครั้นถึงตอนเช้าเมื่อได้เห็นสายหมอกบางๆ คลุมดงมะพร้าว เห็นควันไฟสีขาวช้าแรกลอยกรุ่นขึ้นมาเหนือหลังคากระท่อม ข้าพเจ้าก็อดนึกชมเชยความคิดเจ้าของโรงแรมไม่ได้อีก ข้าพเจ้าเชื่อว่าแขกทุกคนคงรู้สึกยินดีต่อทิวทัศน์อันสวยงามประหนึ่งภาพวาดดังกล่าวเมื่อได้มองออกไปจากโรงแรมในยามเช้าเช่นนี้ ข้าพเจ้าเห็นแขกที่มาพักหลายคนเผลอนำออกมาถ่ายภาพเก็บไว้ดูคนเดียวกับข้าพเจ้า จริงๆ แล้ว ข้าพเจ้าเคยเห็นภาพนี้มาก่อนในเอกสารแนะนำของโรงแรม แต่เผลอคิดไปว่านั่นเป็นภาพหมู่บ้านชาวประมงใกล้เคียงที่ใดที่หนึ่ง ไม่นึกว่าเจ้าของโรงแรมจะหว่านล้อมมาให้ใจไว้ตรงหน้าแบบนี้ ”

(โลกใบเล็กของซัลมาน : 99)

เรื่อง แพะในกูโบร์ สะท้อนพฤติกรรมตัวละครที่ชื่อ อานนท์ ที่ต้องการทำธุรกิจทำจอดรถปรับอากาศให้สามารถเดินรระหว่างจังหวัดในภาคใต้ได้สะดวกและรวดเร็ว แต่เพราะสังคมระบบทุนนิยมที่สอนให้เขามุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมและประกอบกับการแข่งขันทางธุรกิจ ทำให้อานนท์คิดย้ายชุมชนชาวมุสลิมและสุสานออกไปอยู่ชานเมือง ซึ่งเป็นการเอาตัวรอดจากการที่เขาจะต้องเสียค่าใช้จ่ายค่าเช่าที่จอดรถทัวร์ให้บริษัทอื่น เขาจึงคิดใช้ที่ดินที่เป็นทรัพย์สินของเขาแทน ดังข้อความ

“ บริษัทรถทัวร์โดยนับสิบๆ กำลังต่อสู้ขับเคี่ยวกันโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม ต่อแขนต่อขาออกไปเพื่อยึดครองเส้นทางให้ได้มากที่สุด เขาจะนอนนิ่งเฉยเพื่อรอความตายกระนั้นหรือ โรงแรมขนาดสามร้อยหกสิบห้องเพื่อรองรับลูกค้าจากแผนกนำเที่ยว สถานบันเทิงและมินิมาร์ทเพื่อเก็บดอกผลค่าเช่าขยายกิจการทัวร์โดยสาร ทำจอดรถของบริษัทเองเพื่อรองรับการเดินทางทั้งภูมิภาค ไม่สำคัญหรอกว่าสิ่งเหล่านี้จะตั้งอยู่บนอะไร ในเมื่อ นี่ คือ พืชพันธุ์ใหม่ของเขา ซึ่งแบ่งบานให้ดอกออกผล มันคือการอยู่รอดโดยการเติบโตไม่รู้สิ้นสุด เป็นไม้ใหญ่ซึ่งไม่เหลือที่ไว้ให้ไม้เล็กนำเสียดายหากว่านี่คือ การทำลาย

คุณค่าบางอย่างของสังคมเกินไป แต่มันไม่ช่วยอะไรไม่ได้ แน่ะละ ในเมื่อการดำรงอยู่ของปัจจุบัน มีความจำเป็นมากกว่าการดำรงของอดีต ”

(แพะในกุโบร์ : 330)

เรื่อง ผีจากภูเขาสะท้อนภาพคนจีนเจ้าของร้านขายของชำบังคับขายบุหรืหรือควบคู่ไปกับไม้ขีด โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้ซื้อว่าต้องการไม้ขีดด้วยหรือไม่ เพราะต้องการจะขายสินค้าให้ได้ปริมาณมาก ซึ่งเป็นการเอารัดเอาเปรียบของผู้ขาย ดังข้อความ

“ ดีแล้วแหละ มัดควักไม้ขีดสองกลั๊กนี้ที่ร้านเจ้จิ้มพอมาชื้อบุหรืที่ร้านอาไชย ลูกอีดอก.... มันบอกต้องขายควบไม้ขีดด้วย แล้วมันก็เพิ่มราคาเข้าไปอีกบาทหนึ่ง ”

เขาว่า “ แล้วขว้างไม้ขีดกลั๊กซึ่งแถมมากับบุหรืออกไปนอกประตู ”

(ผีจากภูเขาสะท้อน : 132)

เรื่อง พระราชาธิราช สะท้อนภาพชายหนุ่มคนหนึ่งที่ยกตัวเองว่าพระราชาธิราช เขาไปเล่นพนันมากฮอสกับชายสองคนที่มีอาชีพขี่มอเตอร์ไซด์รับจ้างหน้าสถานีรถไฟ โดยชายขี่มอเตอร์ไซด์คนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ต้องการให้พระราชาธิราชเล่นมากฮอสจึงหลอกว่าให้ที่อยู่อาศัย ถ้าพระราชาธิราชไม่มีค่าโดยสารรถไฟกลับบ้าน แต่เมื่อชายร่างใหญ่เห็นว่าพระราชาธิราชไปเล่นการพนันมากฮอสกับชายร่างเล็กเสียแล้วเขาจึงกลับคำที่จะให้ที่พักแก่พระราชาธิราช ด้วยการแอบหนีกลับบ้านก่อน เพราะเห็นว่าพระราชาธิราชไม่มีประโยชน์ต่อตัวเองแล้ว ดังข้อความ

“ กระดานแรกจบลง โดยชายร่างใหญ่กวาดเงินเข้ากระเป๋า เขาขอต่ออีกพระราชาธิราชขัดข้องในจำนวนเงินที่ชายร่างใหญ่ขอเป็นสี่ร้อย ในที่สุดตกลงกันได้จำนวนสามร้อยเท่าเดิม กระดานนี้จบลงโดยชายร่างใหญ่กวาดเงินเข้ากระเป๋าอีก ชายร่างเล็กกลับจากส่งคนโดยสารเมื่อกระดานที่สองเริ่มไปได้ราวสองนาทีก่อน เขายืนมองอย่างครุ่นคิดเมื่อรู้จำนวนเงินเดิมพัน เด็กชายน้ำแข็งถูกลงมาเดินเตร่แก้งวงและเข้ามามุงดูด้วย ”

“ ต่ออีก ต่ออีก ” ชายร่างใหญ่ร้องยามใจ รีบเร่งจัดหมาก

“ เอ็งพอได้แล้ว ให้ข้ามั่ง ” ชายร่างเล็กรีบขัดขึ้น ชายร่างใหญ่มองขุนเจียวไม่ยอมลุกและไม่เลิกจัดหมาก

“ ฉันว่าพอดีกว่า ” พระราชาธิราชยิ้มเจื่อน ๆ “ ค่ำรถไฟไปกรุงเทพฯ เท่าไหร่ ”

“ ร้อยสามสิบหก ” เด็กขายน้ำแข็งถูกเป็นคนตอบ พระราชาธิราชควักเงินในกระเป๋าทางกองออกมาวางบนแคร่และนับ “ ตายละ..ฉันเหลือเงินแค่ร้อยสิบแปดบาท ” “ เล่นอีกตา บางทีอาจชนะ ” ชายร่างใหญ่พูด....

“ ถ้าเกิดแพ้ล่ะ ” “ เอ๊ยเอ็งเล่นเก่งข้ารู้ ” “ ถ้าเกิดฉันเกิดแพ้ล่ะ ” พระราชาธิราชยิ้มแล้วพูดต่อว่า “ แต่ไม่เป็นไร ฉันยังมีที่นอน ” ชายร่างใหญ่หลบออกไปนอกวง เขาไปสับถอยคนเดียว

(พระราชาธิราช : 57)

เรื่อง แม่มดแห่งหุบเขา เป็นเรื่องของผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับหน้าที่ให้ดูแลการสร้างถนนตัดเข้าไปในหมู่บ้านในแถบเทือกเขา ทำให้ผู้ใหญ่บ้านคิดหารายได้จากการขายดินลูกรัง โดยสั่งให้ลูกน้องขุดดินบริเวณด้านข้างบ้านของแม่เฒ่าหมาไปขาย จนทำให้บริเวณนั้นมีสภาพแวดล้อมเป็นแอ่งขนาดใหญ่ ซึ่งตัวละครอีกตัวที่ชื่อ เล็ก แสดงความเห็นใจแม่เฒ่าหมาที่ตาบอดที่โดนขุดดินรอบบริเวณบ้าน แต่มักกลับแสดงความคิดเห็นว่าการที่ผู้ใหญ่บ้านนำดินไปขายเป็นเรื่องธรรมดาในการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง พวกเราไม่ควรเข้าไปแสดงความมีน้ำใจกับแม่เฒ่าเพราะอาจจะนำความเดือดร้อนมาสู่เราได้ ดังบทสนทนาของเล็กกับมัดที่กล่าวว่า

“ แกต้องไปยุ่งกับมันทำไม ” มัดพูด... “ แกก็ดีแต่ทำเรื่องท่าเหว ” “ มันไม่ใช่มะมัด ฉันรู้ว่าแม่เฒ่าบอดกับ หลานกำพร้าว แล้วพวกนั้นก็เข้ามา ไม่มีใครคิดอะไรเลย เหมือนไม่มีใครเห็นคนแก่คนหนึ่งกับ - ห - เอ๊ย ฉันจะอธิบายอย่างไรดี ” “ แกไม่เข้าใจอะไรทั้งนั้น แกไม่รู้อะไรเลย แล้วแกก็เข้าไปยุ่งกับเขา ฟังฉัน ฉันผ่านมามากกว่าแกแล้วเรื่อง แบบนี้ก็มีทุกที่ ทุกที่เลยละ เล็กแกต้องไปสนใจทำไม อยู่เหนือมันมองมันให้ออก ทำความเข้าใจมันให้ได้ แล้วระวัง อย่าให้มันมาอย่าให้มันมายุ่งเกี่ยวกับเราเป็นพอ ”

“ ไม่ใช่หรอกมัดฉันคิดว่าไม่ใช่ ” ลูกอีตอกเอ๊ย “ แกคิดว่าความหมายของชีวิตที่ฉันเข้าใจคือ กิน นอน ชี้อแล้ว เอาถิ่นเท่านั้น ฉันรู้จักชีวิตดีกว่าแกฉันรู้จักท่าเหวนั้นทุกอย่าง ฉันรู้จักมันทั้งหมด ฉันรู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นไปของมัน เราช่วยอะไรใครไม่ได้ พอกับที่เราเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้นั่นแหละ ช่างมันปะไร ปัญหาทั้งหลายลูกอีตอกนั้นช่วยกันสร้างทำขึ้นมาเอง เรามีหน้าที่เฝ้าดู แล้วคอยหัวเราะเยาะมัน - ห - เอ๊ยฉันไม่คิดว่าชีวิตใครจะมีความสุขเท่าที่ฉันเป็นอยู่ ”

(แม่มดแห่งหุบเขา : 286-287)

จะเห็นได้ว่า ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้เกิดการแข่งขันกัน ผู้คนในสังคมจึงมุ่งแสวงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมเพื่อความอยู่รอด ส่งผลให้สังคมชาวใต้เริ่มไม่สนใจในความเดือดร้อนของผู้อื่นทั้งยังขาดการช่วยเหลือ และไร้หัวใจต่อผู้อื่น

จากการศึกษาภาพสะท้อนการดำรงชีวิต พบว่า การที่ภาครัฐมุ่งเน้นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจระบบเกษตรกรรมให้เป็นอุตสาหกรรม ทำให้ชาวใต้มีความเจริญที่ทันสมัยในทุกด้าน เช่นเดียวกับในสังคมเมือง แต่การที่ภาครัฐให้การสนับสนุนการขยายตัวของธุรกิจการค้าและการลงทุนในด้านต่างๆ ก็ส่งผลมีการทำลายและสิ่งแวดล้อม

2. ภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ

ในปัจจุบันการรับความเจริญและความก้าวหน้าจากสื่อเทคโนโลยี ทำให้คนในสังคมรับรู้เรื่องราวและเหตุการณ์ทั่วทุกมุมโลกได้พร้อมกัน และทำให้ได้รับวัฒนธรรมต่างชาติอย่างแพร่หลาย

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่าผู้เขียนสะท้อนสะท้อนภาพด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อแยกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1. ภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรม เป็นงานสร้างสรรค์ที่ให้ความเป็นเอกลักษณ์ในสังคมนั้นๆ วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2535 : 16-22) ได้กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรม เป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ สิ่งที่ดีงามและเป็นการสร้างความรู้สึกรักใคร่ที่ดี ทำให้เห็นถึงความงามของศิลปะ โดยนำมาถ่ายทอดให้มนุษย์ได้ปฏิบัติและเรียนรู้สืบทอดต่อกันมา

การรำโนรา เป็นศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวใต้ โดยมีต้นกำเนิดการแสดงที่จังหวัดพัทลุง แต่ในยุคทุนนิยมที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีในด้านสื่อสาร เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ทำให้ชาวใต้หันไปให้ความสนใจกับความบันเทิงของศิลปวัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้น เช่น การฟังเพลงสากล การชมภาพยนตร์ต่างชาติ จึงส่งผลให้ชาวใต้รุ่นใหม่ขาดการสืบทอดการแสดงการรำโนราที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

จากการศึกษาเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ปรากฏภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรมไว้ 3 ด้าน ดังนี้

2.1.1 การขาดผู้สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

2.1.2 การไม่ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง

2.1.3 การไม่ให้ความสำคัญในการสืบค้นหารากเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.1.1 การไม่สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

การที่ชาวใต้ได้รับอิทธิพลด้านศิลปการแสดงของต่างชาติ โดยผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อาจส่งผลให้ชาวใต้รุ่นใหม่ให้ความสนใจในการแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านลดลง

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่องพบว่าผู้เขียนสะท้อนภาพการไม่สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน 1 เรื่อง คือ น้ำตก ดังนี้

เรื่อง น้ำตก เป็นเรื่องของตัวละครผู้เล่าเรื่องที่มีอาชีพเป็นนักเขียนที่ต้องการเขียนหนังสือเล่มใหม่เพื่อให้คลายความโศกเศร้าที่สูญเสียตาที่เคยรำโนราไป เนื่องจากการรำในอดีตต้องคัดเลือกจากคนที่มีการฝึกรำจากเชื้อสายของบรรพบุรุษ เขาพบนางรำที่ไม่ได้ฝึกรำในรามาก่อนจึงให้ไม่สามารถรำโนราให้สวยงามได้เหมือนตาของเขา ที่แม้ตัวผู้เล่าเรื่องเองก็คิดอยากนำหน้ากากพรานบุญของตามาตกแต่งห้องหากได้รับมรดกจากตา แสดงให้เห็นว่าคนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสนใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากนักเพราะมีสิ่งบันเทิงอย่างอื่นเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ไม่มีผู้สืบทอดการรำโนราด้วยใจรักเหมือนกับคนรุ่นก่อน ดังข้อความ

“ หล่อนเล่าให้ฟัง ว่าหล่อนไม่เคยคิดมาก่อนว่าต้องมาเป็นโนรา ไม่เคยคิดชอบเลยด้วย ข้าหลังจากพ่อเสียไปหลายปี คือนั่งแม่ปวดท้องรุนแรง หล่อนถือได้บุคลิกคล่องตัวมีดีไปหาเลือกรู้เรื่อง ทุกอย่างหมดแล้ว ยังไม่ทันหล่อน ปรีปาก หลวงลุงก็บอกให้หล่อนเป็นโนรา “

“ จันรำไม่เป็น ” หล่อนบอก

“ รำไปเถอะ...สายเลือดเขาเลือกแทนหล่อนบอกว่าทุกสิ่งดำเนินไปเหมือนตกอยู่ในห้วงความฝัน ”

(น้ำตก : 344)

การรับอิทธิพลจากชาวต่างชาติที่เข้ามาพร้อมกับการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของการชมศิลปะบันเทิงของชาวใต้เริ่มเสื่อมความนิยมลงเพราะคนรุ่นใหม่ชอบสิ่งที่ทันสมัย เช่น การชมภาพยนตร์ การชมละครโทรทัศน์ เพราะเป็นการแสดงหลายแบบที่น่าสนใจผิดกับการรำโนราที่มีการแสดงเหมือนเดิม นอกจากนี้นางรำโนราในยุคปัจจุบันยังมุ่งแสดงโนราเพื่อหวังค่าตอบแทนมากกว่าการแสดงศิลปะพื้นบ้านด้วยใจรัก ดังข้อความ

“ หล่อนบอกว่าตัวเองโชคดีที่ฝึกรำโนราในแบบดั้งเดิม ทุกวันนี้คนเขานิยมดูแบบโบราณ หล่อนใช้คำว่านิยมขณะผมเรียกว่าการทวนหาอดีต เดียวนี้หากไม่ได้คืนละหำร้อยปีไม่รับหรอก หล่อนบอกความรู้สึกดีของผม ลดลงไป แต่เมื่อมาคิดอีกทีก็กลับมาเห็นว่านั่นเป็นความจำเป็น หรือ ไม่ก็เป็นสิ่งที่ต้องเป็นไป ”

(น้ำตก : 383)

การที่ชาวใต้ได้รับความบันเทิงจากศิลปะการแสดงตามสมัยนิยมของต่างชาติผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ส่งผลให้ชาวใต้รุ่นใหม่นิยมในการชมศิลปะการแสดงของชาวต่างชาติที่สนุกสนานจนเป็นสมัยนิยม ส่งผลให้ขาดการสืบทอดศิลปการแสดงพื้นบ้านซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2.1.2 การไม่ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง

ในสังคมสมัยทุนนิยมมีเครื่องช่วยผ่อนแรงเป็นเครื่องจักรกล ทำให้ความสำคัญของช้างลดลง ทั้งที่ช้างเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์มาตั้งแต่โบราณ ซึ่งนอกจากจะเป็นสัตว์คู่บุญบารมีของกษัตริย์แล้วคนยังใช้ คนจึงใช้ช้างเป็นพาหนะและใช้ให้ช่วยผ่อนแรงในการทำงาน แต่ในยุคทุนนิยมที่กับคนให้ความสำคัญต่อความอยู่รอดของตนเองมากกว่าสิ่งอื่น ชาวใต้จึงไม่สนใจประกอบพิธีกรรมฝังศพช้างตามแบบประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่องพบว่าผู้เขียนสะท้อนภาพการไม่ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง 1 เรื่อง คือ น้ำตก ดังนี้

เรื่อง น้ำตก สะท้อนภาพความทุกข์ที่ไร้แรงงานช้างที่ป่วย แต่ความทุกข์ให้ความสำคัญต่อเงินมากกว่าช้างที่เขาเลี้ยงไว้เพราะต้องการทำงานของตนให้เสร็จ จนช้างตายความทุกข์ก็ไม่ให้ทำพิธีฝังศพช้างตามประเพณีของโบราณเพราะ เขาเพียงแต่ฝังมันเหมือนกับสัตว์ที่ตายแล้วเท่านั้น เพื่อไม่ให้เสียเวลาในการทำงานที่เร่งรีบของเขา ดังข้อความ

“ มันเป็นช้างวัยหนุ่มฉกรรจ์ แต่ดูกำลังออกจะย่อนอ่อน งามโดนตัดเสียหยีบนกูด ไต่วนลงมาจากกลางเนิน ถึงกระนั้นยางพาราที่มันขึ้นซึ่งผูกกรรมหมอนกันไว้ก็มักไถลเข้ากระแทกเท้าหลังมันบ่อยๆ มันเดินตุบตุบเป๋ขอบกล ”

“ น้ำเศร้าไหม ” “ อะไร ” เขาถาม “ วันหนึ่งช้างต้องมาลากไม้ยาง มันดูตลกมากกว่า แต่ผมเศร้าขึ้นจริงๆ ช้างตัวนี้ไม่มีสง่าราศีเลย ”

(น้ำตก : 374-375)

“ ช้างนอนอยู่กลางสายฝนเหนือหลุมขนาดใหญ่ คราบโคลนถูกชำระเสียสะอาดสะอาด ช้างนอนเอียงข้าง เท้าเหยียดตรงแนบพื้น มีการจุดประทัดเมื่อพระสวดเสร็จ ควันขาว ๆ ลอยอ้อยอิ่งอยู่กลางม่านฝน แทรกเตอร์ดันช้างหล่นโครมลงมาในหลุมผมใจเต้นตุบต๊ิบ วิ่งออกไปดูที่ปากหลุม ช้างลงไปนอนตะแคง เท้าหน้าข้างหนึ่งปายขอบหลุมหักงอขึ้นมา หัวกระแทกกันหลุมงุดลงต่ำ พระกางร่ม

ออกมาชั้ดินกำมือลงในหลุม แทรกเตอร์ไถดินปากหลุมถมตัวข้าง ทุกอย่างช่างดูง่ายดายจนเหมือน
“ไม่มีความสำคัญอะไรเลย ”

(น้ำตก : 387 – 388)

การที่คนมุ่งแสวงผลกำไรจากธุรกิจ ทำให้ไม่ให้ความสำคัญต่อช่างที่ช่วยแรงงานและเป็น
พาหนะให้แก่คนเหมือนในอดีต ประกอบคนในยุคทุนนิยมเห็นคุณค่าของเงินและเครื่องผ่อนแรง
มากกว่าคุณค่าของสัตว์เลี้ยง ชาวใต้จึงไม่ประกอบพิธีกรรมบางอย่างตามธรรมเนียมปฏิบัติของ
คนในสมัยโบราณ เช่น พิธีกรรมฝังศพข้าง

2.1.3 การไม่ให้ความสำคัญในการสืบหารากเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

การที่นายทุนมุ่งทำธุรกิจการค้าและการอุตสาหกรรม ส่งผลให้การประกอบกิจการธุรกิจ
ต่างๆ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้ได้มากที่สุด โดยไม่สนใจการสืบหาร่องรอยความเป็นมา
ของชุมชนในท้องถิ่นจากซากวัตถุโบราณที่ขุดพบได้ ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่องพบว่าผู้เขียนสะท้อน
ภาพการไม่ให้ความสำคัญในการสืบหารากเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 1 เรื่อง แปะในกูโบร์ ดังนี้

เรื่อง แปะในกูโบร์ สะท้อนภาพการทำธุรกิจนากุ้ง ที่นายทุนใช้รถแบคโฮขุดเจาะทำบ่อ
เลี้ยงกุ้งจนพบโบราณวัตถุ เช่น บัวบรรจุกระดูก ซากเจดีย์ แม้กรมศิลปากรจะขอร้องให้หยุดแต่
นายทุนไม่ยอมที่จะเลิกการขุดเจาะบ่อเลี้ยงกุ้งเพราะถือว่าเขากระทำบนที่ดินของเขาซึ่งไม่เป็นเรื่อง
ที่ผิดกฎหมาย ดังข้อความ

“ สิ่งซึ่งพบมากที่สุด คือ บัวบรรจุกระดูกในรูปทรงเจดีย์ ซึ่งมีค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน
แต่น่าเสียดายที่เจดีย์ดังกล่าวถูกทุบทิ้งเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยเพื่อค้นหาวัตถุมีค่า เนื้อความในข่าวกล่าว
วิพากษ์การทำงานของเจ้าหน้าที่กรม ศิลปากร กับทั้งเรียกร้องให้เพิ่มอำนาจทางกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่
เหล่านั้น ด้วยมูลเหตุจากกรณีที่สำคัญคือ แรกที่มีการขุดพบ มีคนในพื้นที่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ
และหน่วยงานซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ก็ได้ทำหนังสือถึงบริษัททำนากุ้งเพื่อยับยั้งการขุด ทว่าแต่ไม่เป็นผล
แต่อย่างใด ”

(แปะในกูโบร์ : 323 –324)

จะเห็นได้ว่า นายทุนที่ทำธุรกิจการค้าไม่ให้ความสำคัญของร่องรอยทางประวัติศาสตร์
ของชุมชนมากไปกว่าการเน้นผลประโยชน์ที่เกิดจากการลงทุน

จากการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม สรุปได้ว่า หลังจากการได้รับสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ชาวได้รับอิทธิพลด้านศิลปวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้ชาวได้รุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญในการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านและคุณค่าสัตว์ที่ช่วยแรงงานมนุษย์ ตลอดจนไม่ให้ความสำคัญต่อการสืบค้นหารากเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2.2 ภาพสะท้อนด้านความเชื่อ

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือสิ่งที่ยึดมั่นในสิ่งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ซึ่งคนไทยทั่วไปมีความเชื่อต่างๆ กัน ดังที่ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540 : 53-54) กล่าวว่า

ความเชื่อ คือ ความเห็นแก่ตัวความมั่นใจ ความเชื่อของแต่ละคนเกิดจากความคิดคำนึง ความปรารถนาจะทำได้เห็นแต่ไม่อาจรู้ได้รู้ได้เห็น ความปรารถนาจะได้ประสบ หรือไม่ประสงค์จะประสบ แต่ไม่มั่นใจว่าจะเป็นไปตามที่ต้องการ ถ้าการณ์ใดมีความเสี่ยงสูงก็จะเกิดความกลัว เกิดความวิตกกังวลมาก ก็จะพยายามหาสิ่งที่ยึดเหนี่ยว เพื่อเติมความมั่นใจและความไว้วางใจให้แก่ตนเอง เมื่อสำคัญว่าสิ่งใดช่วยให้ความปรารถนาประสบผลได้แน่นอนได้ประจักษ์ผลด้วยตนเอง หรือได้รับคำยืนยันจากผู้อื่นตรงๆ กันมาก หรือ ซ้ำกันซ้ำๆ ก็จะเป็นความเชื่อยิ่งขึ้น ยิ่งผู้ให้ความเชื่อมีฐานะเป็นผู้นำ ก็จะยิ่งปักใจเชื่อจนกลายเป็น “ ความศรัทธา ” ถึ่มั่น ตรงกับภาษาถิ่นใต้ เรียกว่า “ ถือ ” ปักใจเชื่อว่าต้องกระทำเช่นนั้นจึง “ เป็นคุณ ” ถ้าปฏิบัติหย่อนหรือละเลยก็จะ “ เป็นโทษ ” ความเชื่อจึงมีพลังผลักดันให้ตัดสินใจและกระทำตามที่ตนศรัทธาเชื่อถือนมา เว้นแต่จะมีทางเลือกที่มั่นใจว่าดีกว่า

จากการศึกษาเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ปราบกฏภาพสะท้อนด้านความเชื่อไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

- 2.2.1 การเชื่อมความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาและบรรพบุรุษ
- 2.2.2 การเชื่อมความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์
- 2.2.3 การเชื่อมความเชื่อถือนในเรื่องยาสมุนไพร

2.2.1 การเลื่อมศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาและบรรพบุรุษ

คนไทยในภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธ ศาสนาอิสลามสอนให้ชาวมุสลิมมีความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียว คือ พระอัลลอฮ์ ที่ทรงเป็นผู้มีเมตตากรุณา มีความยุติธรรม เป็นผู้ที่รู้แจ้งเห็นจริงในทุกสรรพสิ่ง ชาวมุสลิมเชื่อว่าหากผู้ใดเข้าใจถึงหลักการศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าอย่างแท้จริง ผู้นั้นจะต้องเชื่อมั่นในการกำหนดแห่งความดีและความชั่ว เช่นเดียวกับศาสนาพุทธสอนให้ทุกคนทำแต่ความดีละเว้นความชั่วและทำจิตใจให้ผ่องใส ดังนั้น คำสอนศาสนาทุกศาสนา จึงต้องการให้ศาสนิกชนใช้คำสอนของศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้มีพลังและกำลังใจในการเผชิญกับปัญหา การรับระบบทุนนิยมทำให้ชาวใต้ให้ความสำคัญต่อความสุขทางกายมากกว่าความสุขทางใจ ซึ่งเกิดจากการกระทำความดี จึงทำให้ชาวใต้เริ่มเลื่อมศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนา

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ได้สะท้อนภาพการเลื่อมศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาและบรรพบุรุษไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

2.2.1.1 การไม่เชื่อเรื่องวิญญาณ

2.2.1.2 การไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

2.2.1.3 การไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

2.2.1.1 การไม่เชื่อเรื่องวิญญาณ

ชาวใต้ มีความเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษ ปู่ย่า หรือ ตายาย สามารถปกป้องรักษาคุ้มครองให้ลูกหลานรอดพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ได้ เมื่อความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ได้แพร่กระจายเข้ามาสู่สังคม ชาวใต้รุ่นใหม่ก็เริ่มขาดความเชื่อถือในเรื่องวิญญาณ เพราะยังไม่มีใครสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีจริงหรือไม่

จากการวิเคราะห์พบว่ากนกพงศ์ สงสมพันธุ์ สะท้อนภาพการไม่เชื่อเรื่องวิญญาณ ไว้จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ แพะในกุโบร์ โลกใบเล็กของซัลมาน น้ำตก และบางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น ดังนี้

เรื่อง แพะในกุโบร์ สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของของกลุ่มนายทุนที่ต้องการใช้ที่ดินบริเวณสุสานชาวมุสลิมเป็นสถานประกอบการธุรกิจการค้าและท่าจอดรถ เพราะถือว่าวิญญาณไม่มีจริง ฉะนั้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องกลัวต่อสิ่งที่ไม่เห็น ดังที่ อานนท์ ชาวไทยพุทธได้อ่านจากหนังสือพิมพ์ข่าวเรื่องการทำธุรกิจนาุ้งที่นายทุนชุดพบบัวบรรจกระดุก ซากเจดีย์ แล้วนายทุนได้สั่งให้รถแบคโฮทำลายซากโบราณสถานและโบราณวัตถุ ซึ่งพวกเขาไม่กลัวเรื่องวิญญาณและไม่

ฟังคำคัดค้านจากเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรที่เห็นคุณค่าในการศึกษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ และเพราะไม่ให้ความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยให้ความสำคัญในการลงทุนและไม่ยอมที่จะเสียเวลาในการทำธุรกิจ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของตัวเองมากที่สุด ดังข้อความ

“ รายงานข่าวสั้นๆ ของฝ่ายวัฒนธรรม ว่ามีการขุดพบวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งบริเวณนาทุ่งริมทะเลสาป วัดดัง กล่าวถูกฝังไว้ลึกสามเมตร และน่าจะมียุคเกินสามร้อยปี แต่โบราณวัตถุต่างๆ โดนแบคโฮทำลายยับเยินหมดแล้ว สิ่งซึ่งพบมากที่สุด คือ บัวบรรจุกระดูกในรูปทรงเจดีย์ ซึ่งมีค่าต่อการศึกษาศาสตร์ชุมชน แต่น่าเสียดายที่เจดีย์ดังกล่าวถูกทุบทิ้งเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยเพื่อค้นหาวัตถุมีค่า เนื้อความในข่าวกล่าววิพากษ์การทำงานของเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร กับทั้งเรียกร้องให้เพิ่มอำนาจทางกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่เหล่านั้น ด้วยมูลเหตุจากกรณีที่สำคัญคือ แรกที่มีการขุดพบ มีคนในพื้นที่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ และหน่วยงานซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ก็ได้ทำหนังสือถึงบริษัททำนาทุ่ง เพื่อยับยั้งการขุด ทว่าแต่ไม่เป็นผลแต่อย่างใด “

(แพะในกูโบร์ : 323 – 324)

ส่วนบรรพบุรุษที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความเชื่อเรื่องวิญญาณและพระเจ้าเป็นผู้คอยปกป้องเรื่องร้ายไม่ให้เกิดกับลูกหลาน ผู้คนที่เคร่งครัดในศาสนาได้ถ้าปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามคำสอนของศาสนา ซึ่งต่างกับก่อกุหลาบชาวมุสลิมที่นับถืออิสลามแต่ไม่เคร่งครัดในหลักคำสอน เช่นเดียวกับกับอานนท์ชาวไทยพุทธรุ่นใหม่ ผู้ที่ได้รับการศึกษาให้มีเหตุมีผลในการตัดสินใจต่อสิ่งต่างๆ เขาคิดว่าคนที่ตายแล้วมีแต่วิญญาณและกระดูก จึงไม่สามารถบันดาลสิ่งต่างๆ นอกจากการกระทำของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นว่าคนรุ่นใหม่เลื่อมความเชื่อในเรื่องอำนาจของวิญญาณที่อาจให้คุณและโทษแก่คนเราได้ ดังข้อความบทสนทนาที่ก่อกุหลาบพูดกับอานนท์ว่า

“ ก่อกุหลาบเคยพูดเรื่องยุคใหม่ไว้น่าฟัง ทั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์และทุนนิยมต่างห้ำหั่นกันอย่างเอาเป็นเอาตายเพื่อช่วงชิงการนำพาผู้คนไปสู่ยุคใหม่ ทั้งๆ ที่สาระสำคัญของทั้งสองลัทธิต่างเหมือนกัน คอมมิวนิสต์มุ่งล้มล้างศรัทธาความเชื่อเก่าๆ ลงปลดคนออกจากพันธนาการมหาย นับตั้งแต่ผีสงนางไม้ ไปกระทั่งกำเนิดอันหลือมล้ำของชาติพันธุ์ชนชั้นหรือแม้แต่หลักคิดแห่งศาสนา ขณะทุนนิยมพยายามปลุกฝังระบบคิดทางวิทยาศาสตร์นำพาผู้คนออกจากความเชื่อเรื่องวิญญาณว่ายวนแห่งชีวิต เพื่อให้กล้าก้าวไปข้างหน้าโดยไม่พะวัภพะวน แน่ละ ผลสะท้อนกลับของมันคือ ระบอบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมันเย็นยะ ก่อกุหลาบบอกว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วที่โลกสมัยใหม่ทำลายความเชื่อเหลวไหลลง ”

(แพะกูโบร์ : 327–328)

จากการที่ ก่อหลุน ซึ่งเป็นชาวมุสลิมที่มีความคิดเห็นว่าการลงทุนทำธุรกิจ เป็นเรื่องของ การแข่งขันหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ดังนั้น การย้ายสุสานเพื่อสร้างสถานี่จอตลอดทั่วรัจึงเป็น เรื่องที่ไม่ผิดเพราะสุสานเป็นเพียงที่ฝังศพเท่านั้น ไม่มีวิญญาณของผู้ตายที่มาสิงสถิตย์ สะท้อนให้ เห็นถึงความต้องการที่จะได้ผลกำไรจากการทำธุรกิจทำจอตลอดทั่วรัมากกว่าความกลัวในเรื่อง อำนาจของวิญญาณ ดังบทสนทนาของก่อกหลุนและอานนท์

“ ก่อหลุนเพ่งมองใบหน้าเขา แล้วแค่เสียงหัวเราะผมรู้ผมเข้าใจ ว่าจริงๆ แล้วคุณไม่สบายใจ เรื่องอะไร อานนท์... และผมก็พูดให้คุณฟังตั้งร้อยครั้งแล้ว เป็นเรื่องธรรมดาที่คนเราจะรู้สึกผูกพันกับ คนซึ่งล่วงลับไปแล้วแต่หากเปิด ใจให้กว้างมองทุกอย่างตามที่เป็นจริง ก็เห็นเหตุจำเป็นเห็นเหตุสุดวิสัย วันหนึ่งพวกเขาไปเยี่ยม กุโบร์แห่งใหม่ เขาก็สามารถอ่านอันกุรอ่านส่งจิตใจมาถึงญาติมิตรในกุโบร์เก่า ได้ มีถนนตั้งหลายสายซึ่งจำเป็นต้องตัด ผ่านกุโบร์ ตึกงามมากมายที่สวยงามครอบงมบนกุโบร์ เรื่อง นี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ ”

(แพะกุโบร์ : 317-318)

เรื่อง โลกใบเล็กของซัลมาน เป็นเรื่องเกี่ยวกับชาวมุสลิมที่ชื่อ ซัลมาน ซึ่งทนต่อความ รุกรานของนายทุนที่ทำธุรกิจโรงแรม สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้ชมการใช้ชีวิตส่วนตัวของเขาและ ครอบครัว ด้วยการสร้างโรงแรมให้มีลักษณะเป็นรูปตัวแอลโดยใช้ด้านหน้าของโรงแรมหันเข้า เข้าบ้านของเขา จนทำให้เขาไม่สามารถออกไปจับปลาในทะเล ส่งผลให้ซัลมานทนต่อ สภาพแวดล้อมเชิงถูกบีบบังคับจากนายทุนที่มุ่งผลประโยชน์ให้กับการประกอบธุรกิจไม่ได้ เขาจึง ต้องยอมบอกขายที่ดินอันเป็นมรดกตกทอดของบรรพบุรุษ ดังข้อความ

“คิดดูอีกทีก็เป็นเรื่องน่าขันของนักท่องเที่ยวชวนกันไปยืนมองดูโลกของซัลมานเหมือนเป็นอาหาร ที่น่าลิ้มลองแต่ด้วยการกระทำซึ่งไม่มีคนผิดเช่นนี้แหละที่ก่อความพินาศแก่โลกของซัลมาน อย่างน้อย เราก็เห็นกันอยู่ว่าการที่ชาวประมงเช่นซัลมานไม่ได้ออกทะเลอีก นับเป็นเรื่องร้ายแรงพอชวนจนอยู่ แล้ว แต่การที่ต่อมาซัลมานเกิดการเปลี่ยนใจบอกขายที่ดินของตนไปนั้น ยิ่งทำให้ข้าพเจ้าเชื่อว่าโลก ของซัลมานถูกรุกรานอย่างหนัก จากคนที่ยืนย่นอย่างเด็ดเดี่ยว คนที่เงินสินล้นไม่สามารถละลายใจให้อ่อนตามได้อย่างซัลมาน ไม่ว่าเขาจะแข็งขึ้นเพราะความรักในผืนดินวิญญาณพ่อ ศรัทธาต่อองค์อัลเลาะห์หรือเพราะวิธีการทางธุรกิจก็แล้วแต่ถึงวันนี้จิตใจอันแข็งแกร่งนั้นกลับอ่อนยวบลงอย่างราบคาบ ”

(โลกใบเล็กของซัลมาน : 108)

เรื่อง น้ำตก สะท้อนภาพตัวละครที่อยู่ในสังคมทุนนิยมที่ยึดถือการมีหลักการและเหตุผล เช่น ตัวละครผู้เล่าเรื่องที่มีอาชีพเป็นนักเขียนรุ่นใหม่ เขาเกิดความสงสัยที่จะค้นหาเหตุผลในเรื่องทุกอย่างที่เกิดขึ้นและเขาจึงสงสัยไม่ยอมเชื่อในเรื่องวิญญาณที่เล่าว่าวิญญาณท่านขุนอุปถัมภ์ นรากรครุโนรา ผู้มีชื่อเสียงที่มาเข้าร่างทรงของป้า ขณะฝึกรำโนราเข้ามาเข้าร่างทรงแล้วป้าพูดจาหยาบคายอย่างควบคุมตัวเองไม่ได้ ดังบทสนทนาของนักเขียนกับเพื่อนที่มาพักค้างไว้

“ นิยายที่กำลังเขียนนั่นชื่ออะไรนะ ”

“ ความทรงจำของคนอีกรุ่น คนอีกรุ่นหรือ พวกเขาจดจำอะไรไว้บ้าง ”

“ พวกเขาชอบสงสัยมากกว่า ”

“ ในวัยเด็ก ผมจำได้ว่าเคยเห็นแม่เข้าทรงหลายครั้ง และเชื่อสนิทใจว่าวิญญาณของน้ามีจริง ครั้นคราวท่านขุน เข้าทรงป้าที่มาฝึกรำ ผมกลับงุนงงและคิดหาคำอธิบาย เรื่องราวปาฏิหาริย์ของปู่ กลายเป็นเรื่องเล่าของหลวงลุงหล่อนก็เช่นกัน เราเพียงแต่รับรู้ว่ามีสิ่งเหล่านี้ดำรงอยู่ แต่ในยุคสมัยของเรา เราไม่เชื่ออีกแล้ว ”

(น้ำตก : 374)

การที่คนมีการศึกษาและการแข่งขันกันทำกิน ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่เข้ามาสู่สังคม ส่งผลให้คนเสื่อมความเชื่อในเรื่องที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ จึงทำให้คนมุ่งแสวงเห็นถึงความต้องการที่จะได้ผลกำไรจากการทำธุรกิจ โดยไม่คำนึงความเดือดร้อนของผู้อื่น

2.2.1.2 การไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ยังมีคนไทยบางกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือ ศาสนาคริสต์ ส่วนในภาคใต้ผู้คนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม แต่ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตามทุกศาสนาล้วนสอนทุกคนทำแต่ความดีไม่ทำชั่ว หรือ ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เช่นนั้นก็จะได้รับผลกระทบจากที่เราได้กระทำผิดต่อผู้อื่น ขณะเดียวกันคนในปัจจุบันแข่งขันกันทำมาหากิน ทำให้คนมุ่งหวังเอาตัวรอดจึงไม่เห็นความสำคัญในเรื่องกฎแห่งกรรม

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อนภาพการไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม 1 เรื่อง คือ บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น ดังนี้

เรื่อง บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น เป็นเรื่องของชายคนหนึ่งที่มีศักดิ์เป็นลุงเขยของตัวละครผู้เล่าเรื่อง ซึ่งแม้ลุงจะเป็นพุทธศาสนิกชนแต่ลุงก็ไม่เชื่อในเรื่องบาปกรรม ลุงจึงประกอบกรรมชั่วอยู่ตลอดเวลา เช่น ดื่มเหล้า ยุยงคนงานในโรงงานให้มาร่วมชุมนุมเพื่อจะขอขึ้นค่าแรงงานจากเจ้าแก้งโรงงานและทำพนันประลองความแม่นปืนกับน้องเขย ด้วยการแข่งกันยิงหมาแม่ลูกอ่อนให้ตายเพราะต้องการลงโทษหมาที่ได้กินลูกของมันเป็นอาหารในยามอดไข่ ดังข้อความ

" จำได้ใช่ไหมพ่อ ที่ลุงโยนหัวท้ายกับพ่อและพ่อได้เป็นคนยิง พ่อขึ้นไปยืนบนขอบบ่อทราย ประทับปืนยันหัวไหล่แน่นิ่ง จ้องตรงไปยังแม่หมาชั่วร้ายอีกฟากบ่อ ตอนนั้นมีอะไรบางอย่างเข้ามาคลอใจให้ฉันภาวนาช่วยมัน แต่มันไม่ยอมหนีไปและพ่อก็ไม่เสียพนันกระสุนเม็ดหนึ่งวิ่งเข้าไปเจาะตรงตะโพกของมัน มันร้องครางโหยหวน พลังสองขาหน้าตะกายหนี ฉันได้ยืนแม่หลุดคำพูดโธ ขณะลุงหัวเราะหึๆ พลังรับปืนจากพ่อ ลุงขยับเข้าไปยืนในจุดที่พ่อยืนประทับปืนยันหัวไหล่เหมือนกันทุกอย่าง เพียงแต่ร่างสูงใหญ่ในแสงไฟลั่นนั้นยังดูทะมึนน่ากลัวแล้ว ชั่วจิตใจประกายไฟก็แตกเปรี๊ยะเมื่อเราลงในบ่อ คาวเลือดเหมือนได้แทรกในทุกอณูอากาศ กระโหลกของแม่หมาชั่วร้ายแตกออกเป็นเสี่ยงๆ ก้อนสมองและลิ้มเลือดบ่าไหลลงไปซึมซับในผืนทราย "

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : 159)

นอกจากนี้ ลุงยังประกอบกรรมชั่วด้วยการข่มขืนหลานสาวที่เป็นลูกของน้องสาวตัวเอง แต่ในที่สุดลุงก็ต้องชดใช้ผลของการทำกรรมชั่วของเขา ด้วยการถูกผู้เป็นพ่อของหลานสาวฆ่าตาย หลังจากที่เขารู้ว่าลุงเป็นผู้ข่มขืนลูกสาวของเขา ดังข้อความ

" ช่วงหนึ่งลุงเร่งรีบส่งเสื้อผ้า ฉันรู้สึกความเศร้าท่วมท้นไม่นึกอยากมีชีวิตอยู่ต่อไป ฟุบหน้า นิ่งกัณหอน คิดถึงแต่พี่ชาติ บางที บางทีฉันอาจเลือกการตายเช่นเดียวกับเขา....ก่อนจากไป ลุงพูดอะไรบางอย่าง แต่ฉันไม่ใส่ใจ ไม่อยากได้ยินสิ่งใดอีก ฉันไม่รับรู้เสียงถอดกลอน ไม่รับรู้เสียงปิดประตู แต่เสียงปืนนั้นชัดเจนเหลือเกิน เหมือนมันมาจู่ระเบิดขึ้นในหัวของฉันนี่เอง ฉันอาจหวัดร้อง หรือ ไม่ แต่ฉันเห็น-ช่วงขณะซึ่งฉันผงกหัวขึ้นมา ลุงฟุบลงเลือดสาดติดบานประตูและพ่อจ้องปืนตรงมาหาฉัน "

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : 198)

จะเห็นได้ว่าในสังคมปัจจุบันการแข่งขันกันทำหากินเพื่อความอยู่รอด ทำให้คนมีจิตใจด้านศีลธรรมเสื่อมลงและเกิดการแก้ปัญหาในสิ่งที่ไม่ดี โดยไม่กลัวต่อบาปกรรมและไม่คำนึงถึงความไม่สงบสุขของผู้อื่นมากกว่าของตนเอง

2.2.1.3 การไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

หลักคำสอนของศาสนาทุกศาสนา ย่อมสอนให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงามและไม่ประพฤติตนเบียดเบียนผู้อื่น เนื่องจากหลักคำสอนเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

จากการวิเคราะห์พบว่ากนกพงศ์ สงสมพันธุ์สะท้อนภาพการไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา ไว้จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ บณกนโคลีเซียม บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น ดังนี้

เรื่อง บณกนโคลีเซียม เป็นเรื่องของแม่เฒ่าเราะบูร์ชาวมุสลิมที่ไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่ห้ามเสพของมีนเมาและยาเสพติดทุกชนิด แต่แม่เฒ่ากลับไม่สนใจที่จะปฏิบัติตาม หลักคำสอนของศาสนา นางจึงดื่มเหล้าอยู่เป็นประจำ ดังข้อความ

" หากได้ฟังเรื่องเล่าจากแม่เฒ่าเราะบูร์ เฒ่าคนนี้เป็นมุสลิมแต่ติดเหล้าอมแถม ในสถานที่เช่นนี้มุสลิมติดเหล้าไม่ใช่เรื่องแปลก ในหมู่คนยากจนที่สามารถแปรสภาพเมืองให้กลายเป็นแดนลี้ลับได้เช่นนี้ ไม่ว่ากฎหมายใดก็ย่อมพร้อมที่จะสลายตัวไปได้ตลอดเวลา แม้แต่กฎอันเคร่งครัดของศาสนา "

(บณกนโคลีเซียม : 23)

เรื่อง บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น เป็นเรื่องครอบครัวที่มีปัญหาความยากจน ดังที่ ลูกสาวต้องการหนีปัญหาความยากจนและปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยใช้การแอบหนีผสมกัญชาเพื่อให้ตนเองมีความสุขปราศจากความทุกข์แม้เป็นความสุขเพียงชั่วขณะหนึ่ง ทำให้ไม่สนใจถึงพฤติกรรมของตนว่าเป็นการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาหรือไม่ ดังข้อความ

" พ่อ- ฉันไม่เคยบอกพ่อ ช่วงเดือนท้ายๆ ก่อนจบ ปวช. ฉันโดนกระย้านเคยอให้อัดบูหรี่ผสมกัญชาเข้าไป แล้วคืนทั้งคืนที่ฉันมีชีวิตร่องลอยอยู่บนฟ้า ฉันยังจำได้ดี-เพ่งฟังเฉพาะเสียงกลองในเพลงซึ่งไม่

รับรู้แม่ทวงทำนอง จิตนาการถึงเสียงนั้นว่ามาเด่นอยู่ในอก ช่างวิเศษจริงๆ มันทำให้ฉันลืมทุกอย่างไปหมดเลย ลืมชีวิตทั้งชีวิต แต่ฉันรู้-มีเป็นวิธีหลบหนีความจริงไปเพียงชั่วคราวยาม เมื่อฤทธิ์เผลอหมดไป ความจริงตั้งร้อยแปดพันเก้าก็หวนกลับมา ”

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : 182)

การที่ภาครัฐรับระบบนายทุนเข้ามาใช้ในสังคม ทำให้คนได้รับอิทธิพลความเจริญและทันสมัยจากต่างชาติ คนจึงเกิดการไม่สนใจต่อพฤติกรรมที่ผิดหลักคำสอนเพราะต้องการหาความสุขใส่ตนเอง

สรุปได้ว่า การรับระบบทุนนิยมเข้าพัฒนาด้านเศรษฐกิจของสังคม ตลอดจนการที่คนได้รับการศึกษาสูงขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันกันทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดของตนเองมากกว่าจะคำนึงถึงผู้อื่น จนทำให้ชาวใต้ไม่เชื่อเรื่องวิญญาณและไม่เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม รวมทั้งไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาเป็นสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเสื่อมความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาและบรรพบุรุษของชาวใต้

2.2.2 การเสื่อมความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์ เป็นเรื่องความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติและไม่สามารถพิสูจน์ในสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งความเชื่อเช่นนี้เกิดจากความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มคนที่สืบทอดต่อกันมา เพราะมนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบเกี่ยวกับการเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้ จึงมีความเชื่อว่าเหตุการณ์ต่างๆ เกิดจากอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่นเดียวกับ สุพัตรา สุภาพ (2520 : 175-176) กล่าวว่า

ไสยศาสตร์ คือ การเชื่อถือโดยรู้สึกเกรงขามหรือกลัวในสิ่งที่เข้าใจว่าอยู่เหนือธรรมชาติหรือในสิ่งที่ลึกลับอัน ไม่สามารถจะทราบด้วยเหตุผลตามวิทยาศาสตร์ และสิ่งนั้นออกมาเป็นรูปพิธีรีตองประกอบไปด้วยคาถาและเวทมนตร์เพื่ออำนวยการประโยชน์แก่ผู้ที่เชื่อในทางดี เช่น เป็นสิริมงคล ป้องกันเหตุร้าย หรือ มิให้อุบาทว์จัญไรเข้ามาเบียดเบียน หรือถ้าเข้ามาแล้วก็ขับไล่หนีไปเสีย ส่วนที่จะนำไปเป็นประโยชน์ในทางเลวก็ได้แก่การใช้เวทมนตร์คาถาอาคมเพื่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือให้ผู้อื่นหลงรักด้วยวิธีที่ เรียกว่า ทำคุณไสย และ เสน่ห์ยาแฝด ทั้งนี้โดยเชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกมีวิญญาณ เป็นต้น

จากการศึกษาเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ปรากฏภาพสะท้อนด้านการเชื่อมความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ไว้ 2 ประเด็นดังนี้

2.2.2.1 การเชื่อมในอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติและเวทมนต์คาถา

2.2.2.2 การเชื่อมเรื่องคุณไสย

2.2.2.1 การเชื่อมในอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติและเวทมนต์คาถา

การที่ชาวใต้ได้รับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์หาหลักฐานได้ ทำให้ชาวใต้เริ่มเสื่อมคลายความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับและเวทมนต์คาถาว่าสามารถดลบันดาลให้เกิดคุณและโทษแก่มนุษย์

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อนภาพการเชื่อมในอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติและเวทมนต์คาถา จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ แม่มดแห่งหุบเขา บนถนนโคลีเซียม ดังนี้

เรื่อง แม่มดแห่งหุบเขา การที่หมู่บ้านได้รับการพัฒนาการสื่อสารและการคมนาคมที่สะดวก ทำให้ชาวบ้านรับความเจริญจากในเมืองมาสู่หมู่บ้านเพราะมีแสงสว่างของไฟฟ้าและมีถนนสามารถติดต่อกันได้ ส่งผลให้คนตัดไม้ไปขายโดยไม่กลัวอำนาจของนางพรายตะเคียนที่สิงสถิตในต้นตะเคียนและไม่เกิดจินตนาการในเรื่องอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติที่อยู่ในความมืดไม่สามารถมองเห็นได้ จึงเกิดการตัดไม้ทำลายป่า ดังข้อความที่มดคิดว่า

“ เขาบอกว่าจะไม่ม้อาเพศใด เกิดขึ้นหรอก ในเมื่อเพียงทะเลช่องผ่านเขาออกไปเราก็พบเสาไฟเรียงราย แสงไฟนั่นแหละที่ไล่พวกผีลางนางไม้ให้หนีขึ้นสู่ยอดเขา ขณะที่วิศลายความเชื่อของคนลงผมเองเคยได้ยินเรื่องเล่าเกี่ยวกับพรายตะเคียนมานานักต่อนัก แต่แล้วมดก็ทำให้ผมไขว้เขว ผมเห็นจริงตามที่มดว่า บัดนี้ไม่มีใครกลัวสิ่งเหล่านี้แล้วผมกลับคิดไม่ตกกว่านี้เป็นเรื่องน่ายินดีหรือไม่ ในเมื่อการล้มล้างของความเชื่อหมายถึงการล้มตายของตะเคียน ด้วยเช่นกัน ”

(แม่มดแห่งหุบเขา : 262)

เรื่อง บนถนนโคลีเซียม สะท้อนภาพการเชื่อมความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถาของคนรุ่นใหม่ โดยผู้เขียนได้ให้ตัวละครเด็กที่เคยเชื่อว่าแม่เฒ่าเราะบูร์เป็นบุคคลที่มีอำนาจพิเศษแฝงอยู่ในตัว เพราะเป็นคนที่มีความคาถาอาคมและมีชีวิตที่เป็นอมตะ มีการเปลี่ยนแปลงความคิดไปจากเดิม

หลังจากที่เขาได้เห็นว่ามีโอกาสจะตายแม่เฒ่าก็มีสภาพของคนเจ็บไข้ไม่ต่างไปจากยายของเขา และในท้ายที่สุดแม่เฒ่าและชีวิตที่เป็นอมตะของแม่เฒ่าก็ถูกไฟไหม้บนถนนโคลีเชียมคลอกตาย ทำให้เด็กคนนี้ไม่คิดเชื่อเรื่องอำนาจเวทมนตร์คาถาอีกต่อไป ดังข้อความ

" ในช่วงวัยชื่อนั้นผมคงตอบไม่ได้ว่าเห็นความตายได้คลานขึ้นมาบนใบหน้าแก่ ทว่าสิ่งซึ่งผมจำได้แม่นยำคือ ใบหน้าของแม่เฒ่าเราะบุร์ร่างเหมือนกับใบหน้าของยาย เมื่อสลับหรือเปิดฝาโลงให้ดูอีกครั้งก่อนเปลวไฟไหม้เลยเป็นผงธุลีมันยืนยันกับผมแจ่มชัดว่าแม่เฒ่ามิได้มีชีวิตเป็นอมตะ ความเชื่อแต่เดิมถูกกระแทกอย่างรุนแรง จนทำให้วบหนึ่งผมเกิดไม่กลัวแม่เฒ่าเราะบุร์ แก่ไม่มีอะไรน่ากลัว ในเมื่อแกก็ตายเช่นเดียวกับยาย ผมหันหลังให้คำอาฆาตมาดร้ายของแกวิ่งออกมาสู่ยามโพล์เพล้บนถนนอย่างปวดร้าว นานเท่าไรที่ผมหลงวนอยู่ในความเชื่อ ของวัยเด็ก ..."

(บนถนนโคลีเชียม : 43)

การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคจากในเมืองเข้ามาสู่หมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านสามารถเดินทางไปติดต่อกับคนในเมืองได้สะดวกขึ้นและสามารถรับรู้ถึงข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมือง ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทุกด้านของสังคมผ่านทางสื่อเทคโนโลยีได้ทันยุคทันสมัยมากขึ้น ส่งผลให้ความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับและเวทมนตร์ที่ยังไม่มีใครพิสูจน์ให้เห็นจริงได้เสื่อมคลายลง

2.2.2.2 การเสื่อมเรื่องคุณไสย

คุณไสย คือ อำนาจของคาถาอาคมที่ใช้ในการเสกวัตถุหรือ สิ่งของด้วย เพื่อให้ไปทำร้ายบุคคลอื่น หรือ เพื่อใช้ป้องกันตัวเองให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อนภาพการเสื่อมเรื่องคุณไสย 1 เรื่อง คือ น้ำตก ดังนี้

เรื่อง น้ำตก สะท้อนการเสื่อมเรื่องคุณไสย โดยผู้เขียนได้เล่าเรื่องของตัวละครเอก มีการศึกษาที่ประกอบอาชีพเป็นนักเขียนไม่เห็นด้วยกับความเชื่อของชาวบ้านที่เป็นนางรำโนราที่เชื่อว่าหลวงลุงของเธอมีกาถาอาคมสูง แม้เสียชีวิตแล้วคาถาอาคมก็ยังป้องกันไม่ให้ศพถูกไฟไหม้ได้ต้องทำพิธีแก้เคล็ด ด้วยการหาผ้าถุงผู้หญิงเพื่งตลอดลูกมาโยนใส่กองไฟก่อนศพจึงไหม้ นักเขียนจึงคิดว่าความเชื่อเรื่องการแก้เคล็ดของชาวบ้านเป็นเรื่องที่ไม่มีความเชื่อที่เชื่อถือเนื่องจากผลสุดท้ายศพก็ถูกไฟไหม้ ทำนองเดียวกันกับที่เขาไม่เชื่อว่าปู่ของเขาเป็นคนที่

คาถาอาคมด้านอยู่ยงคงกะพัน เพราะก่อนตายปู่เฒ่าลูกไล่โพงแล้ววิ่งเข้าไปถูกหนามในพงหนาม
เกี่ยวจนเป็นแผลเหวอะหวะ หากปู่มีคาถาอาคมด้านอยู่ยงคงกะพันจริงปู่คงไม่ถูกหนามเกี่ยวเป็น
แผลอย่างนั้น ด้วยเหตุผลนักเขียน จึงไม่เชื่อในเรื่องอำนาจของคุณไสย ดังข้อความ

“ หลวงลุงของหล่อนเก่งกล้าในด้านคุณไสย หล่อนเล่าว่าวันเฒ่าทำอะไรศพก็ไม่ไหม้ จนที่สุด
ญาติผู้ใหญ่ คนหนึ่งต้องทำพิธีขอขมา แล้วหาผ้าถุงผู้หญิงเพื่งคล้องลูกมาโยนใส่กองไฟ ตำนาน
ชีวิตของปู่ผมก็เต็มด้วยเรื่อง รวบรวมปกรณัมทำนองนี้ เพียงแต่หลงเหลืออยู่ในความทรงจำของผมน้อย
เต็มที่ ปู่ตายไปหลายปีก่อนผมเกิด ช่วงชีวิตสุดท้ายของปู่ว่าเวทนาเพราะเฒ่าลูกไล่โพง วันสุดท้าย
ปู่คลานหมอบแนบพื้นจนหนามไหนเกี่ยวบาดหน้าอกเป็นแผลเหวอะหวะด้วยกลัวถึงย่างจะครูดแผ่น
หลัง ”

(น้าตก : 361)

จะเห็นได้ว่า หลังจากชาวใต้ได้รับความรู้และความคิดที่มีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เข้ามา
ใช้ในชีวิตประจำวัน ชาวใต้จึงเริ่มเสื่อมความเชื่อในเรื่องอำนาจทางไสยศาสตร์ที่ไม่สามารถหา
เหตุผลหรือหลักฐานมาใช้เป็นข้อพิสูจน์ให้เห็นความจริงของความเชื่อถือที่มีมาแต่โบราณได้

2.2.3 การเสื่อมความเชื่อถือในเรื่องยาสมุนไพร

สมุนไพร หมายถึง ยาที่ได้จากพืช สัตว์ และแร่ธาตุที่ยังไม่ได้แปรรูปใดๆ บรรพบุรุษ
ของเราเลือกใช้สมุนไพรมาทำเป็นยารักษาโรคต่างๆได้ โดยนำมาผสมปรุงหรือแปรสภาพ เรียกว่า
ยาสมุนไพร ซึ่งในอดีตชาวบ้านที่อาศัยอยู่ห่างไกลจากความเจริญมักนิยมใช้พืชสมุนไพรตามที่หา
ได้ในแต่ท้องถิ่นมาใช้บำบัดรักษาโรค

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อน
ภาพการเสื่อมความเชื่อถือในเรื่องยาสมุนไพร 1 เรื่อง แม่มดแห่งหุบเขา ดังนี้

เรื่อง แม่มดแห่งหุบเขา เป็นเรื่องของชายเฒ่าต้องการโฆษณาขายยาสมุนไพรที่ใช้
รักษาแผลถูกไฟลวกให้กับชาวบ้าน ชายเฒ่าจึงพิสูจน์สรรพคุณยาของเขาด้วยการชโลมยา
สมุนไพรของเขาทั่วทั้งตัวก่อนจะขอเข้าไปนั่งในเตาเผาถ่านทั้งคืน ซึ่งหลังการพิสูจน์ว่ายาสมุนไพร
ก็สามารถช่วยป้องกันและรักษาอาการของแผลไฟไหม้ได้จริงแต่ชาวบ้านกลับไม่สนใจซื้อยาไปใช้

ทั้งนี้เพราะชาวบ้านมองการโฆษณาขายยาของชายเฒ่าเป็นเพียงการแสดงที่น่าสนใจอย่างยิ่งเท่านั้น ดังข้อความ

“ ผมบอกชายเฒ่าว่า แกคิดผิดที่ดันดันเข้ามาขายปาฏิหารย์ในถิ่นซึ่งเต็มไปด้วยปาฏิหารย์เช่นนี้ แกเล่าหน้า ย้ำอีกครั้งว่าสิ่งที่แกได้พิสูจน์ไปแล้วเป็นเรื่องจริง ทั้งหมดเป็นมหัศจรรย์ของสมุนไพร ไม่มีคาถา ไม่มีเวทมนต์ใดๆ เว้นแต่บทสวดมนต์สองสามบทเพื่อรวบรวมสมาธิ ชายเฒ่าบอกว่า แกเคยตระเวนมาหลายต่อหลายเมือง มีผู้คนมาก มายกล่าวขานถึงความมหัศจรรย์ของแก ทว่าพวกเขาทั้งหมดนั้นต่างตีค่าว่าเป็นเรื่องแปลกๆ เรื่องหนึ่ง ค่าควรชม อยู่กับการแสดงน้อยนักที่จะมีใครจับซื้อตัวยาของแก ”

(แม่มดแห่งหุบเขา : 284)

การที่ชาวบ้านได้รับรู้ถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์แผนปัจจุบันที่มียารักษาโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการสื่อสารทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ทำให้ชาวบ้านสนใจที่จะเลือกใช้ยาแผนปัจจุบันรักษาโรคมากกว่าการใช้ยาสมุนไพรตามแบบคนในสมัยโบราณ ดังข้อความ

“ ในเวลาซึ่งตะเคียนเห็นทยอยเข้าสู่เมืองไม่เว้นวันคืนเช่นนี้ ผู้คนย่อมเชื่อมั่นในตัวยาและกล่องของหมอ คลินิกมากกว่าบางที่ชายเฒ่าอาจมองไม่เห็นปัญหาสำคัญของตัวเอง สิ่งที่แกแสดงมองดูเป็นปาฏิหารย์มาก เกินไปกระทั่งน่าเคลือบแคลง ขณะที่โลกสมัยใหม่ไม่เหลือที่ว่างให้กับปาฏิหารย์ใดมากนัก ผมนึกขึ้นและพลอยเห็น จริงตามมัตว่าหากคิดจะขายความมหัศจรรย์กันละก็ ไม่ต้องเสี่ยงถึงขนาดจุดไฟเผาตัวเองหรอก แค่นำรถเข้าสักคัน ขนทีวีและหม้อเบตเตอรีไปให้พร้อม แล้วตระเวนไปเถอะตามหมู่บ้านแถบเทือกเขาต่างนั้นแหละความมหัศจรรย์ซึ่งใดๆ ล้วนอำมหันต์อันรับ ”

(แม่มดแห่งหุบเขา : 285)

จะเห็นได้ว่า จากการที่ชาวใต้ได้รับความรู้และความเจริญด้านการแพทย์แผนปัจจุบัน ทำให้ชาวใต้มีความนิยมในการใช้ยาแผนปัจจุบันรักษาโรคมากกว่าการใช้ยาสมุนไพร ส่งผลกระทบให้ผู้ขายยาชาวดรายได้จากการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ สรุปได้ว่า การที่ชาวใต้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกจากเมืองไปสู่ชนบท เช่น การคมนาคม การสื่อสาร ทำให้ชาวบ้านเริ่มเลื่อมความนิยมในศิลปะการแสดงพื้นบ้าน(โนรา) จนขาดผู้สืบทอดในการแสดงรำโนราที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไปอย่างน่าเสียดาย นอกจากนั้นการรับระบบทุนนิยมเข้ามาในการทำกินยังก่อให้เกิดการแข่งขันกัน จนทำให้คนเกิดการไม่ปฏิบัติพิธีกรรมบางอย่างและไม่สนใจในการให้ความสำคัญในการสืบรากเหง้าของท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันชาวใต้ก็มีการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์หลักฐานได้ จึงทำให้ชาวใต้เกิดการเลื่อมความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาและการเลื่อมความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ตลอดจนการได้รับความรู้และความเจริญด้านการแพทย์แผนปัจจุบัน ก็ส่งผลให้คนนิยมในการใช้ยาแผนปัจจุบันรักษาโรคมากกว่าการใช้ยาสมุนไพร

3. ภาพสะท้อนด้านค่านิยม

ค่านิยม ในสังคมไทย ได้มีผู้รู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2513 : 91-103) ได้กล่าวถึงค่านิยมของคนไทยไว้ 9 ประการ ได้แก่ ความมั่งคั่ง อำนาจ ความเป็นผู้ใหญ่ ความเป็นนาย การมีใจกว้าง การรู้จักกตัญญูรู้คุณ การยกย่องความเป็นปราชญ์ การรู้จักที่ต่ำที่สูง

สมพงศ์ เกษมสิน (2517 : 172) ได้กล่าวว่า ค่านิยม ในทางสังคมศาสตร์นั้นหมายถึง พื้นฐานทางจิตใจของมนุษย์ หรือการต่างๆ ที่ยึดถือในการดำเนินชีวิต และเป็นหลักการที่มนุษย์คิดว่ามีค่าที่สุดสำหรับชีวิตเขา เป็นพลังจูงใจที่ทำให้คนหรือกลุ่มคนสังคม ตัดสินหรือประเมินค่าว่า สิ่งใดบ้างที่ตนประสงค์ ค่านิยมหรือคุณค่าเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ มีลักษณะเป็นนามธรรมที่เสมือนข้อบังคับของสังคม เปรียบดูเป็นมาตรฐานเครื่องวัดเครื่องชี้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือควรแก่การยกย่องชมเชย เป็นมาตรฐานอันเป็นเงื่อนไขที่จะชี้ถึงสภาวะในอุดมคติอันเป็นสิ่งที่ปรารถนาในสังคม

อุทัย หิรัญโต (2522 : 57-58) ได้กล่าวว่า ถึงค่านิยมของสังคมไทยว่า คนไทยยกย่องคนร่ำรวย เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต เงินจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ใครที่มีเงินมาก จะได้รับการยกย่องว่ามีเกียรติ คนไทยยกย่องอำนาจ การมีอำนาจทำให้คนอื่นกลัวเกรง ยอมตาม เคารพนับถือ ฉะนั้นตำแหน่งที่มีอำนาจจึงเป็นตำแหน่งที่ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ คนไทยยกย่องความมีจิตใจนักเลง ความมีจิตใจนักเลงในที่นี้หมายถึงจิตใจกล้าได้กล้าเสีย เข้มแข็ง เด็ดขาด คนที่มีจิตใจเช่นนี้ย่อมเป็นที่รักใคร่และเคารพนับถือของคนส่วนมาก คนไทยนิยมการเป็นเจ้านาย การเป็นเจ้านายในที่นี้หมายถึงการได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่มีเกียรติ ถือว่ามีเกียรติสูงเป็นที่ยกย่องในวงสังคม คนไทยยกย่องความกตัญญูรู้คุณ ได้แก่การให้ความเคารพนับถือ และคนไทยยกย่องผู้มีความรู้ ใครมีความรู้สูง ได้รับการศึกษามาก จะเป็นที่ยกย่องนับถือของคนทั่วไป

เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม และอ้อมเดือน สดมณี (2529 : 14) ได้กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกรวมที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การที่บุคคลมีค่านิยมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นแสดงความรู้สึก ความพอใจ ทัศนคติ และความต้องการที่บุคคลมีต่อเรื่องนั้น และพร้อมที่จะแสดงออกเพื่อสนองต่อค่านิยมนั้น บุคคลจะขัดขวางและต่อต้านการกระทำที่ขัดต่อค่านิยมที่เขาถืออยู่ ค่านิยมจัดได้ว่าเป็นแหล่งที่มาของพฤติกรรมของบุคคลทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

สมยศ เม่นแย้ม (2538 : 91-103) ได้กล่าวว่าค่านิยมที่เป็นปัญหามีดังนี้คือ

1. ความอ่อนแอในด้านอุปนิสัยการทำงาน
2. ขาดความรักชาติและเสียสละเพื่อประเทศชาติอันแท้จริง
3. ขาดความนิยมไทย
4. ค่านิยมหรูหรา
5. ถือประโยชน์ตนเป็นสำคัญ
6. ความสนุกสนานเริงคร่อย
7. ความสะดวกสบายและมักง่าย
8. เชื้อไขกลางของขลังและไสยศาสตร์เกินควร
9. ความพอใจในความสำเร็จทางวัตถุ
10. การถือประโยชน์เป็นที่ตั้ง

ในการศึกษาภาพสะท้อนด้านค่านิยมที่ปรากฏในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่อง ผู้วิจัยจะศึกษาค่านิยม 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ค่านิยมด้านจิตใจ

3.2 ค่านิยมด้านวัตถุ

3.1 ค่านิยมด้านจิตใจ

ค่านิยมด้านจิตใจ หมายถึง ความรู้สึกร่วมของคนในสังคมที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งในด้านบวกและด้านลบ เช่น การยกย่องคนที่มีการศึกษา การยกย่องคนที่มีฐานะ การตำหนิคนเห็นแก่ตัว เป็นต้น

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่อง พบว่า ได้สะท้อนเกี่ยวกับค่านิยมด้านจิตใจไว้ 3 ประเด็น คือ

3.1.1 การยกย่องคนมีการศึกษา

3.1.2 การยกย่องคนมีฐานะ

3.1.3 การยกย่องคนมีอำนาจหน้าที่

3.1.1 การยกย่องคนมีการศึกษา

เนื่องจากผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษามักได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่มีเกียรติในสังคม ได้ทำงานเบา หรือ มีอาชีพ “ นิ่งโต๊ะ ” และมีรายได้สูง ชาวใต้จึงสนใจส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาสูง

จากการศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมด้านจิตใจที่เกี่ยวกับการยกย่องคนมีการศึกษา ไว้จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น แปะในกูโบร์ ดังนี้

เรื่อง บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น เป็นเรื่องของตัวละครหญิงที่เล่าให้พ่อแม่ฟังถึงเรื่องที่เก่าแก่โรงมจะให้เธอไปทำหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายบัญชีของโรงมแทนการทำหน้าที่เป็นคนงานล้างยางในโกดังเดิม หลังจากเก่าแก่ได้ทราบว่าเธอมีวุฒิการศึกษาที่สูงถึงระดับปวช. ดังข้อความ

“ อ้อ ฉันมีข่าวดีจะบอกพ่อด้วยละ วันนี้เก่าแก่ถามฉันว่าเรียนจบระดับไหน ครั้นฉันตอบไปว่าปวช. เขารับปากจะย้ายฉันไปอยู่ฝ่ายบัญชีด้วยละพ่อ....แต่วันนี้เป็นสุขอย่างประหลาด น้ำในอ่างล้างยางก็ไม่เหมือนก่อน กลิ่นยางสุกก็ไม่แสบจมูก รถขนยางเล็กๆ ซึ่งแล่นไปมาทั้งวันนั้น แทนที่จะชวนเวียนหัวก็กลับดูมีชีวิตชีวาวันนี้ไม่มีเครื่องไฮโดรลิกบีบยางแท่งแต่หากมีฉันคิดว่าคงพังดูไฟเรามากกว่าเมื่อก่อน ทั้งหมดนี้อาจเป็นได้ว่าเพราะฉันกำลังตั้งใจที่จะได้ย้ายออฟฟิศ ”

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : 161-162)

เรื่อง แปะในกูโบร์ เป็นเรื่องของตัวละครที่เป็นแม่ของอานนท์เกิดความรู้สึกลึกซึ้งภาคภูมิใจในตัวลูกชายที่สำเร็จการศึกษาถึงระดับปริญญาโทในสาขาการบริหาร และสามารถกลับมาดำเนินธุรกิจแทนพ่อของเขาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จนได้รับคำชมเชยและการยกย่องจากเพื่อนบ้านทั้งที่เป็นชาวพุทธและชาวไทยมุสลิม ดังข้อความ

“ภาระเดียวซึ่งสำคัญยิ่งในชีวิตของนางคือ การฝึกฝนอบรมลูกชายให้เติบโตใหญ่ขึ้นมาเป็นคนดี และดูเหมือนว่าภาระนั้นบรรลุผลแล้ว เขาไม่ได้เป็นเพียงลูกชายหัวแก้วหัวแหวนของนางเท่านั้น แต่แทบจะเป็นลูกชายของเพื่อน บ้านทุกคน”

(แปะในกูโบร์ : 305)

จะเห็นได้ว่า การศึกษาช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนให้สูงขึ้นได้ เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสามารถจะได้รับตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานและนำรายได้สูงมาให้ครอบครัวสุขสบาย ทำให้สังคมชาวไต้ยกย่องผู้ที่มีการศึกษาเป็นคนที่มือนาคคที่สดใส

3.1.2 การยกย่องคนมีฐานะ

ความเจริญก้าวหน้าของวงการธุรกิจที่ให้ผลกำไรสูงแก่ผู้ประกอบการ มิได้ส่งผลให้นักส่งเสริมให้นักธุรกิจเหล่านี้มีชีวิตที่สะดวกสบายทันสมัยและมีอำนาจในการซื้อสูงเท่านั้น แต่ส่งผลให้คนในสังคมต้องการคบหาสมาคมกับนักธุรกิจเหล่านี้เพิ่มขึ้นด้วย

บุคคลเหล่านี้มีเงินใช้จ่ายซื้อของได้มาก จึงมีชีวิตที่สะดวกสบายทันสมัย

จากการศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมด้านจิตใจที่เกี่ยวกับการยกย่องคนมีฐานะ ไว้จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ แพะในกุโบร์ ฝิจากภูเขา บางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้น ดังนี้

เรื่อง แพะในกุโบร์ เป็นเรื่องของอานนท์ที่เป็นคนรุ่นใหม่ในระบบทุนนิยมที่นิยมการแข่งขันด้านธุรกิจ เพื่อสร้างผลตอบแทนสูงให้กับธุรกิจของเขาประกอบกับยุคนี้เป็นยุคที่ที่ความผันผวนทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ทำให้อานนท์กลายเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความสำคัญแก่เงินมากกว่าคุณงามความดีของคน ซึ่งต่างไปจากคนในยุคสมัยของพ่อกับแม่ของเขาที่วัดคุณค่าคนจากการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังข้อความ

“ เขาไม่โทษพ่อที่ไม่เข้าใจวิถีทางธุรกิจสมัยใหม่ พ่อถามเขาว่าบริษัทต้องเติบโตถึงขีดขนาดไหนจึงจะเรียกได้ว่ามันคงเขาตอบไม่ได้ เช่นเดียวกับคำถามของแม่ ต้องการความร่ำรวยขนาดไหนถึงจะเพียงพอ เขาไม่รู้หรอก เขารู้เพียงว่าต้องคว่ำมาให้ได้มากที่สุดและโดยไม่รู้จักสิ้น มีออกถมไปที่เศรษฐกิจผันผวนพลิกกลายเป็นยาจกในชั่วพริบตาที่มีมือ ซึ่งมองไม่เห็นผลึกเขาให้ต้องเดินเรื่อยไปข้างหน้า ไม่ว่าจะโดยเต็มใจหรือไม่ก็ตาม ในเมื่อการหยุดไม่ได้หมายถึงการพักเหนื่อย ”

(แพะในกุโบร์ : 333)

เรื่อง ฝิจากภูเขา เป็นเรื่องของหญิงเจ้าของร้านขายเหล้าในเมืองแห่งหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญแก่เงินมาก เธอจึงให้การต้อนรับและยกย่องลูกค้าทุกคนที่มีเงินมาอุดหนุนสินค้าในร้านของเธอ โดยไม่สนใจว่าบุคคลผู้นั้นจะเป็นใครมาจากไหนหรือประกอบอาชีพอะไร ดังข้อความ

“ หล่อนเดินกลับมามองมือซึ่งยังคงกำแน่นและสั่นระริก พวกเขาจะกลับมาอีกในวันสิ้นเดือน กลับมาอีกแน่หล่อนมั่นใจ มีเพียงคนขับรถบรรทุกเท่านั้นที่รู้ว่า ทั้งหกคนนั้นมีชีวิตอยู่ตรงๆอย่างไร พวกผู้หญิงที่บ้านหลัง สถานีตำรวจไม่ใช่คนขับรถบรรทุก ทั้งยังไม่เคยรู้จักหน้าตาคนขับรถบรรทุกที่ว่า นั้นด้วย พวกหล่อนจึงรู้จักพวกเขา แต่เพียงว่า เป็นผู้ทำงานใช้แรงอยู่บนปางไม้ และมีเงินอัดเต็ม กระเป๋าส เช่นเดียวกับพละกำลังซึ่งอัดเต็มทุกหลามเนื้อ ”

(ผีจากภูเขา : 126)

เช่นเดียวกับจำถมที่ยกย่องพวกคนงานปางไม้ทั้ง 6 คน ที่เลี้ยงหล่อนว่าเขาเป็นคนดี เหมาะที่จะเป็นหัวหน้าของเขา โดยไม่สนใจว่าคนทั้งหกเป็นใครจะประกอบอาชีพอะไร หรือ มีพฤติกรรมที่ไม่ดีอย่างไร ซึ่งพวกปางไม้จะชวนให้จำถมไปขว้างก้อนหินและยิงปืนใส่ ร้านค้าในตลาดจนได้รับความเสียหาย แต่จำถมก็ยังคิดว่าคนทั้งหกทำให้เขามีความสุข และได้รับความสนุกสนาน ดังข้อความว่า

“ คารวะไอ้ตุตหมึก หมี่ใหญ่ชูแก้วซึ่งเพิ่งผสมขึ้นสูง โดยไม่รอให้ใครชนแก้วด้วย เขาเทวابلง ลำคอ เฮ...ขอมาอีกกลม

“ ฉันอยากให้พวกแกมาเป็นนายของฉันจัง ” จำถมพูดเมื่อตั้งหลักใหม่ได้ใหม่

“ แก ” เขาชี้แก้วไปทางหมี่ใหญ่ “ ฉันจะให้เป็นผู้หมวดเลยเฮ้อ อะ อ่า ต้องสนุกจิบหาย..

(ผีจากภูเขา : 133)

เรื่อง บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น เป็นเรื่องหญิงสาวที่ต้องการหนีความยากจน จึงพยายามคบหากับผู้ชายที่เป็นเจ้าของรถมอเตอร์ไซด์ เพราะเธอมีความคิดว่ารถมอเตอร์ไซด์เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าผู้ชายคนนั้นมีเงินสามารถช่วยให้เธอมีชีวิตที่สุขสบายได้ เธอจึงไฝหาแต่ผู้ชายที่ขับรถมอเตอร์ไซด์โดยไม่สนใจผู้ชายที่ขับรถจักรยานหรือรถสามล้อรับจ้าง ดังข้อความ

“ ถึงวันนี้ฉันตอบได้ละว่า ทำไมฉันถึงให้ความสนใจแต่เพื่อนผู้ชายที่ขี่มอเตอร์ไซด์มันไม่ใช่เรื่องว่าเขาดีใจอย่างไรหรืออะไรนะ แต่มันเป็นบางสิ่งบางอย่างซึ่งทำให้เราคาดหมายอนาคตได้ นี่ก็

เห็นความสะดวกสบายนึกเห็นความสุขในวันข้างหน้า มันเหมือนเป็นหลักประกันอย่างหนึ่งใช่ไหมพ่อ "

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : 166)

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระบบอุตสาหกรรมในปัจจุบัน ทำให้คนเกิดการแข่งขันกันทำมาหาเลี้ยงชีพและครอบครัว เพื่อให้มีรายได้สูงสำหรับการดำรงชีวิตที่ สะดวกสบายทันสมัย ทำให้คนเห็นคุณค่าของเงินสำคัญกว่าสิ่งอื่น ส่งผลให้เกิดการยกย่องผู้มีฐานะร่ำรวยเป็นผู้ที่มีเกียรติในสังคม

3.1.3 การยกย่องคนที่มีอำนาจหน้าที่

การแข่งขันด้านธุรกิจภาคเอกชน ทำให้นายทุนต้องการประกอบธุรกิจของตนไม่ให้มี ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ซึ่งจะทำให้มีผลต่อการขาดรายได้ นายทุนที่ได้รับผลประโยชน์จึงยกย่องผู้มี อำนาจหน้าที่ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการแสวงหาผลประโยชน์ในการประกอบธุรกิจของตน

จากการศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมด้านจิตใจที่เกี่ยวกับการยกย่องคนที่มีอำนาจหน้าที่ ไว้ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ผีจากภูเข่า บนถนนโคลีเซียม ดังนี้

เรื่อง ผีจากภูเข่า สะท้อนภาพของแม่เล้า หัวหน้าสำนักนางโลม ที่ให้ความสำคัญกับ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำงานประจำอยู่ในสถานี่ตำรวจของจังหวัดของเธอมากกว่าแขกคนอื่น เพราะ เห็นว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจในการสั่งปิดสำนักนางโลม(ช่อง) ของเธอได้ เธอจึงพยายามจัดหาโสเภณีที่ ถูกใจไว้คอยบริการสารวัตร ดังข้อความ

" เรามีเงินจ่ายนี่ " สูดพูด " ไม่เกี่ยวกับเงินหรือ เขานัดไว้แต่บ่าย "

" นี่เป็นเรื่องที่ผิดพลาดอย่างมาก " เล็กว่า " ใครๆ ก็รู้ว่าเราจะมากันวันนี้โดยเฉพาะ "

" ฉันรู้แต่กับผู้หมวด จะให้ฉันทำไง " ผู้หมวด " หมี่ใหญ่หัวเราะเอิ๊กอ๊าก

" ใช้ผู้หมวดไซค์ร้ายจริงๆ " หล่อนรำพึง คล้ายกำลังร่วมชะตากรรมเดียวกับพวกเขา

" เขาให้เงินเท่าไร " เล็กถาม " โอ๊ะ..บอกแล้วว่าเรื่องนี้ไม่เกี่ยวกับเงินเขาคูมที่ฉันขัดเขาไม่ได้หรอก

(ผีจากภูเข่า : 127 - 128)

เรื่อง โลกใบเล็กของชัลมาน สะท้อนภาพนายทุนที่ต้องการซื้อที่ดินของชัลมานมาสร้างโรงแรม แต่ชัลมานไม่ยอมขายที่ดินให้แก่นายทุน ในขณะที่เดียวกันผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่ในสังคมมากกว่านายทุน นายทุนจึงกลัวอิทธิพลของผู้แทนราษฎรจะทำการบีบบังคับชัลมานให้ขายที่ดินของเขาเป็นการหาเสียง ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจของนายทุนได้ ดังข้อความ

“ ด้วยเจ้าของโรงแรมมีอิทธิพล และจำเพาะว่าอิทธิพลที่แน่นแฟ้นกับสมาชิกผู้แทนราษฎรคนหนึ่งของจังหวัด พวกเขาถูกคิดได้ว่าหากชัลมานเป็นศพไปเท่ากับเปิดจุดอ่อนให้คู่แข่งของท่านผู้แทนโจมตีได้ ดังนั้นจึงยอมเปลี่ยนโครงสร้างของโรงแรมเสียใหม่ให้เป็นรูปครึ่งวงกลมล้อมโลกของชัลมานไว้ ”

(โลกใบเล็กของชัลมาน : 105)

จะเห็นได้ว่าการที่ชาวใต้ได้รับระบบทุนนิยมเข้ามาใช้ในการประกอบธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรม ทำให้กลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์ยกย่องผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของอำนาจที่สามารถบันดาลให้คนสำเร็จประโยชน์ได้ตามความฝัน ทำให้เกิดการยกย่องบุคคลที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ในงานราชการว่าเป็นผู้มีเกียรติในสังคม

3.2 ค่านิยมด้านวัตถุ

ค่านิยมด้านวัตถุ หมายถึง การใช้วัตถุเป็นเครื่องวัดความสำเร็จของชีวิต ถือว่าคนที่มีความสุข คือ คนที่มีวัตถุไว้ครอบครอง อุทัย หิรัญโต (2522 : 57-58) ได้กล่าวว่า

ค่านิยมของสังคมไทยว่า คนไทยยกย่องคนร่ำรวย เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต เงินจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ใครที่มีเงินมากจะได้รับการยกย่องว่ามีเกียรติ คนไทยยกย่องอำนาจ การมีอำนาจทำให้คนอื่นกลัวเกรง ยอมตาม เคารพนับถือ ฉะนั้นตำแหน่งที่มีอำนาจจึงเป็นตำแหน่งที่ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ คนไทยยกย่องความมีจิตใจนักเลง ความมีจิตใจนักเลงในที่นี้หมายถึงจิตใจกล้าได้กล้าเสีย

การรับเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ชาวไต้หวันมีมาตรฐานและความทันสมัยของคนจากใช้วัตถุเครื่องประดับ เช่น เพชร ทอง หรือเครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เช่น รถยนต์ราคาแพง เพื่อให้มีชีวิตที่สะดวกสบายทันสมัย

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่อง พบว่า สะท้อนเกี่ยวกับค่านิยมด้านวัตถุไว้ 1 ประเด็น คือ

3.2.1 ความต้องการในการบริโภควัตถุ

ในยุคทุนนิยมที่ผู้ประกอบการธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรมมุ่งหวังผลตอบแทนสูงจากการลงทุน ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องแข่งขันกันแสวงหากลยุทธ์ทางการตลาดมาใช้โฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าของตน เพื่อจูงใจให้ลูกค้าเกิดความต้องการที่จะซื้อสินค้า ซึ่งถ้าคนที่มีเงินมากก็จะซื้อวัตถุตามสมัยนิยมมาใช้ได้มากตามความพึงพอใจและความสุขสบาย

จากการศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมด้านวัตถุ ไว้จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ฝิจากภูเขา ในป่าลึก และในห้วงน้ำกว้าง ดังนี้

เรื่อง ฝิจากภูเขา สะท้อนภาพคนงานปางไม้ 6 คน ที่ขอโดยสารรถชนไม้มาเที่ยวในเมือง ทุกครั้งที่ได้รับเงินค่าแรงจากปางไม้ที่จ่ายให้แก่คนงานทุก 15 วัน เพื่อนำไปใช้จ่ายซื้อความสุขให้แก่ตนเองด้วยการซื้อบุหรี่ยี่ห้อ และไปเที่ยวในสำนักงานนางโลมในเมือง ดังข้อความ

“ สิ่งแรกที่พวกเขาต้องทำเมื่อเข้ามาเดินอยู่ในตัวเมือง คือ ซื้อบุหรี่ยี่ห้อกรองและไม้ขีดมาติด กระเป๋เอาไว้ นั่น เป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากและเปลืองเวลามากแต่มันจำเป็น พวกเขาไม่ชอบซื้อบุหรี่ยี่ห้อเดียวกัน และๆ ไม่ชอบซื้อ บุหรี่ยี่ห้อพร้อมไม้ขีด ”

(ฝิจากภูเขา :122)

นอกจากนี้ ในเวลาที่พวกปางไม้เข้ามาเที่ยวในเมือง พวกเขายังนิยมแต่งตัวให้ดูสวยงามและทันสมัย ด้วยการจัดซื้อเสื้อกางเกงและรองเท้าตามแบบสมัยนิยมมาสวมใส่ ดังข้อความ

“ทุกคนต่างมีถุงปุ๋ยติดตัว ในนั้นมีเสื้อผ้าชุดที่ดีที่สุด พวกเขาชอบกางเกงยีนส์เนื้อแข็ง เชิ้ตขาวลายสก๊อต รองเท้าหนังกลับจากจีนแดง ”

(ฝิจากภูเขา :120)

เรื่อง ในป่าลึก สะท้อนภาพคนตัดไม้ในป่าลึกทั้ง 3 คน ที่มีความสุขจากการนำเงินที่หา มาได้จากการลักลอบตัดไม้ในป่ามาด้วยความเหนื่อยยากไปซื้อของถูกใจของแต่ละคน โดย เว ชอบซื้อเหล้ามา ดื่ม เสริมชอบไปเล่นการพนันโดยเฉพาะมวย และเล็กชอบไปเที่ยวในสำนันาง โลม ดังข้อความที่เล็กพูดกับเสริมถึงผู้หญิงโสเภณีที่เขาชอบว่า

“ ไม่หะ อย่างว่า ฉันต้องลงไปหน้าเหมือง ”

“ แน่ละ แล้วแกอย่าลืมผลมวดยิยานั้นหะ แต่...นิดหน่อย เมื่อแกจะเดินเร็วขึ้น ” เสริมผลัก ขวด ใส่มือเขา

“ อย่างว่า แกว่า อีนั้น จะคิดถึงฉันบ้างไหม ” “ แน่นนอนอยู่แล้ว ”

เล็กยิ้ม ยกขวดขึ้นดื่ม เพียงน้ำใสๆ ล้วงลำคอเขาก็รู้สึกร้อนวูบวาบ เขาพูด “ ฉันอยากให้แกพูด ถึงมันอีกว่ามันสวย ไหม ”

(ในป่าลึก : 75)

เรื่อง ในห้วงน้ำกว้าง เป็นเรื่องของหัวหน้าคนงานเฝ้าประภาคารที่เกิดความโลภอยากได้ เครื่องทองหยอง ที่มีค่าจากศพหญิงงูวนที่ลอยมาติดโขดหินที่อยู่ข้างประภาคาร เพราะเขาคิดว่า เขาเป็นคนพบศพ เขาจึงควรเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว แต่ในเวลาเดียวกันจิตสำนึกฝ่ายดีที่ กระตุ่น ให้เขารู้สึกสำนึกผิดที่คิดไปอยากได้ของอื่นก็ต้องพ่ายแพ้ต่อจิตฝ่ายไม่ดีที่ต้องการนำเครื่อง ทองหยองของหญิงงูวนไปขาย เพื่อเขาจะได้มีเงินซื้อของให้ตัวเองได้มากขึ้น ดังข้อความ

“ เขาโผเมกลับขึ้นมาบนโขดหินอีกครั้ง มือกำทองไว้แน่นเขม็งอกใจเต้นรัว เกิดขย้อในช่องท้อง อย่างรุนแรง ให้เจ้าหักคอเถอะ ดวงตาของศพที่ห้อยออกมานอกเบ้าติดหน้าอยู่ในประสาทเขาเหมือน ตัวเพรียงเกาะท่อนไม้ แม้วีว จะขาวซีดแต่ลึกลงไปข้างใต้กลับซ้ำแดงเหมือนดวงตาของคนซึ่งกำลังแค้น คลั่งถึงสุดขีด อีกทั้งเนื้อตัวเปื่อยยุ่ย หลุดติดมือออกมาในทุกจุดที่จับต้อง ”

(ในห้วงน้ำกว้าง :38)

จะเห็นได้ว่า การที่ชาวใต้ได้รับค่านิยมด้านวัตถุซึ่งเป็นผลจากระบบทุนนิยม ส่งผลให้ชาวใต้ต้องการใช้เงินซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภค ในการสนองความต้องการของตนเองมากขึ้น เพื่อทำให้เกิดความสุขสบาย

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านค่านิยม สรุปได้ว่า การที่ชาวใต้ได้รับวัฒนธรรมการบริโภค วัตถุของสังคมทุนนิยมเข้ามาในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ชาวใต้มีค่านิยมด้านจิตใจ คือ การยกย่องคนมีการศึกษา การยกย่องคนมีฐานะ การยกย่องคนที่มีอำนาจหน้าที่ ส่วนค่านิยมด้านวัตถุ คือ มีความต้องการในการบริโภควัตถุมากขึ้น

4 ภาพสะท้อนด้านการศึกษา

ในช่วง พ.ศ. 2533 - 2539 รัฐบาลมีนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาจากภาคบังคับจาก 6 ปีเป็น 9 ปี ส่งผลให้อัตรานักเรียนที่ต้องการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เห็นให้แนวโน้มในด้านการศึกษาของเด็กไทยว่าต้องจะศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้สูงขึ้น

จากการศึกษาเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่อง ปรากฏภาพสะท้อนด้านการศึกษาไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.1 ความต้องการบริโภควัตถุของผู้มีการศึกษา

4.2 การใช้ความรู้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ

4.1 ความต้องการบริโภควัตถุของผู้มีการศึกษา

การศึกษาสอนให้ผู้ที่มีการศึกษานำความรู้ไปประกอบอาชีพให้มีรายได้สูง ซึ่งผู้มีการศึกษาจะได้มีเงินในการซื้อหาวัตถุสิ่งของตามความต้องการเพื่อให้เกิดความสุขสบาย

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อนภาพความต้องการบริโภควัตถุของผู้มีการศึกษา 1 เรื่อง คือ บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น ดังนี้

เรื่อง บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น สะท้อนภาพครอบครัวยากจนที่ต้องการส่งให้ลูกไปศึกษาเล่าเรียน เพื่อมีรายได้มาสร้างฐานะครอบครัวและเกิดความสุขสบาย แต่เมื่อเข้าไปศึกษาทำให้ลูกสาวพบว่าการศึกษาสอนให้ผู้เรียนนิยมการบริโภควัตถุตามค่านิยมของสังคมทุนนิยม การศึกษาสอนให้แข่งขันกันเรียนให้สูง เพื่อจะได้ตำแหน่งหน้าที่และเงินเดือนสูง ทำให้มีเงินซื้อวัตถุสิ่งของตามความต้องการ ดังข้อความ

“ฉันส่งให้แกไปเรียนไม่ใช่ให้ไปหาผัว ฉันรู้แต่ที่วิทยาลัยเข้าสอนให้ฉันทำแบบนั้นจริงๆ พ่ออาจไม่เข้าใจฉัน จะลองเล่าให้ฟัง เขาสอนให้คาดหวังอนาคตดีๆตั้งใจเรียน ทำคะแนนสูงๆ จะได้สอบแข่งขันเข้าทำงานในตำแหน่งสูงนั่นถือเป็นผลสำเร็จในชีวิตใช่ไหมพ่อ เงินเดือนสูงจะได้มีบ้าน มีรถ มีความสะดวกสบาย นั่นคือ ความสุขในชีวิตใช่ไหมพ่อแต่มีคนเป็นแสนกำลังวิ่งแข่งไปชิงเอาความสุขที่ว่าบางทีเราก็นึกสงสัยเลยว่าวิทยาลัยกำลังหลอกเรานั้น “

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : 165)

จะเห็นได้ว่า การศึกษาในระบบทุนนิยมสอนให้ผู้เรียนนิยมการบริโภคความต้องการวัตถุ ส่งผลให้เกิดการแข่งขันในการทำงานให้มีรายได้ในการซื้อวัตถุ เพื่อให้เกิดความสุขสบาย

4.2 การใช้ความรู้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ

การที่ภาครัฐนำระบบทุนนิยมมาพัฒนาประเทศ ส่งผลให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนไปพัฒนาธุรกิจของตนให้มีความเจริญก้าวหน้าและได้ผลกำไรสูง ซึ่งต่างกับคนที่ไม่มีความรู้จึงไม่สามารถพัฒนาการทำการมาหากินของตนให้ก้าวหน้าได้

จากการศึกษาภาพสะท้อนในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ พบว่ามีเรื่องสั้นที่สะท้อนการใช้ความรู้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ 1 เรื่อง คือ แพะในกุโบร์ ดังนี้

เรื่อง แพะในกุโบร์ สะท้อนภาพพฤติกรรมของผู้มีการศึกษาสูงถึงระดับที่ต้องการทำธุรกิจรถทัวร์ปรับอากาศ โดยสร้างสถานี่ขนส่งรถทัวร์บนพื้นที่สุสานของชาวมุสลิม โดยผู้เขียนได้ให้ตัวละครเอก ชื่อ อานนท์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางบริหาร เขาต้องการนำความรู้เกี่ยวกับการบริหารที่เรียนมาเพิ่มพูนรายได้ธุรกิจการเดินรถระหว่างจังหวัดเป็นรถทัวร์ปรับอากาศที่ทันสมัย นอกจากการสร้างสถานี่รถทัวร์ปรับอากาศแล้ว เขายังต้องการใช้ความรู้ด้านบริหารสร้างห้างสรรพสินค้าบนที่ดินบริเวณที่เป็นชุมชนของชาวมุสลิมแทนการไปเช่าที่จอดรถจากบริษัทอื่น เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าที่เขาจะได้รับค่าเช่าที่จากชาวมุสลิมในการอยู่อาศัยและการทำกิน ดังข้อความ

“ บัดนี้กิจการรถโดยสารระหว่างจังหวัดเปลี่ยนมือไปแล้ว แต่มีรถทัวร์โดยสารระยะไกลเข้ามาแทนที่ และยิ่งขยายใหญ่ขึ้นเมื่อลูกชายของนางเข้ามาจับทำด้วยหลักเกณฑ์ความรู้สมัยใหม่ นางพอเข้าใจเมื่อเขาบอกว่าวิถีทางของธุรกิจทุกวันนี้เป็นเรื่องของการแข่งขัน นางไม่ติดใจเรื่องตลาดสดเพื่อมาเพิ่มจำนวนรถที่เป็นสิบ เป็น สิบหก เป็นยี่สิบ แต่ด้วยความเชื่อมั่นว่าคนเช่นเขาย่อมลึกซึ้งในขั้นตอนวิถีของธุรกิจสมัยใหม่ ทำให้นางไม่ถึงกับทรมานทรมาย ทว่าเมื่อคราวต้องย้ายชุมชนมุสลิมออกไปเพื่อสร้างท่าจอดรถ ”

(แพะในกุโบร์ : 308)

จะเห็นได้ว่า การที่ชาวใต้ได้รับระบบทุนนิยมเข้ามาเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของสังคม จึงเปิดโอกาสให้ผู้มีการศึกษาคิดหาวิธีสร้างรายได้ให้ตนเองมากที่สุด โดยผู้มีการศึกษาจะทำทุก

วิถีทางเพื่อให้เกิดความเสียเปรียบน้อยที่สุด และไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้ที่ด้อยการศึกษาว่าจะได้รับความเสียหายมากน้อยเพียงไรจากการหาผลประโยชน์ของตน

จากภาพสะท้อนด้านการศึกษา สรุปได้ว่า~~///~~การแข่งขันทำมาหากินในยุคทุนนิยม ทำให้ชาวใต้เห็นความสำคัญที่จะใช้การศึกษาให้เป็นเครื่องมือยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของชีวิตให้สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เพื่อให้มีรายได้และฐานะทางสังคมสูง เพื่อซื้อความต้องการในด้านวัตถุและมุ่งที่จะนำความรู้ไปหาผลประโยชน์ให้กับตัวเองเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้มีการศึกษาสูงส่วนใหญ่สามารถนำความรู้ไปพัฒนาในการทำงาน จนทำให้ผู้ด้อยการศึกษาได้รับความเดือดร้อนจากการเอาเปรียบจากผู้ที่มีการศึกษาได้~~///~~

บทที่ 3

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ เรื่องภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ มีจุดมุ่งหมาย 4 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านการดำรงชีวิต
2. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ
3. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านค่านิยม
4. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านการศึกษา

โดยศึกษาจากเรื่องสั้นจำนวน 12 เรื่องและสรุปผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ในเรื่องสั้น ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผู้เขียนได้สะท้อนถึงการที่ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมระบบทุนนิยมพร้อมกับการนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม ทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวใต้ ดังนี้

1. ภาพสะท้อนด้านการดำรงชีวิต

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ได้สะท้อนภาพการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ที่มีการตัดถนน การขยายเส้นทางรถของรถไฟ การเพิ่มปริมาณ การส่งจ่ายกระแสไฟฟ้า และการสร้างคลองชลประทานไปสู่ชุมชนในชนบทภาคใต้ ทำให้ชาวใต้มีการคมนาคมและการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานกลางของภาครัฐได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น การขยายตัวทางด้านธุรกิจ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าในวงการธุรกิจของยุคทุนนิยมซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของภาคใต้ที่มีการขยายตัวของธุรกิจการค้า เช่น ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ ธุรกิจอุตสาหกรรมและการบริการ เช่น การทำสัมปทานรังนก การทำสัมปทานเหมืองลิกไนท์ การสร้างโรงแรม การใช้เครื่องผ่อนแรงในการทำงาน สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการทำงานของเครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น เครื่องไฮโดรลิกปั้มยางแท่งในการผลิตอย่างรวดเร็ว ควบคู่ไปกับการสะท้อนให้เห็นถึงผลเสียที่เกิดจากการใช้เครื่องผ่อนแรงในการทำงาน เช่น รถแบคโฮขุดดิน ส่วน

การประกอบอาชีพของชาวบ้านได้สะท้อนภาพชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการตามห้างสรรพสินค้าโรงแรมและสถานเริงรมย์ ส่งผลให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นและการเอาตัวรอดในของคนสังคม สะท้อนให้เห็นถึงการแข่งขันทางธุรกิจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ เช่น การเอาตัวรอดเปรียบ การไร้น้ำใจของคนในสังคม ทำให้คนคิดหาทางเอาตัวรอดกันมากขึ้น

2 .ภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ สะท้อนภาพด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อไว้ดังนี้

ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้สะท้อนไว้ 3 ด้าน ได้แก่ การขาดผู้สืบทอดศิลปการแสดงพื้นบ้าน สะท้อนให้เห็นถึงการรับอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมของต่างชาติผ่านเข้ามาทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ทำให้ชาวใต้รุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะสืบทอดศิลปการแสดงพื้นบ้านเช่น การแสดงรำโนรา การไม่ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง สะท้อนภาพการไม่ประกอบพิธีฝังศพข้างตามธรรมเนียมปฏิบัติของท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีเครื่องจักรกลไว้ช่วยผ่อนแรงในการทำงาน ทำให้คนไม่เห็นความสำคัญของแรงงานช้าง และการไม่ให้ความสำคัญในการสืบทอดหัตถกรรมท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นถึงการแข่งชันการลงทุนทำธุรกิจของนายทุนทำนาทุ้งที่หวังผลกำไรจากการลงทุนไว้สูง จนไม่ยอมเสียเวลาให้กรรมศิลปากร เข้ามาขุดค้นสำรวจหาร่องรอยทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมของโบราณสถานและโบราณวัตถุจากซากวัดที่ฝังอยู่ในบริเวณที่ดินที่จะทำนาทุ้ง

ส่วนด้านความเชื่อ สะท้อนไว้ 3 ด้าน ได้แก่ การเสื่อมความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาและบรรพบุรุษ ได้สะท้อน 3 ประเด็น คือ การไม่เชื่อเรื่องวิญญาณ สะท้อนภาพการที่ชาวบ้านได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภค เช่น การคมนาคม การไฟฟ้า ทำให้เกิดความเจริญและสะดวกสบาย ทำให้คนเกิดความไม่กลัวในเรื่องวิญญาณ การไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม สะท้อนให้เห็นถึงการที่ชาวใต้ได้รับระบบนายทุนทำให้เกิดการแข่งชันกันทำหากินเพื่อความอยู่รอด คนจึงมีจิตใจด้านศีลธรรมเสื่อมและเกิดการแก้ปัญหาในสิ่งที่ผิด โดยไม่คำนึงถึงบาปกรรม และการไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา สะท้อนให้เห็นคนได้รับอิทธิพลความเจริญและทันสมัยจากต่างชาติ จึงเกิดการไม่สนใจต่อพฤติกรรมที่ผิดหลักคำสอนเพราะต้องการหาความสุขใส่ตนเอง การเสื่อมความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ได้สะท้อน 2 ประเด็น คือ การเสื่อมในอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติและเวทมนต์คาถา สะท้อนให้เห็นการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคจากในเมืองเข้ามาสู่หมู่บ้าน ตลอดจนการสื่อสารที่ผ่านสื่อเทคโนโลยีได้ทันสมัยมากขึ้น ส่งผลให้ความเชื่อใน

เรื่องอำนาจลึกลับและเวทมนต์ที่ยังไม่มีใครพิสูจน์ให้เห็นจริงได้เสื่อมคลายลง การเสื่อมเรื่องคุณไสย สะท้อนภาพชาวใต้ที่ได้รับความรู้และความคิดอย่างมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ชาวใต้เสื่อมความเชื่อในเรื่องอำนาจทางไสยศาสตร์ที่ไม่สามารถหาหลักฐานมาใช้เป็นข้อพิสูจน์ให้เห็นความจริงของความเชื่อที่มีมาแต่โบราณได้ แต่การไม่เชื่อในเรื่องอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติและเวทมนตร์คาถาก็อาจส่งผลให้มีการตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้น การเสื่อมความเชื่อในเรื่องยาสมุนไพร สะท้อนให้เห็นถึงการที่ชาวใต้ได้รับความรู้และความเจริญด้านการแพทย์จากการศึกษา ทำให้ชาวใต้เกิดความเชื่อถือในการใช้ยาแผนปัจจุบันรักษาโรคมากกว่าการใช้ยาสมุนไพร ส่งผลให้ผู้ขายยาสมุนไพรขาดรายได้จากการประกอบอาชีพ

3. ภาพสะท้อนด้านค่านิยม

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ได้สะท้อนภาพค่านิยม ไว้ 2 ด้าน ดังนี้

ค่านิยมด้านจิตใจ ได้สะท้อนไว้ 3 ประเด็น การยกย่องคนมีการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่สามารถช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนให้สูงขึ้นได้ ทำให้เกิดการยกย่องบุคคลผู้ที่วุฒิการศึกษาสูง การยกย่องคนการมีฐานะ ได้สะท้อนถึงความสำคัญของเงินตราที่สามารถใช้เป็นตัวกำหนดสัมพันธภาพของคนในสังคมได้ ทำให้คนในสังคมเกิดความต้องการที่จะผูกมิตรกับคนร่ำรวย การยกย่องคนที่มีอำนาจหน้าที่ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของอำนาจที่สามารถบันดาลให้คนสำเร็จประโยชน์ได้ตามความฝัน ทำให้เกิดการยกย่องบุคคลที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ในงานราชการว่าเป็นผู้มีเกียรติในสังคม

ส่วนด้านค่านิยมวัตถุ สะท้อนให้เห็นถึง ความต้องการบริโภควัตถุ ของชาวใต้ที่รับวัฒนธรรมบริโภคนิยมมาจากสังคมทุนนิยม ส่งผลให้ชาวใต้ต้องการใช้เงินซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภคให้สนองความต้องการของตนเองมากขึ้น

4. ภาพสะท้อนด้านการศึกษา

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ได้สะท้อนไว้ 2 ด้าน ได้แก่ ความต้องการบริโภควัตถุของผู้มีการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของการศึกษาในระบบทุนนิยมสอนให้ผู้เรียนไม่จำกัดขอบเขตในการบริโภควัตถุ ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันทำงานเพื่อให้มีรายได้สูง และ การใช้ความรู้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของการที่ส่งเสริมให้ผู้มีการศึกษา ดักดวงผลประโยชน์จากการประกอบธุรกิจให้แก่ตนเองมากกว่าผลประโยชน์ของชุมชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ ในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน 12 เรื่อง ผู้ศึกษาพบว่า ผู้เขียนมีเจตนานำเสนอผลกระทบด้านลบที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในจังหวัดภาคใต้ไว้ 2 ประเด็น คือ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ และผลกระทบทางด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ

ในด้านผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผู้วิจัยพบว่ากนกพงศ์ สงสมพันธุ์ สะท้อนให้เห็นว่าการที่นายทุนมีเจตนาที่จะนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในวงการธุรกิจการค้าและธุรกิจอุตสาหกรรม แม้จะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของภาคใต้ก็จริง แต่หากพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้วจะพบว่ากลุ่มนายทุนที่ได้รับผลประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าชาวบ้าน

ในด้านผลกระทบด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ ผู้ศึกษาพบว่า กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ สะท้อนให้เห็นว่าหลังจากพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของภาครัฐและการขยายตัวของธุรกิจภาคเอกชนแล้ว ทำให้ชาวใต้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายเหมือนคนในสังคมก็จริง แต่อิทธิพลของศิลปวัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งรวมทั้งสิ่งบันเทิงที่ทันสมัยที่ส่งผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ก็ทำให้ชาวใต้เลื่อมความนิยมในศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (โนรา) จนส่งผลให้ชาดผู้สืบทอดในศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไปอย่างน่าเสียดาย ส่วนด้านความเชื่อ ผู้เขียนได้สะท้อนถึงการศึกษาที่ทำให้คนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้ชาวใต้เกิดการเลื่อมในอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติและเวทมนต์คาถา การเลื่อมเรื่องคุณไสย และการลดความเชื่อถือในเรื่องยาสมุนไพร แต่ในเวลาเดียวกันการเลื่อมความเชื่อในเรื่องวิญญาณ เช่น ความเชื่อเรื่องผีนางตะเคียน ก็ส่งผลให้มีการตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาพบว่า กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ น่าจะต้องการสะท้อนถึงปัญหาบางประการที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจและร่างกายของชาวมุสลิมไว้ด้วย ดังเช่น ในเรื่อง *โลกใบเล็กของซัลมาน* ผู้เขียนได้ให้ซัลมานเป็นตัวแทนของชาวมุสลิมที่เคร่งครัดต่อคำสอนของบรรพบุรุษที่ห้ามขายที่ดินของครอบครัว ซัลมานจึงไม่ยอมที่ดินติดชายทะเลให้กับนายทุน สำหรับใช้เป็นสถานที่สร้างโรงแรม แต่เมื่อเขาถูกนายทุนและนักท่องเที่ยวที่เป็นแขกของโรงแรมเข้ามาวุ่นวายกับชีวิต ส่วนตัวของเขาและครอบครัวมากเกินไป จนเขาเกิดความคับแค้นใจมากถึงกับคิดละเมิดคำสั่งของบรรพบุรุษ ด้วยการยอมที่จะขายที่ดินให้กับนายทุนและย้ายไปอยู่ที่อื่น แต่นายทุนกลับไม่ยอมซื้อที่ดินของซัลมาน ทั้งนี้เพราะนายทุนต้องการต้องการจะใช้บ้านที่สร้างอยู่บริเวณด้านหน้าของโรงแรมและตัวของซัลมาน ซึ่งประกอบอาชีพเป็นชาวประมงให้เป็นจุดขาย หรือประชาสัมพันธ์ให้กับโรงแรม เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในวิถีชีวิตของชาวประมงสนใจซื้อ

ทัวร์มาเป็นแขกพักที่โรงแรม เพื่อจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวบ้านได้ด้วยตนเองโดยตรง นอกจาก การที่ซัลมานไม่ต้องการให้นักท่องเที่ยวมายุ่งเกี่ยวกับคนในครอบครัวของเขาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การถ่ายทอด เรื่องการพูดคุยเล่นหัวกับลูกของเขา ทำให้เขาต้องเจ็บตัวเพราะมีเรื่องชกต่อยกับ นักท่องเที่ยวบ่อย และบางครั้งเขายังต้องเสียค่าปรับถ่านทำร้ายร่างกายผู้อื่นด้วย ส่วนในเรื่อง แพะในกุโบร์ ผู้เขียนได้ให้นางอาบีเนะ เป็นตัวแทนของหญิงมุสลิมที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ เพราะต้องสูญเสียบุคคลในครอบครัวถึง 3 คน ด้วยสาเหตุที่แตกต่างกัน โดยนางต้องสูญเสียสามีที่ ประกอบอาชีพเป็นกรรมกรก่อสร้างไป เพราะเขาประสบอุบัติเหตุจากการตกนั่งร้านของงาน ก่อสร้าง และต้องสูญเสียไปเพราะลูกชายเขาประสบอุบัติเหตุจากการขี่มอเตอร์ไซด์อีก ส่วนนักรังลูกสาวของนางอีกคนหนึ่งสมัครเป็นพนักงานขายของในห้างสรรพสินค้าแล้วเปลี่ยนการแต่งกายตามประเพณีนิยมของชาวมุสลิมไปเป็นการแต่งกายตามสมัยนิยมนั้น นางก็ถือว่าเป็นการสูญเสียของนางด้วยเช่นกัน ในขณะเดียวกันเรื่องแพะในกุโบร์นี้ยังสะท้อนภาพนายทุนชาวพุทธที่ต้องการสร้างสถานี่จอตลอดทัวร์ปรับอากาศเพื่อหวังสร้างรายได้สูงให้กับตนเอง โดยไม่คำนึงจิตใจ และความลำบากของชาวมุสลิมที่ถูกโยกย้ายถิ่นที่ทำกินและสุสานออกไป ตลอดจนการย้ายสุสานและชุมชนชาวมุสลิมให้ออกไปอยู่ชานเมือง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าปัญหาชาวมุสลิมดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธที่อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกันเกิดการเปลี่ยนแปลงไปได้ หรือ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่งัดคั้นขึ้นได้

ในส่วนผู้ศึกษาเห็นว่า การรับเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนภาคใต้ เป็นสิ่งจำเป็นเพราะนอกจากจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชนแล้ว ยังส่งผลให้ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิมและทันสมัยขึ้นด้วย แต่การที่ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ค่อนข้างจะมีทัศนคติเชิงลบต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนนั้น น่าจะเป็นเพราะว่าผู้เขียนเป็นคนในเขตพื้นที่ภาคใต้ ผู้เขียนจึงต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งรวมทั้งความสงบสุขของคนในชุมชนภาคใต้ให้คงอยู่สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาภาพสะท้อนผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดภาคใต้ในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าน่าจะมีการศึกษาเรื่องสั้นที่สะท้อนภาพผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวใต้ หรือ ผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของในท้องถิ่นอื่นๆ ที่ปรากฏในงานเขียนของนักเขียนคนอื่น เพื่อจะได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องแนวคิดของนักเขียนที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงของชีวิตของคนภาคใต้ อันเกิดจากผลกระทบทางเทคโนโลยี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพงศ์ สงสมพันธุ์.(2534). *สะพานขาด*. กรุงเทพฯ : นกสีเหลือง.
- .(2535). *คนใบเลี้ยงเดี่ยว*. กรุงเทพฯ : นกสีเหลือง.
- .(2539). *แผ่นดินอื่น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : นาค.
- กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ *ภาวะเศรษฐกิจและสังคมในภาคใต้ ของประเทศไทย* . กรุงเทพฯ : ขาวพาณิชย์
- กุหลาบ มลลิกะมาส. (2517). *วรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- .(2517). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จันทนา วงษ์วิโรจน์. (2541). *การวิเคราะห์เรื่องสั้นดีเด่นของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติในช่วง พ.ศ. 2533 – 2539*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เจือ สตะเวทิน. (2521). *ประวัตินวนิยายไทย*. กรุงเทพฯ :บรรณกิจ
- โชคชัย บัณฑิตศิลปะศักดิ์. (2524) .*การวิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้นในนิตยสาร ช่อกระเจต ช่วงพ.ศ. 2535 - 2539*.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- ดวงมนต์ จิตรจำนงค์. (2523). *สุนทรียภาพในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : เกล็ดไทย
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2523). *นวนิยายกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2537). *สังคมไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2525). *วรรณกรรมท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- .(2527). *แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนพานิช.
- ธีติมา ถาวรรัตน์. (2535) . *ค่านิยมชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทยภาคใต้ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2521 – 2534*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). *แลลอดวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ,ม.ล. (2529). *หัวเลี้ยวหัวต่อในวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนพานิช.
- .(2529). *ในวรรณไวทยากร*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนพานิช.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- ประทีป เหมือนนิล. (2523). *การวิเคราะห์เรื่องสั้นของมณัส จรรยงค์*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ประสานมิตร ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐ ไสววรรณ. (2532). *การวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสานของ คำพูน บุญทวี*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร . ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญแข ประจณปัญญานิก.(2530). *ค่านิยมชาวชนบทไทย*. กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน. (2516). *ลักษณะสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : เลี้ยวซ้ายวางเจริญ
- บุรฉัตร บุญสนิท. (2533). *ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม พัฒนาการวรรณคดีไทย*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัชนิกร เศรษฐ์. (2536) *โครงสร้างสังคมแล้ววัฒนธรรมไทย*. พิมพ์ครั้งที่2 กรุงเทพฯ :ไทยวัฒนาพานิช.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2532). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรุณ ฮอลลิงก้า.(2536). *การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่างพ.ศ. 2516 – พ.ศ.2534* ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร . ถ่ายเอกสาร.
- วิทย์ ศิวะศิริยานนท์. (2531). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2524). *ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย เอกสารสัมมนาวัฒนธรรมภาคตะวันออก*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- วิภา กงกะนันท์. (2538). *วรรณคดีศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมพร มั่นตะสูตร. (2525). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมยศ เม่นแย้ม. (2538). *นิเทศการสอนค่านิยม*. เชียงราย.
- สุพัทธา สุภาพ. (2516). *ลักษณะสังคมไทย*. กรุงเทพ : ไทยวัฒนาพานิช.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2510) *การอ่านและพิจารณาหนังสือ*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- .(2512) *คติชาวบ้านปักยี่ได้*. กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า.
- อุทัย หิรัญโต.(2539). *มุสลิมในประเทศไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : หอสมุดกลางอิสลาม
สายสกุล.

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้สารนิพนธ์

ชื่อ	นางสาวนิธิดา งามเอก
วัน เดือน ปี เกิด	17 พฤษภาคม 2512
สถานที่เกิด	อำเภออุบลรัตน์ กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ในปัจจุบัน	417 /46 หมู่บ้านทับแก้ว ซอยสุขุมวิท 101/1 ถนนสุขุมวิท แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 10260
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนราชินี ถนนมหาราช เขตพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ
การศึกษา	
พ.ศ. 2530	จากโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2534	ศศ.บ (ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร) จากมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
พ.ศ. 2547	กศ.ม (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ